

Stichting Pensioenfonds Yara Nederland

JAARVERSLAG 2019

Inhoudsopgave

1. Voorwoord	3
2. Kerncijfers	4
3. Karakteristieken van het pensioenfonds	5
4. Organisatie	7
4.1 Bestuur	7
4.2 Beleid en verantwoording	8
4.3 Dagelijks bestuur	9
4.4 Beleggingscommissie	9
4.5 Verantwoordingsorgaan	9
4.6 Intern toezicht	10
4.7 Compliance Officer	10
4.8 Uitvoeringsorganisatie	10
4.9 Externe dienstverlening	11
5. Verslag van het bestuur	13
5.1 Hoofdpijnen	13
5.2 Uitbesteding	20
5.3 Communicatiebeleid	21
5.4 Risicohouding (korte en lange termijn)	22
5.5 Financiële paragraaf	23
5.6 Financiële positie en herstelplan (nFTK)	25
5.7 Beleggingsparagraaf	28
5.8 Pensioenparagraaf	32
5.9 Actuariële Paragraaf	34
5.10 Financiële risico(beheersing)	35
5.11 Toekomstparagraaf	36
6. Jaarrekening	38
6.1 Balans per 31 december	39
6.2 Staat van baten en lasten	40
6.3 Kasstroomoverzicht	42
6.4 Algemene toelichting	43
6.4.1 Inleiding	43

6.4.2 Schattingswijziging	43
6.4.3 Algemene grondslagen.....	43
6.4.4 Specifieke grondslagen	45
6.4.5 Grondslagen kasstroomoverzicht.....	49
6.5 Toelichting op de Balans	50
6.5.1 Beleggingen voor risico fonds	50
6.5.2 Langlopende vorderingen	52
6.5.3 Vorderingen en overlopende activa	52
6.5.4 Overige activa	53
6.5.5 Stichtingskapitaal en reserves.....	53
6.5.6 Technische voorzieningen	55
6.5.7 Overige schulden en overlopende passiva	57
6.5.8 Risicobeheer.....	58
6.5.9 Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen	68
6.6 Toelichting op de Staat van baten en lasten	69
6.6.1 Premiebijdragen	69
6.6.2 Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	70
6.6.3 Pensioenuitkeringen	71
6.6.4 Pensioenuitvoeringskosten	71
6.6.5 Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds	72
6.6.6 Saldo overdracht van rechten	73
6.6.7 Saldo Herverzekering	73
6.6.8 Bestemming saldo van baten en lasten.....	74
6.6.9 Gebeurtenissen na balansdatum	74
7. Overige gegevens.....	75
7.1 Actuariële verklaring	75
7.2 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant.....	77
Bijlage 1: Visitatiecommissie.....	86
Bijlage 2: Compliance officer	94

1. Voorwoord

Hierbij bieden wij u het jaarverslag 2019 aan van Stichting Pensioenfonds Yara Nederland.

Het jaar 2019 stond voornamelijk in het teken van het opvolgen en monitoren van de pensioenadministratie door Centric Pension And Insurance Solutions (hierna: Centric). Daarnaast is in de tweede helft van het jaar een on-site beleggingsonderzoek door De Nederlandsche Bank uitgevoerd.

Medio 2019 is de actuele dekkingsgraad scherp gedaald. De grootste reden is de gedaalde rente. Op het eind van het jaar is deze terugval weer grotendeels hersteld. Echter de beleidsdekkingsgraad is ten opzichte van vorig jaar wel gedaald.

Het jaar 2020 is voor iedereen, maar ook voor de pensioenfondszen bijzonder van start gegaan. De Covid-19 crisis heeft ook ons pensioenfonds in de eerste helft van 2020 hard geraakt. De schommelingen op de beurzen hebben uiteraard ook een grote (negatieve) impact op onze financiële situatie. De aangesloten werkgever houden wij in verband met eventuele bijstorting goed op de hoogte. We kunnen niet in de toekomst kijken, maar monitoren de ontwikkelingen uiteraard scherp. Houdt in ieder geval de nieuwsbrieven en de site van het pensioenfonds goed in de gaten voor verdere ontwikkelingen.

Het bestuur wenst u toch veel leesplezier met het jaarverslag 2019.

Sluiskil, 22 juni 2020

Namens het bestuur,

P. Vlaeminck

Voorzitter

2. Kerncijfers

	2019	2018	2017	2016	2015	2014
Deelnemers						
Aantal actieve deelnemers	549	571	602	656	673	704
Aantal gewezen deelnemers *	399	382	396	395	417	435
Aantal pensioengerechtigden	1.243	1.280	1.289	1.285	1.319	1.317
Totaal aantal	2.191	2.233	2.287	2.336	2.409	2.456
In % van de VPV						
Actieven	43,5%	41,9%	44,7%	48,4%	47,3%	45,1%
Gewezen deelnemers	14,8%	6,6%	6,4%	6,1%	6,1%	6,5%
Pensioengerechtigden	41,7%	51,5%	48,9%	45,5%	46,6%	48,4%
Premies € x 1.000						
Feitelijke premie	11.380	8.336	8.338	45.975	10.731	12.616
Zuiver kostendekkende premie	12.281	12.283	12.602	11.868	10.417	9.857
Gedempte kostendekkende premie	8.320	8.336	8.338	8.654	5.314	6.250
Uitkeringen € x 1.000						
Pensioen uitkeringen	17.124	16.471	15.292	14.775	14.622	14.503
AAOP uitkeringen	190	167	140	129	114	130
Totaal uitkeringen	17.314	16.638	15.432	14.904	14.736	14.633
Beleggingen € x 1.000						
Vastrentende waarden	345.508	325.562	334.471	284.553	269.220	281.778
Aandelen	211.935	172.784	189.346	176.607	164.568	163.289
Vastgoedbeleggingen	47.567	38.600	39.747	35.966	33.545	15.045
Totaal beleggingen	605.010	536.946	563.564	497.126	467.333	460.112
Financiële positie € x 1.000						
Pensioenvermogen	611.208	540.435	566.907	538.901	477.031	471.521
Pensioenverplichtingen	535.983	477.691	466.123	477.098	446.892	429.045
Minimum vereiste dekkingsgraad (vast)	105,0%	105,0%	105,0%	105,0%	105,0%	105,0%
Vereiste dekkingsgraad (strategisch)	120,5%	121,1%	121,0%	120,6%	120,7%	114,9%
Beleidsdekkingsgraad (def. zie 5.6.)	110,2%	119,0%	119,2%	101,0%	107,1%	n.v.t.
Actuele dekkingsgraad	114,0%	113,1%	121,6%	113,0%	106,7%	109,9%
Toeslagbeleidsdekkingsgraad (def. zie 5.6.)	110,0%	118,7%	118,9%	100,0%	106,7%	n.v.t.
Reglementsvariabelen						
Maximum Pensioengevend salaris	107.593	105.075	103.317	101.519	100.000	n.v.t.
Franchise middelloonregeling	13.785	13.344	11.424	11.275	11.005	11.005
Opbouw% middelloonregeling tot grensbedrag 1	1,875%	1,875%	1,75%	1,75%	1,75%	1,95%
Van grensbedrag 1 tot grensbedrag 2	n.v.t.	n.v.t.	1,65%	1,65%	1,65%	1,80%
Vanaf grensbedrag 2	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	1,30%
(Richt)pensioenleeftijd	68 jaar	68 jaar	67 jaar	67 jaar	67 jaar	67 jaar
Eigen bijdrage	5%	5%	5%	5%	5%	5%
Maximale toeslagverlening						
Actieven	2,75%	2,75%	2,00%	1,50%	2,00%	2,50%
Gewezen deelnemers, bijzondere partners en pensioengerechtigden	2,72%	2,10%	1,33%	0,42%	0,63%	1,05%
Waarvan toegekend						
Actieven	0,00%(**)	1,72%	1,27%	0,00%	0,00%	0,79%
Gewezen deelnemers, bijzondere partners en pensioengerechtigden	0,00%(**)	1,31%	0,85%	0,00%	0,00%	0,33%

* Bijzondere partners worden niet meegeteld als gewezen deelnemer.

** Deze toeslag is vastgesteld tijdens de bestuursvergadering van 14 april 2020.

3. Karakteristieken van het pensioenfonds

Doelstelling

Stichting Pensioenfonds Yara Nederland (vanaf hier 'het pensioenfonds') is opgericht op 31 december 2004 en statutair gevestigd te Terneuzen.

Het pensioenfonds heeft als kerntaak het uitvoeren van de pensioenregeling, zoals deze tussen werkgever en werknemersorganisaties is overeengekomen. De pensioenregeling is gesloten voor nieuwe deelnemers vanaf 1 augustus 2014. Het pensioenfonds heeft als doel om nu en in de toekomst pensioenuitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden te verstrekken.

Juridische structuur

Het pensioenfonds is gevestigd aan de Industrieweg 10 te Sluiskil en is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 22056903.

Statutair aangesloten ondernemingen

Onderstaande aangesloten ondernemingen vormen tezamen 'de werkgever'.

- Yara Sluiskil B.V.
- Yara Nederland B.V.
- Yara Holding Netherlands B.V.
- Yara Vlaardingen B.V.

Dit jaarverslag betreft een regulier boekjaar dat loopt van 1 januari 2019 tot en met 31 december 2019.

Alle bedragen in dit jaarverslag zijn vermeld in € 1.000, tenzij anders vermeld.

Missie

Het pensioenfonds voert als goed huisvader de afgesproken – inmiddels gesloten – pensioenregeling voor huidige en voormalige werknemers van de diverse Nederlandse Yara ondernemingen uit op betrouwbare, transparante, professionele en kostenefficiënte wijze.

Visie

Het pensioenfonds biedt de deelnemers een toekomstbestendig pensioen. Het pensioenfonds belegt en beheert hiervoor de pensioengelden tegen verantwoorde risico's, acceptabele kosten en op een maatschappelijke verantwoorde wijze. Het pensioenfonds communiceert op duidelijke en begrijpelijke wijze met alle belanghebbenden. Omdat het pensioenfonds een groot draagvlak heeft, met name ook vanuit de werkgever, heeft (voort)bestaan van het pensioenfonds toegevoegde waarde.

Strategie

Governance

Het pensioenfonds leeft de Code Pensioenfonds actief na. Deze code richt zich op de drie functies van 'goed pensioenfondsbestuur': besturen, toezicht houden en verantwoording afleggen over wat het pensioenfonds gepland en gerealiseerd heeft. Het bestuur zorgt dat de individuele bestuursleden op het juiste geschiktheidsniveau zijn en zullen blijven. Dit gebeurt door alert te zijn op (markt)ontwikkelingen en opleidingen en workshops te volgen. Ook wordt regelmatig aandacht besteed aan het benodigde en beschikbare tijdsbeslag. Het besturen van ons pensioenfonds kent een grote diversiteit aan onderwerpen. Op jaarbasis prioriteert het bestuur de onderwerpen in een jaarplan, bewaakt de realisatie ervan en stuurt bij waar nodig. Op deze manier is het bestuur nog beter in staat om de belangen van alle belanghebbenden te waarborgen zodanig dat zij zich door het bestuur op evenwichtige wijze vertegenwoordigd (kunnen) voelen. Het bestuur werkt conform de vastgestelde bestuurscyclus, taken en verantwoordelijkheden, zoals

deze nader in de Governance Nota van het pensioenfonds zijn vastgelegd.

Risicomanagement

Het pensioenfonds heeft in het kader van risicomanagement de risico's geïdentificeerd en de benodigde beheersmaatregelen getroffen. Het bestuur volgt of de beheersmaatregelen voldoende werken en zal dat blijven doen. De uitvoering op het gebied van pensioen- en vermogensbeheer is uitbesteed. In het kader van risicomanagement wordt hierop een strakke regie gevoerd. Het risicomanagement is consequent ingebed in de werkzaamheden van het (dagelijks) bestuur. De beheersing van de risico's wordt op kwartaalbasis gerapporteerd. Bij het bepalen van de bij het pensioencontract behorende risicohouding, houdt het pensioenfonds rekening met het evenwicht tussen de belangen van de werkgever en de deelnemers. De pensioengelden worden op een solide wijze beheerd (prudent person). Het pensioenfonds streeft hierbij naar behoud van een breed risicodraagvlak onder zowel de werkgever als de deelnemers op basis van solidariteit en collectiviteit.

Communicatie

Om beter inzicht te geven in de (financiële) situatie van het pensioenfonds – en dus in de (financiële) situatie van de deelnemers – is correcte, duidelijke en evenwichtige communicatie van groot belang. Het pensioenfonds communiceert tijdig op transparante en relevante wijze met alle belanghebbenden, om de verwachtingen aan te laten sluiten bij de realiteit. Hierbij besteedt het pensioenfonds veel aandacht aan het vergroten van het inzicht bij de deelnemers door onder andere informatiebijeenkomsten te beleggen wanneer dit nodig of gewenst is. en toetst of communicatie op schrift wordt gelezen en begrepen.

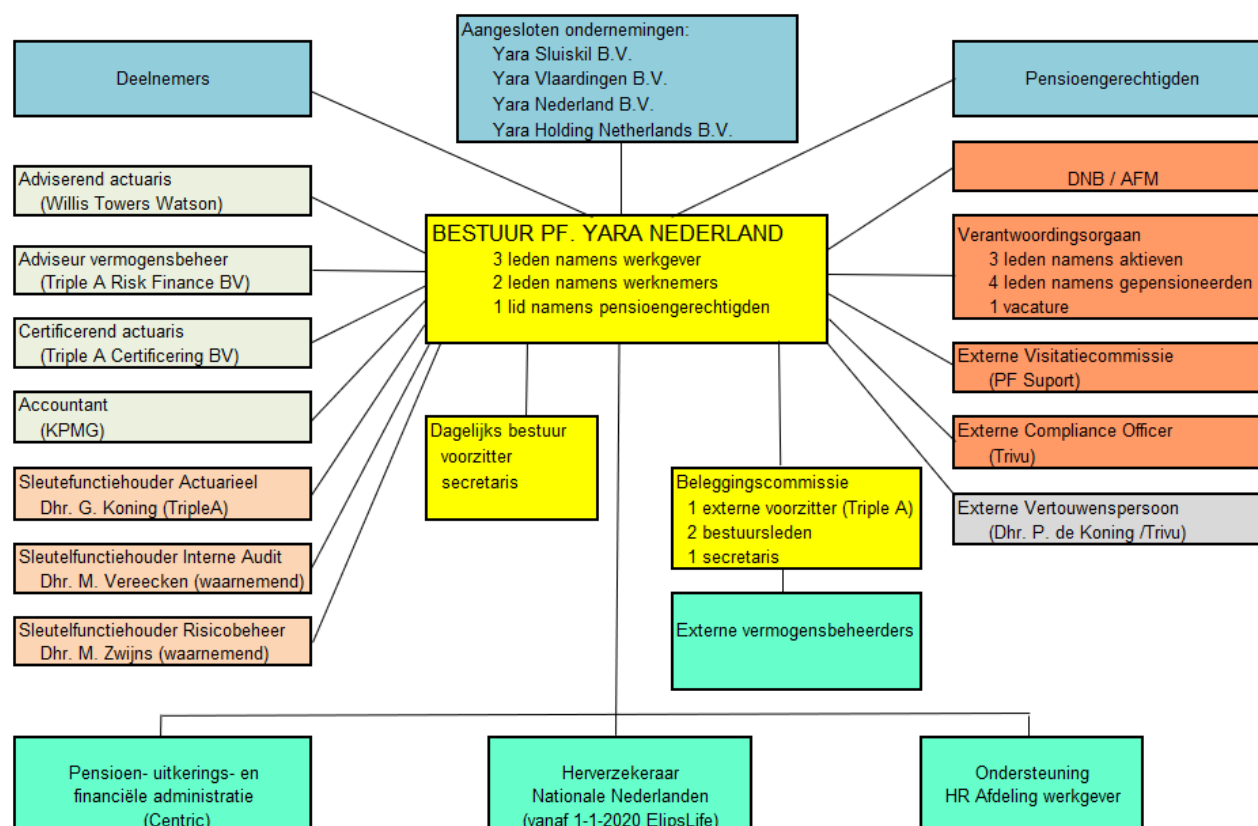
Conclusie

De omvang van het pensioenfonds, de aanhoudende lage rente en de snelle veranderingen in wet- en regelgeving op governance gebied, hebben invloed op de besturing en inrichting van het pensioenfonds. Al deze ontwikkelingen maken het noodzakelijk voor het pensioenfonds om de uitvoering van de pensioenregeling in relatie tot de omvang van het pensioenfonds continu te monitoren en periodiek te evalueren.

Ten behoeve van de toekomstbestendigheid van de (uitvoering van de) regeling en een eventuele wijziging van de pensioenovereenkomst, heeft het bestuur van het pensioenfonds zich altijd opgesteld als sparringpartner voor de sociale partners en zal dat blijven doen

4. Organisatie

Schematisch ziet de structuur van het pensioenfonds er als volgt uit:

4.1 Bestuur

Per 31 december 2019 is het bestuur als volgt samengesteld:

Naam	Functie	Vertegenwoordiging	Lid sinds	Datum van aftreden
De heer P. Vlaeminck	Voorzitter	Werkgever	01-01-2005	31-12-2023
De heer E. ten Berge	Plv. secretaris	Werkgever	01-07-2005	31-12-2021
De heer M. Zwijs	Secretaris	Werkgever	01-01-2013	31-12-2020
De heer P.J. v.d. Ploeg	Lid	Werknemers	01-01-2008	31-12-2023
De heer E. v.d. Sneppen	Lid	Werknemers	01-07-2014	01-07-2022
De heer M. Vereecken	Plv. voorzitter	Gepensioneerden	01-01-2017	31-12-2020

De heren P. Vlaeminck en P.J. v.d. Ploeg waren beiden aftredend per 31-12-2019 en hebben zich beiden opnieuw beschikbaar gesteld. Het verantwoordingsorgaan heeft toestemming gegeven voor een nieuwe termijn van vier jaar voor Dhr. P.J. van der Ploeg en de werkgever heeft toestemming gegeven voor een nieuwe termijn van vier jaar voor Dhr. P. Vlaeminck. De Nederlandsche Bank (vanaf hier: DNB) heeft kenbaar gemaakt geen bezwaar te hebben tegen beide herbenoemingen.

In het eerste kwartaal van 2020 heeft Dhr. P.J. van der Ploeg aangegeven om zijn bestuursfunctie per 1 april 2020 neer te leggen vanwege uitdiensttreding bij Yara. Het bestuur heeft in samenspraak met het verantwoordingsorgaan gekozen om deze vacature in te vullen met een extern bestuurslid die tevens de rol van sleutelfunctiehouder risicobeheer op zich neemt. Na voordracht door het verantwoordingsorgaan heeft het bestuur eind april 2020 besloten een kandidaat bij DNB aan te melden als bestuurslid en sleutelfunctiehouder risicobeheer. Ter invulling van de monitoring door de risicobeheerfunctie is een proces ingericht dat leidt tot een rapportage aan het bestuur op kwartaalbasis. Deze rapportage wordt opgesteld door Willis Towers Watson IRM afdeling als vervuller van de risicobeheerfunctie. Onderdeel van de invulling van de rol van risicobeheer binnen het risicomanagementproces betreft de onafhankelijke beoordeling van bestuursbesluiten.

4.2 Beleid en verantwoording

Het pensioenfonds geeft uitvoering aan het pensioencontract, zoals overeengekomen tussen sociale partners. De afspraken over de financiering van deze pensioentoezegging is verwoord in de uitvoeringsovereenkomst. De pensioentoezegging is vertaald naar het pensioenreglement. Deze uitvoering bestaat uit het actueel vastleggen van de juiste pensioenrechten, het beleggen van het beschikbare vermogen, het doen van uitkeringen en het informeren van belanghebbenden. Het bestuur is eindverantwoordelijk voor de uitvoering en houdt als 'goede huisvader' de regie over de werkzaamheden van het pensioenfonds.

In de actuarieel en bedrijfstechnische nota (ABTN) zijn de opzet van het pensioenfonds, de risicoanalyse en de wijze van uitvoering gedocumenteerd. Onderdeel van het beleid is een noodprocedure waarin beschreven staat hoe het pensioenfonds omgaat met besluitvorming in spoedeisende situaties. Deze noodprocedure is onderdeel van het crisisplan van het pensioenfonds dat in de ABTN is opgenomen.

Het uitgangspunt in het handelen van ieder individueel bestuurslid en het bestuur als geheel is dat hij/zij handelt in het belang van alle belanghebbenden van het pensioenfonds, rekening houdend met de korte- en lange termijneffecten van maatregelen.

Bestuursvergaderingen 2019

In het afgelopen jaar heeft het bestuur in totaal vijftien keer vergaderd. Er waren negen reguliere vergaderingen (waaronder twee jaarwerkvergaderingen) en vier beleggingsvergaderingen. Het bestuur en het verantwoordingsorgaan hebben een zelfevaluatie uitgevoerd en zijn vier keer met elkaar bijeengekomen.

De volgende onderwerpen zijn gedurende de reguliere vergaderingen het afgelopen jaar behandeld:

- Opvolging/monitoring overgang naar Centric;
- On-site onderzoek door DNB naar beleggingen en risicobeheer;
- Integraal risicomanagement en rapportage;
- Jaarplanning opstellen;
- Plannen van aanpak opvolging aanbevelingen visitatiecommissie, actuaris, accountant en compliance officer;
- Haalbaarheidstoets en herstelplan;
- Actualiseren van diverse fondsdocumenten;
- Implementatie IORP-II met invulling van de functie van de sleutelrolhouders;
- Herijken uitbestedingsbeleid;
- Wijzigen contract herverzekering, alsmede afwikkeling annuïteitenlening;
- Opstellen IT beleid n.a.v. de IT Impactanalyse;
- ESG-beleid (ESG staat voor: Environment, Social, Governance);
- ERM-beleid (ERM staat voor Enterprise Risk Management);
- Communicatieplan 2020.

4.3 Dagelijks bestuur

Het dagelijks bestuur wordt gevoerd door de voorzitter en de secretaris van het pensioenfonds. Het dagelijks bestuur wordt ondersteund door Willis Towers Watson. Het dagelijks bestuur heeft uitsluitend bevoegdheden, zoals deze zijn vastgelegd in de statuten alsook in de ABTN.

De bevoegdheden van het dagelijks bestuur omvatten:

- Zorgdragen voor de dagelijkse gang van zaken bij het pensioenfonds;
- Voorbereiden van een wijziging van de pensioenreglementen, statuten, uitvoeringsovereenkomst en/of ABTN dan wel andere (juridische) documenten van het pensioenfonds;
- Periodiek contact met herverzekeraar, pensioenadministrateur en toezichthouder;
- Verzorgen van correspondentie;
- Aanleveren van de door de toezichthouder(s) gevraagde gegevens zoals het jaarwerk, kwartaalrapportages en herstelplannen;
- Toezicht houden op mutaties in deelnemersbestand;
- Voorbereiden van de te nemen bestuursbesluiten.

4.4 Beleggingscommissie

Per 31 december 2019 is de beleggingscommissie als volgt samengesteld:

Naam	Functie	(her)Benoemd	Datum van aftreden
De heer R. van der Zee	Voorzitter	01-07-2017	01-07-2021
De heer P. Vlaeminck	Lid	01-01-2020	31-12-2023
De heer E. ten Berge	Lid	01-07-2017	31-12-2021

De commissie wordt ondersteund door een secretaris (de heer M. Zwijs), welke geen stemrecht heeft.

De beleggingscommissie voert het beleggingsplan uit binnen het strategische beleggingsbeleid zoals dat door het bestuur is opgesteld. De beleggingscommissie doet onder andere voorstellen aan het bestuur. Verder draagt de beleggingscommissie zorg voor de monitoring van de partijen waaraan het vermogensbeheer is uitbesteed en de rapportering hierover aan het bestuur. Periodieke contacten met de diverse vermogensbeheerders zijn onderdeel van de taken van de beleggingscommissie. De taken en verantwoordelijkheden van de beleggingscommissie zijn nader uitgewerkt in het reglement beleggingscommissie.

4.5 Verantwoordingsorgaan

Het bestuur legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan over het beleid en de wijze waarop het is uitgevoerd. Het verantwoordingsorgaan heeft de bevoegdheid een algemeen oordeel te geven over het handelen van het bestuur aan de hand van het jaarverslag, de jaarrekening en andere informatie, waaronder de bevindingen van het intern toezicht, het door het bestuur uitgevoerde beleid, evenals over beleidskeuzes voor de toekomst. Daarnaast heeft het verantwoordingsorgaan het recht om advies uit te brengen over een aantal aangelegenheden die zijn beschreven in de statuten en het reglement verantwoordingsorgaan. Dit betreffen de wettelijke gedefinieerde adviezen. In 2019 betreft dit aanpassingen van het visitatiereglement, het reglement verantwoordingsorgaan, het klachten- en geschillenreglement en de vervanging van een lid van de visitatiecommissie. Tevens is in samenspraak met het verantwoordingsorgaan het pensioenreglement herschreven.

Per 31 december 2019 is het verantwoordingsorgaan als volgt samengesteld:

Naam	Functie	Namens	(her)Benoemd	Datum van aftreden
De heer T. van Hoecke	Voorzitter	Actieven	01-07-2018	01-07-2022
De heer X. Herman	Plv. secretaris	Actieven	01-07-2018	01-07-2022
De heer T. van Duijn	Secretaris	Actieven	01-07-2018	01-07-2022
De heer J. Koekkoeck	Lid	Gepensioneerden	01-07-2018	01-07-2022
De heer J. Bol	Plv. voorzitter	Gepensioneerden	01-07-2018	01-07-2022
De heer W. Sarneel	Lid	Gepensioneerden	01-01-2017	01-01-2021
De heer W. den Hartogh	Lid	Gepensioneerden	01-01-2018	01-01-2022

4.6 Intern toezicht

Het interne toezicht wordt uitgevoerd door een visitatiecommissie. Hiervoor is een overeenkomst aangegaan met PF Support te Rotterdam. Het bestuur heeft, in samenspraak met het verantwoordingsorgaan gekozen voor de volgende visitateurs:

Naam	Specialisatie
Mevrouw L. Rutgers	Risico management en beleggingsbeleid
De heer E. Capitain	Risico management
De heer E. Klijn	Governance

De visitatiecommissie heeft als taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken binnen het pensioenfonds. Het interne toezicht betreft in zijn toezicht de naleving door het pensioenfonds van normen in de Code Pensioenfonds. De visitatiecommissie heeft in 2020 een algemene visitatie uitgevoerd over het boekjaar 2019, waarin tenminste is opgenomen:

- Opvolging van de aanbevelingen uit de vorige visitatie;
- Risicomanagement inclusief implementatie IORP-II;
- Vermogensbeheer/Beleggingsbeleid;
- Communicatie.

4.7 Compliance Officer

Paul de Koning van Trivu te Zevenbergen treedt over het boekjaar 2019 op als compliance officer met de bijbehorende overeengekomen werkzaamheden. Tevens treedt hij op als vertrouwenspersoon. De compliance officer heeft in de bestuursvergadering van 25 mei 2020 zijn rapport over boekjaar 2019 gepresenteerd en besproken met het bestuur. Een samenvatting hiervan, alsmede de reactie van het bestuur hierop treft u aan in bijlage 3.

4.8 Uitvoeringsorganisatie

Het pensioenfonds heeft geen medewerkers in dienst.

4.9 Externe dienstverlening

Pensioen- en uitkeringsadministratie

Per 1 januari 2019 heeft het pensioenfonds de pensioen-, uitkerings- en financiële administratie en bijbehorende wettelijke communicatie ondergebracht bij Centric. Hieronder valt ook de helpdesk, welke Centric verzorgt voor het pensioenfonds.

Tijdens de transitieperiode van september 2018 tot en met januari 2019 heeft een stuurgroep de voortgang en de kwaliteit van de transitie bewaakt en is het bestuur door de stuurgroep geïnformeerd over de voortgang en de kwaliteit van de transitie. Op 28 maart 2019 was de transitie afgerond en is de stuurgroep ontbonden. Vanaf dat moment zijn er periodieke operationele overleggen gehouden waarin zowel de resterende openstaande actiepunten vanuit de transitie als de lopende operationele zaken met Centric werden besproken. De transitieperiode is afgesloten met een COS4400 verklaring. Deze rapportage van bevinding heeft geen beperkingen. De werkzaamheden zijn uitgevoerd op de volgende onderdelen:

- Deelnemersadministratie
- Steekproef deelnemersadministratie
- Jaarwerk
- Financiële administratie
- Uitkeringen

Centric rapporteert over de volledige dienstverlening van Centric aan het pensioenfonds, inclusief de monitoring op eventuele onderuitbesteding via een ISAE 3402 type II (Assurance). De uitbestedingspartners van Centric hebben een eigen ISAE verklaring en voor de ISAE van Centric geldt dus een carve-out voor dit onderdeel. Deze rapportage wordt door een onafhankelijke accountant afgegeven. De ISAE 3402 type II verklaring over 2019 betreft een schone verklaring (een verklaring zonder beperkingen). De rapportage wordt jaarlijks beoordeeld door het bestuur en indien nodig met Centric inhoudelijk besproken in het operationeel overleg.

Het bestuur wordt gedurende het jaar op de hoogte gehouden van de kwaliteit van de uitvoering middels een SLA rapportage en een risicorapportage, beiden op kwartaalbasis. Daarnaast heeft het dagelijks bestuur overleg met Centric om de voortgang te bespreken (op kwartaalbasis heeft dit overleg een operationeel / tactisch karakter en op jaarbasis is dit meer strategisch). Vooralsnog heeft het bestuur tot op heden frequenter operationeel overleg gehad dan gepland om de uitvoering goed te monitoren in het eerste jaar van uitvoering. De afronding van de implementatie duurt langer dan gepland, waardoor frequenter overleg gewenst was. Het afgelopen jaar hebben er 7 fysieke meetings met Centric plaatsgevonden. Daarnaast is de SLA-rapportage, de financiële rapportage alsook de risicorapportage van Centric doorgesproken, naast de lopende werkzaamheden en toekomstige ontwikkeling.

Secretariaat

Het pensioenfonds heeft onderstaande taken uitbesteed aan Willis Towers Watson:

- Voorbereiden van de bestuursagenda. Versturen van de uitnodigingen en de vergaderstukken;
- Zorgdragen voor de notulen van de bestuursvergaderingen en het bewaken van de opvolging van de actiepunten
- Voor bereiden van de jaarkalender en het monitoren van de uitvoering ervan
- Het coördineren van het jaarwerk
- Het beheer van de fondsdocumenten
- Beleidsmatige ondersteuning en – advisering van het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur.

Herverzekeraar

- De herverzekering voor de overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico's (premiëvrijstelling) was tot en met 31 december 2019 uitbesteed aan, Nationale Nederlanden Levensverzekering Mij. N.V.. De overeenkomst met Nationale Nederlanden Levensverzekering Mij. N.V. is beëindigd per 31.12.2019. Per 01.01.2020 is een nieuwe herverzekeringsovereenkomst voor de overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico's (premiëvrijstelling) afgesloten met ElipsLife.

Werkgever

- De HR Service afdeling van de werkgever is verantwoordelijk voor het geven van informatie aan externe belanghebbenden.

Dit omvat:

- Het beantwoorden van vragen van (ex)-deelnemers die zich melden bij de HR afdeling;
- Het leveren van pensioenmutaties aan Centric.

Vermogensbeheer

Het vermogensbeheer is uitbesteed aan diverse vermogensbeheerders.

Het pensioenfonds participeert in gestructureerde beleggingsfondsen welke volgens de vastgelegde fondsvoorwaarden worden gemanaged door de vermogensbeheerders. Van alle vermogensbeheerders zijn ISAE 3402-II of soortgelijke verklaringen ontvangen. Alle verklaringen zijn "schone" verklaringen en beoordeeld door het bestuur na voorbereiding door de beleggingscommissie. In enkele gevallen heeft de beleggingscommissie aanvullende vragen gesteld naar aanleiding van de verklaringen. Het bestuur wordt op de hoogte gehouden middels kwartaalrapportages, waardoor er continue monitoring plaatsvindt. De beleggingscommissie wordt extern bijgestaan door een adviseur. Op 2 oktober 2019 en 20 november 2019 zijn evaluatiegesprekken gevoerd met diverse vermogensbeheerders. Naar aanleiding van deze evaluaties zijn geen acties ondernomen.

Actuaris

Triple A-Risk Finance Certifications B.V. is door het bestuur aangesteld als waarmerkend actuaris.

Accountant

KPMG Accountants N.V. is vanaf boekjaar 2017 door het bestuur aangesteld als accountant.

Adviseur

Willis Towers Watson is door het bestuur aangesteld als algemeen adviseur van het pensioenfonds, met uitzondering van advies met betrekking tot vermogensbeheer. Triple A Risk Finance B.V. is door het bestuur aangesteld als adviseur vermogensbeheer.

5. Verslag van het bestuur

5.1 Hoofdlijnen

Bestuursmodel

Het pensioenfonds staat onder leiding van een bestuur, dat is samengesteld uit vertegenwoordigers van de werkgever en vertegenwoordigers van de werknemers en pensioengerechtigden.

Het bestuur heeft gekozen voor een paritair bestuursmodel. In het boekjaar 2019 hebben zich geen wijzigingen voorgedaan in het bestuursmodel.

In het eerste kwartaal 2020 heeft Dhr. P.J. van der Ploeg aangegeven om zijn bestuursfunctie per 1 april 2020 neer te leggen vanwege uitdiensttreding bij Yara. Het bestuur heeft de wens uitgesproken dat zij deze vacature wil invullen door een externe professionele bestuurder met diepgaande kennis op gebied van risicomanagement en beleggingen. Met de vervulling van de vacature door een externe professionele bestuurder denkt het bestuur beter invulling te geven aan:

- de benodigde geschiktheid binnen het bestuur;
- de bevindingen uit het on-site beleggingsonderzoek van DNB;
- de beheerste en integere bedrijfsvoering van het pensioenfonds (het 'in control' zijn en blijven).

Het bestuur zal samen met het verantwoordingsorgaan invulling aan de vacature geven.

Code pensioenfonds

Op 1 januari 2014 is de Code Pensioenfonds (hierna de Code) in werking getreden en verankerd in de pensioenwet. De Code heeft tot doel het functioneren van de besturen van pensioenfonds te verbeteren en inzichtelijker te maken. Hierdoor wordt de transparantie op het gebied van goed pensioenfondsbestuur vergroot. De Code bestaat uit een groot aantal normen en gaat uit van het 'pas toe of leg uit'-beginsel. De normen in de Code zijn een aanvulling op wet- en regelgeving. De Code richt zich op drie functies van goed pensioenfondsbestuur, te weten besturen, toezicht houden en verantwoording afleggen.

Er is ruimte om af te wijken van de normen, mits de afwijking weloverwogen wordt gedaan.

De diverse normen zijn verweven in het beleid van het pensioenfonds. Het bestuur toetst minimaal jaarlijks (of zoveel eerder als nodig is) in hoeverre het vastgestelde beleid in combinatie met de normen nog passend zijn. Daar waar nodig past het pensioenfonds de invulling aan.

De Code wordt door het pensioenfonds, op een enkele norm na, nageleefd. Het bestuur heeft op basis van het actuele deelnemersbestand in de governance nota gemotiveerd aangegeven af te wijken van norm 33 (diversiteit). Zie hiervoor het hieronder beschreven diversiteitsbeleid.

Diversiteitsbeleid bestuur en verantwoordingsorgaan

Het pensioenfonds streeft ernaar dat het bestuur en het verantwoordingsorgaan complementair is samengesteld en een redelijke afspiegeling zijn van het (actuele) deelnemersbestand. Het pensioenfonds streeft zowel in het bestuur als in het verantwoordingsorgaan naar:

- Een evenwichtige verdeling van vrouwen en mannen; en
- Ten minste één iemand jonger dan 50 jaar

Het pensioenfonds voert een gesloten regeling uit, wat betekent dat de gemiddelde leeftijd stijgt in het pensioenfonds. Gegeven de afspiegeling van het werknemersbestand (97% is man), is een overwegend mannelijk bestuur een evenredige afspiegeling. Indien

meerdere kandidaten zich melden voor een vacature, dan wordt eerst gekeken naar geschiktheid. Bij gelijke geschiktheid gaat de voorkeur uit naar een evenredige afspiegeling man/vrouw in het orgaan.

Daarnaast streeft het pensioenfonds ernaar dat het bestuur en het verantwoordingsorgaan complementair (in cultuur, zienswijzen en persoonlijkheden) zijn samengesteld.

Het is voor het pensioenfonds van belang dat binnen het bestuur en het verantwoordingsorgaan een open cultuur heerst, waarbinnen voldoende ruimte is voor discussie en waarbinnen bestuurd kan worden ongeacht bijvoorbeeld de achterliggende geleding, geslacht of leeftijd.

Bij de benoeming van bestuursleden of leden van het verantwoordingsorgaan tracht het pensioenfonds de hiervoor beschreven diversiteit en complementariteit van het bestuur en het verantwoordingsorgaan als geheel te borgen, daarbij lettend op het gedrag en de gewenste competenties van het kandidaat bestuurslid respectievelijk kandidaat lid van het verantwoordingsorgaan.

Integere bedrijfsvoering

Elk Nederlands pensioenfonds moet maatregelen treffen die goed pensioenfondsbestuur waarborgen. Het beleid van het pensioenfonds is gericht op een integere bedrijfsvoering. Deze verantwoordelijkheid is vastgelegd in artikel 143 van de Pensioenwet.

Dit houdt onder meer in:

- het beheersen van bedrijfsprocessen en bedrijfsrisico's;
- integriteit;
- de soliditeit van het pensioenfonds, waaronder wordt verstaan:
 - het beheersen van financiële risico's; en
 - het beheersen van andere risico's die de soliditeit van het pensioenfonds kunnen aantasten;
- het beheersen van de financiële positie over de lange termijn door jaarlijks een haalbaarheidstoets uit te laten voeren.

Het pensioenfonds kent een Integraal Risico Management (IRM) beleid, waarbinnen zowel de financiële als niet-financiële risico's worden bepaald, beoordeeld en beheerst binnen de vastgestelde risico-tolerantie.

Het pensioenfonds voert jaarlijks voor 1 juli een haalbaarheidstoets uit. Door middel van deze haalbaarheidstoets toont het pensioenfonds aan dat de verwachte pensioenen de komende zestig jaar voldoet aan de gewekte verwachtingen. Pensioenfondsen moeten aantonen dat zij ook in een slecht-weersituatie aan de verwachtingen kan voldoen. Het pensioenfonds heeft in 2019 weer een haalbaarheidstoets uitgevoerd. Hieruit blijkt dat op lange termijn zowel vanuit de feitelijke financiële positie als vanuit een evenwichtssituatie wordt voldaan aan de ondergrenzen die het bestuur heeft vastgesteld (zie paragraaf 5.4). Toetsing op het premiebeleid en herstelcapaciteit geeft aan dat dit voldoende en haalbaar is.

Intern toezicht en verantwoordingsorgaan

Het bestuur van het pensioenfonds heeft - conform de Pensioenwet en de daarin opgenomen eisen voor goed pensioenfondsbestuur - veel aandacht voor de opzet en inrichting van de organisatie, inclusief de interne beheersing. In de statuten is vastgelegd hoe het bestuur omgaat met zijn rol en invulling geeft aan begrippen als goed bestuur, verantwoording en intern toezicht.

Het pensioenfonds heeft een visitatiecommissie aangesteld (zie ook: *Intern toezicht*). De commissie heeft van het bestuur opdracht gekregen om jaarlijks een integrale visitatie te verrichten. De commissie heeft op 25 mei 2020 haar verslag gepresenteerd en besproken met het bestuur en het verantwoordingsorgaan. Een samenvatting hiervan, alsmede de reactie van het bestuur hierop treft u aan in bijlage 2.

Het pensioenfonds heeft een verantwoordingsorgaan (zie ook: *Verantwoordingsorgaan*). Dit orgaan beoordeelt het handelen van het bestuur conform haar wettelijke taak.

Verslag van het verantwoordingsorgaan

1. Inleiding.

Het vernieuwde verantwoordingsorgaan van de Stichting Pensioenfonds Yara Nederland is ingesteld op 1 juli 2014. Dit naar aanleiding van de van kracht geworden en reeds aangevulde Wet versterking bestuur pensioenfondsen van 7 augustus 2013. Hiermee heeft het bestuur de bestuursstructuur van het fonds in overeenstemming gebracht met het Governance model Pensioenfondsbestuur. Deze principes zijn erop gericht de kwaliteit, de zorgvuldigheid en de openheid van het pensioenfonds op een hoger plan te brengen.

In dit orgaan zijn op basis van onderlinge getalsverhouding de twee grootste belanghebbende groepen vertegenwoordigd. Te weten, de pensioengerechtigden en de deelnemende werknemers.

2. Bevindingen.

Het verantwoordingsorgaan heeft het oordeel over 2019 gebaseerd op de op OnePlace gedocumenteerde informatie en specifiek die over het jaar 2019. Dat betreft onder andere de bestuurdersnotulen, de notulen van de gehouden gezamenlijke vergaderingen met het bestuur en bijbehorende vergaderdocumenten. Tevens waren leden van het verantwoordingsorgaan aanwezig bij de voorbereidende (video)vergaderingen met het bestuur over het jaarverslag 2019. Hier waren ook de accountant, certificerend actuaire, leden van de visitatiecommissie en de Compliance Officer aanwezig.

2.1 Wijze van naleving principes voor Goed Pensioenfondsbestuur.

In het boekjaar 2019 bestond het bestuur uit leden van de belanghebbende groepen: de werkgever, de pensioengerechtigden en de vertegenwoordigers namens de deelnemende werknemers.

2.1.1 Uit de rapportage van de Compliance Officer, de naleving Compliance 2019 blijkt wat betreft:

Incidenten-en klokkenluidersregeling: • Er zijn geen meldingen van incidenten en/of misstanden geweest.

Onbehoorlijk handelen: • Er zijn geen meldingen van onbehoorlijk handelen geweest.

Fraude: • Er zijn geen meldingen geweest en/of signalen ontvangen met betrekking tot fraude.

Klachten-en geschillenreglement: • Er zijn geen klachten geweest.

2.1.2 Herbenoeming bestuurslid.

De heer P.J. van der Ploeg was aftredend per 31-12-2019 en heeft zich opnieuw beschikbaar gesteld. Het verantwoordingsorgaan heeft ingestemd met een nieuwe termijn van vier jaar. Jammer genoeg gaf hij kort hierna aan bij Yara te vertrekken waardoor zijn zetel in 2020 vacant kwam te staan. Inmiddels is deze vacature, met instemming van het verantwoordingsorgaan, ingevuld door het aannemen van een externe bestuurder.

2.1.3 Verantwoordingsorgaan.

Het verantwoordingsorgaan heeft in 2019 zesmaal vergaderd waarvan viermaal met het bestuur. Daarnaast heeft het twee cursusdagen bijgewoond. Het bestuur heeft in 2019 het pensioenreglement laten herschrijven in een nieuwe stijl. Op aandringen van het verantwoordingsorgaan zijn achteraf nog een aantal aanpassingen gedaan.

2.1.4 Visitatiecommissie.

In 2015 is het intern toezicht aangepast. Het bestuur heeft toen gekozen voor een visitatiecommissie afkomstig uit een externe organisatie. Hierdoor werd een kritisch onafhankelijke commissie gevormd. Op instigatie en uiteindelijk met instemming van het verantwoordingsorgaan heeft het bestuur een van de drie leden van de visitatiecommissie vervangen, omdat deze drie bezoekers vanaf 2015 ook de visitatie tot 2019 ook hebben uitgevoerd. Het concept rapport van de visitatiecommissie is met het

verantwoordingsorgaan, het bestuur en de visitatiecommissie besproken. De waardevolle bevindingen uit het eindrapport van de visitatiecommissie zijn meegenomen in het oordeel.

2.2 Financiële positie van het Pensioenfonds.

Het bestuur heeft besloten niet te indexeren omdat de toeslagbeleidsdekkingsgraad daarvoor te laag was.

3. Aanbevelingen.

3.1 Het verantwoordingsorgaan geeft het bestuur het advies om te volharden in het uitvoeren van de waardevolle aanbevelingen van de visitatiecommissie, Compliance Officer, actuaire en accountant.

3.2 Ten aanzien van de communicatie beveelt het verantwoordingsorgaan het bestuur aan, door te gaan op de ingeslagen weg.

3.3 Het lijkt het verantwoordingsorgaan raadzaam de prestaties van de pensioenuitvoerder Centric op meer parameters te monitoren. Tevens mogen ze Centric meer motiveren door te werken aan de nieuwe pensioenplanner.

3.4 Het verantwoordingsorgaan geeft het bestuur het advies om de documenten die aangepast worden grondiger te controleren voordat deze officieel gemaakt worden.

3.5 Gezien de huidige ontwikkelingen omtrent Covid-19, het nieuwe Pensioenakkoord en Centric geeft het VO het bestuur het advies om de vergaderfrequentie met het VO te verhogen.

4. Oordeel.

Op grond van de bevindingen is het oordeel van het verantwoordingsorgaan positief over het gevoerde beleid.

Voorzitter verantwoordingsorgaan
Tonny van Hoecke

Secretaris verantwoordingsorgaan
Theo van Duijn

Reactie van het bestuur op het verslag van het verantwoordingsorgaan

Het bestuur wil hierbij haar waardering uitspreken aan de leden van het verantwoordingsorgaan voor hun inzet in het afgelopen jaar. Het bestuur hoopt dat, rekening houdend met de komende werkzaamheden en projecten, de open en intensieve samenwerking kunnen continueren.

Het bestuur neemt de opmerkingen zoals gebruikelijk ter harte en zal hiermee rekening houden in haar activiteiten. Het bestuur zal het verantwoordingsorgaan hierover op de hoogte houden tijdens de reguliere vergaderingen en informeel overleg.

Geschiktheid

Het pensioenfonds besteedt de nodige aandacht aan de benodigde kennis, competenties en professioneel gedrag van bestuursleden, andere (mede)beleidsbepalende personen en leden van andere pensioenfondsorganen.

De manier waarop dit gebeurt, is vastgelegd in de statuten, de governance nota, het geschiktheidsplan en de gedragscode. Het beleid zorgt voor het waarborgen van voldoende kennis, vaardigheden en professioneel gedrag van het bestuur opdat adequate sturing kan worden gegeven aan de processen en werkzaamheden van het pensioenfonds.

Het bestuur laat zich - met het oog op specifieke deskundigheid - bijstaan door een adviserend actuaris en zo nodig door andere adviseurs.

Elk pensioenfondsbestuur moet geschikt zijn op alle zeven door DNB geformuleerde geschiktheidsgebieden. De geschiktheidseisen zijn door de pensioenkoepels meer concreet gemaakt, door deze onder te verdelen in geschiktheidsniveau A en B. Alle bestuursleden dienen minimaal te voldoen aan geschiktheidsniveau A. Geschiktheidsniveau B omhelst een verdieping en verbreding op inhoudelijk, beleidsmatige en strategische vraagstukken.

Het bestuur bewaakt de geschiktheid op niveau A respectievelijk voor zover van toepassing niveau B en voorziet in permanente educatie teneinde het gewenste geschiktheidsniveau te behouden.

In 2019 heeft het bestuur 3 verdiepingsdagen gehad die aansluiten met de onderwerpen en actualiteiten die bij een vergadering besproken worden. De onderwerpen waren:

- Verdiepingsdag met de onderwerpen renteafdekking en pensioenakkoord;
- Verdiepingsdag met de onderwerpen uitbestedingsbeleid en inbedding uitbestedingsrisico's;
- Workshop IT waarbij de IT-risico's bij uitbestedingspartners besproken werden.

Daarnaast hebben een aantal bestuurders de volgende cursussen c.q. seminars bijgewoond:

- Sleutelfunctie interne audit voor pensioenfondsen;
- IORP-II masterclass sleutelfunctie risicobeheer;
- DNB seminar met de onderwerpen duurzaamheid en diversiteit;
- DNB seminar met de onderwerpen informatiebeveiliging en cybersecurity.

Uit de geschiktheidsmatrix blijkt dat zowel collectief (het bestuur) als individueel op alle zeven geschiktheidsgebieden aan de geschiktheidseisen wordt voldaan.

Zelfevaluatie

Het bestuur heeft dit jaar in mei een zelfevaluatie uitgevoerd op basis van een collectief gesprek met de aanwezige bestuursleden:

Hierin zijn de volgende zaken aan bod zijn gekomen:

- Continuïteit pensioenfonds c.q. bestuursleden;
- Kennis/geschiktheid als collectief en individu;
- Mate van In control zijn;
- Countervailing power bestuur;
- Bestuurlijke effectiviteit en proces besluitvorming.

Uit de zelfevaluatie bleek dat het bestuur de komende periode invulling wil geven aan continuïteit in combinatie met de geschiktheidseisen van de bestuursleden voor de middellange termijn. Dit ook mede gezien de ontwikkelingen in het Pensioen

Akkoord. Verder heeft het bestuur naar aanleiding van de zelfevaluatie de taken en verantwoordelijkheden strakker vastgelegd, zodat taak- en verantwoordelijkheidsverdeling eenduidig is. Hierbij is ook aandacht geweest voor de bestuurlijke effectiviteit.

Naleving wet- en regelgeving

Ontwikkelingen in wet- en regelgeving worden door het bestuur nauwgezet gevolgd. Het bestuur is niet bekend met overtredingen van de wet- en regelgeving. Het afgelopen jaar zijn aan het pensioenfonds geen dwangsommen of boetes opgelegd.

Gedragscode

De gedragscode is geëvalueerd in 2019. Leden van de visitatiecommissie zijn toegevoegd aan de lijst van verbonden personen. Deze gedragscode is bekend bij alle verbonden personen, waaronder bestuursleden, leden van het verantwoordingsorgaan en visitatiecommissie, deelnemers administrateur en andere, door het bestuur aangewezen personen. De verbonden personen verklaren jaarlijks schriftelijk aan de compliance officer de gedragscode na te leven. De compliance officer houdt toezicht op de uitvoering en effectiviteit van de gedragscode. Overtredingen van de gedragscode worden gemeld bij de compliance officer. In 2019 zijn geen overtredingen gemeld.

Klachten en geschillenregeling

Het pensioenfonds heeft een klachten- en geschillenregeling. Een ieder die uit hoofde van de statuten of het pensioenreglement van het pensioenfonds, pensioenaanspraken of pensioenrechten kan ontlenen of meent te kunnen ontlenen jegens het pensioenfonds, kan zich in geval van een klacht of een geschil wenden tot het bestuur van het pensioenfonds. Indien niet volledig aan de klacht tegemoet wordt gekomen, kan het bestuur dit geschil voorleggen aan de Ombudsman Pensioenen of aan de burgerlijke rechter.

De regeling bevat procedurele waarborgen die door het pensioenfonds gevolgd zullen worden ter zake van de afhandeling van de klacht of geschil. Een en ander is vastgelegd in het Klachten- en geschillenreglement. In 2019 zijn geen klachten gemeld.

Incidenten- en klokkenluidersregeling

Het pensioenfonds kent een incidenten en klokkenluidersregeling die een procedure voor interne en externe meldingen van (potentiële) misstanden bevat en de afhandeling daarvan.

De regeling bevat waarborgen voor de bescherming van de verbonden persoon - de klokkenluider - die te goeder trouw melding maakt van (potentiële) misstanden. In 2019 zijn er geen misstanden gemeld.

Beloning

De bestuursleden, met uitzondering van het gepensioneerd bestuurslid en de gepensioneerd leden verantwoordingsorgaan, ontvangen geen vergoeding van het pensioenfonds voor het uitoefenen van hun functie. Kosten die in redelijkheid gemaakt worden (bijvoorbeeld reiskosten, kosten bijwonen seminar) worden door het pensioenfonds vergoed. Vertegenwoordigers namens gepensioneerden in het bestuur ontvangen een maximale vergoeding van € 1.200,- per jaar en gepensioneerden in het verantwoordingsorgaan een maximale vergoeding van € 500,- per jaar.

Toezichthouders

In 2019 heeft het bestuur de volgende fondsdocumenten toegestuurd aan DNB: de statuten, de ABTN, de deskundigheidsmatrix, het pensioenreglement 1C, en de uitvoeringsovereenkomst.

Daarnaast heeft er correspondentie plaatsgevonden met betrekking tot:

- Uitvraag niet-financiële risico's
- Uitvraag om informatie IORP-II
- Vragenlijst Integriteitsrisico
- De herbenoemingen van de bestuursleden P. Vlaeminck en P.J. van der Ploeg
- Voortgangsrapportage m.b.t. transitie uitvoerder Centric.

Op 21 mei 2019 heeft een relatiebezoek met DNB op het bedrijfsterrein van Yara Sluiskil plaatsgevonden. Hierbij zijn de volgende zaken aan bod gekomen:

- Invulling IORP-II en sleutelfuncties
- Toezichtagenda DNB
- Dashboard DNB en risicoscores
- Visie en strategie

Daarnaast heeft DNB een on-site onderzoek uitgevoerd bij het pensioenfonds in september 2019. Het onderwerp van het onderzoek was beleggingen en risicobeheer.

De conclusie van DNB is dat het pensioenfonds de beleggingscyclus niet in voldoende mate beheerst en dat in de stappen van de beleggingscyclus tekortkomingen zijn vastgesteld. De uitgangspunten (waaronder risicohouding) moeten geconcretiseerd worden en vertaald worden naar het beleid. Het rente- en categoriebeleid dienen verder uitgewerkt te worden.

Er is geen onafhankelijk en adequaat risicobeheer op de beleggingen ingericht en daarnaast toont het pensioenfonds onvoldoende kritisch vermogen, waardoor de governance onvoldoende werkt.

Ook een aantal punten valt DNB positief op. Er is een grote betrokkenheid van de bestuurders van het pensioenfonds en het bestuur is zichtbaar bezig het pensioenfonds verder te professionaliseren. Zo is het pensioenfonds bezig met de implementatie van IORP-II en het wijzigen van de opzet van het risicobeheer. DNB ziet in de planvorming en discussies omtrent dit onderwerp een duidelijke beweging in de goede richting. Ook is het pensioenfonds gestart met het opstellen van investment cases om het eigen categoriebeleid verder uit te werken.

Overzicht van de bevindingen:

Onderwerp	Bevinding	
1. Strategisch beleggingsbeleid	1.1	De korte termijn risicohouding is onvoldoende begrensd en fungeert daardoor niet of nauwelijks als beleidsuitgangspunt.
	1.2	Het strategisch beleggingsbeleid is onvoldoende onderbouwd en uitgewerkt
2. Rentebeleid	2.1	Het rentebeleid is onvoldoende onderbouwd en uitgewerkt
	2.2	De monitoring en evaluatie van het rentebeleid is onvoldoende diepgaand
3. Beleggingscyclus aandelen	3.1	Beleggingskaders met richtlijnen en restricties voor de afzonderlijke beleggingscategorieën, waaronder aandelen, zijn onvoldoende concreet uitgewerkt
	3.2	Er is geen kalender en proces voor het periodiek uitvoeren van categorie evaluaties
4. Financieel risicobeheer	4.1	Er is geen onafhankelijk en adequaat risicobeheer op de beleggingen ingericht
5. Countervailing power	5.1	De beheerste bedrijfsvoering rondom de beleggingen is onvoldoende geborgd. Het fonds toont te weinig kritisch vermogen, waardoor de governance onvoldoende werkt en de uitvoering tekortkomingen kent.

Het bestuur heeft in 2020 een plan van aanpak opgesteld om invulling te geven aan de bevindingen en dit afgestemd met DNB. In eerste instantie legt het bestuur de nadruk op een zelfevaluatie, het volgen van (collectieve) opleidingen en houden van workshops die gericht zijn op (financieel) risicomanagement en vermogensbeheer. Tegelijk zal het integraal risicomanagementbeleid worden herijkt door implementatie van een adequate en onafhankelijke inrichting van een risicomanagementfunctie met een externe bestuurder en inbedding van financiële risico's in bestaande risicomanagementprocessen en rapportages. Doel is om het beleid te herijken en (bestuurlijke) processen waar nodig aan te scherpen. Daarna richten de werkzaamheden zich op de voorbereiding van een nieuwe ALM (de kaderstelling, denk hierbij ook aan het uitwerken van Investment cases), die op het eind van het plan van Aanpak gepland staat. De ALM-studie inclusief herijken strategisch beleggingsbeleid zal uiterlijk 1 maart 2021 gereed zijn.

5.2 Uitbesteding

Het bestuur van het pensioenfonds is verantwoordelijk voor een beheerste en integere bedrijfsvoering (zie artikel 143 van de Pensioenwet). Om de bedrijfsvoering te kunnen beheersen weegt het bestuur af in hoeverre het bestuur de kennis en kunde heeft voor diverse operationele werkzaamheden. Hierbij wordt een afweging gemaakt tussen kwaliteit, kwantiteit, continuïteit en kosten (risicobeheersing). De vertaling van haar missie, visie en strategie, welke terug te vinden is in de ABTN van het pensioenfonds, naar duidelijke doelstellingen in de uitvoering is hierbij van belang. Het pensioenfonds heeft de volgende doelstellingen op het gebied van de uitvoering:

- Waarborgen continuïteit;
- Constante kwaliteit van de dienstverlening;
- Duidelijke en juiste communicatie;
- Voldoen aan wet- en regelgeving;
- Waarborgen belangen, reputatie en integriteit van de deelnemers en het pensioenfonds.

Uitgangspunt voor de uitbesteding is dat het bestuur van het pensioenfonds primair verantwoordelijk is voor het uitvoeren van de pensioenovereenkomst zoals die door sociale partners is overeengekomen. Daarbij hoort ook het financieel beheer en het risicomanagement van het pensioenfonds. Door middel van samenwerking met gerenommeerde externe partijen en door gebruik te maken van hun kennis, kunde en technologie worden schaalvoordelen beoogd waardoor het pensioenfonds in staat is een kwalitatief hoogwaardige en kostenefficiënte dienstverlening te verzorgen die ondersteunend is aan de strategie van het pensioenfonds. Tevens is met de uitbesteding aan gerenommeerde externe partijen de continuïteit van de uitvoering beter gewaarborgd.

De operationele werkzaamheden waarvan het bestuur besluit deze niet in eigen beheer te willen uitvoeren, worden uitbesteed. Dit betreft:

- Pensioenbeheer;
- Deelnemersadministratie (incl. deelnemerscommunicatie, planner),
- Uitkeringsadministratie,
- Financiële administratie
- Bestuursondersteuning (incl. website, algemene communicatie);
- Sleutelfunctiehouderschap actuariële sleutelfunctie.

Het pensioenfonds heeft een uitbestedingsbeleid opgesteld vanuit de volgende visie:

- Beleid moet zorgdragen voor kader ten behoeve van sturing en beheersing van uitvoering;
- Beleid moet bijdragen aan objectivering en transparantie;
- Beleid moet koppeling met risicomanagement waarborgen;
- Beleid moet bijdragen aan het in control zijn en blijven van het bestuur.

Dit uitbestedingsbeleid is de basis voor het bestuur om de beheersing van uitbesteding gestructureerd en passend binnen de strategie en risicobereidheidsprincipes van het pensioenfonds vorm te geven en op te volgen.

5.3 Communicatiebeleid

Het pensioenfonds wil een betrouwbare en professionele uitvoerder zijn. Het pensioenfonds streeft naar transparantie en toegankelijkheid, met draagvlak bij deelnemers. Dit vraagt om correcte, duidelijke en evenwichtige communicatie. De communicatie van het pensioenfonds richt zich in de eerste plaats op verwachttingsmanagement bij de deelnemers: waar kunnen zij op rekenen en welke onzekerheden kent de pensioenregeling voor hen. Het pensioenfonds zet daarbij eventgerichte communicatie in voor het gevraagde maatwerk in de Wet Pensioencommunicatie. Het pensioenfonds kent een website: www.pensioenfondsyara.nl. Hierop kunnen de deelnemers algemene informatie vinden over het pensioenfonds, de pensioenregeling en wat de deelnemer zelf moet doen. Daarnaast kunnen actieve deelnemers ook inloggen op een web-based pensioenplanner om inzicht te krijgen in hun pensioengegevens en de pensioenresultaten van hun te maken keuzes. Uiteindelijk is het doel dat deelnemers de aangeboden informatie over hun pensioenregeling actiever gaan gebruiken om hun financiële oude dag zelf goed te regelen. Daarnaast investeert het pensioenfonds in de relatie tussen pensioenfonds en deelnemer door te ontzorgen en transparant te zijn over de keuzes die gemaakt worden over hun pensioen. De communicatie-inspanningen van het pensioenfonds zijn kostenefficiënt en passen bij de omvang van het pensioenfonds. Vanzelfsprekend voldoet het pensioenfonds aan de communicatie-eisen van de Autoriteit Financiële Markten.

Het pensioenfonds beschikt over een communicatiebeleidsplan, wat de langetermijnvisie van het pensioenfonds geeft op het te voeren communicatiebeleid en de uitvoering daarvan. De uitvoering van dit beleid wordt jaarlijks vastgelegd in een uitvoeringsplan communicatie. Het communicatiebeleidsplan werd eind 2017 herijkt voor een nieuwe periode van drie jaar.

De communicatie is in 2019 grotendeels uitgevoerd zoals in het uitvoeringsplan communicatie 2019 beschreven. Een extra nieuws-alert werd verstuurd bij het verschijnen van het jaarverslag 2018. De campagne afstemmen op je AOW-leeftijd is uiteindelijk enigszins beknopt opgezet vanwege de veranderde AOW-leeftijden en het uitblijven van de nieuwe pensioenplanner. Door middel van een artikel in de E-nieuwsbrief van het derde kwartaal is aandacht gegeven aan het afstemmen van het pensioen op de AOW-leeftijd.

In het tweede kwartaal is een artikel opgenomen om deelnemers te informeren over de planner die weer actueel was. Omdat de actualisering van de planner vertraagd was, kon ook de E-nieuwsbrief van het tweede kwartaal niet tijdig worden verstuurd. Hierdoor is de planning van de E-nieuwsbrieven vanaf het tweede kwartaal met ongeveer een maand vertraagd. Om dit recht te trekken, is in december 2019 een E-nieuwflits in plaats van E-nieuwsbrief uitgestuurd. Er is aan alle pensioengerechtigden opnieuw uitgevraagd wie voortaan papieren informatie wil blijven ontvangen.

Daarnaast heeft er een evaluatie plaatsgevonden van de communicatiemiddelen van het pensioenfonds. In één-op-één gesprekken zijn in totaal 28 belanghebbenden door het bestuur en verantwoordingsorgaan gevraagd naar hun mening over de communicatiemiddelen. Over het algemeen worden de communicatiemiddelen allemaal gezien en gebruikt. Vooral de E-nieuwsbrief en het Uniform Pensioenoverzicht (UPO) blijken goed gelezen te worden. De website en de pensioenplanner worden niet al te vaak

bezocht. De belanghebbenden die het bestuur en verantwoordingsorgaan spraken hebben aangegeven dat zij voldoende informatie ontvangen en het daarom niet nodig vinden om de website of de pensioenplanner te gebruiken. Tijdens de evaluatie heeft daarnaast 20% van de belanghebbenden aangegeven dat zij graag een informatiebijeenkomst zouden willen bijwonen. Tijdens deze bijeenkomst zouden zij dan graag op de hoogte gebracht willen worden over belangrijke veranderingen, zoals bijvoorbeeld wat de gevolgen zijn van het nieuwe pensioenakkoord. Daarnaast blijkt ook de aanpak van de verjaardagskaarten succesvol te zijn.

Een belangrijk thema in 2019 was het nieuwe pensioenakkoord. Omdat er veel onduidelijk is over het pensioenakkoord en er in het nieuws veel aandacht voor is, is in de E-nieuwsbrief van maart een poll inzake het pensioenakkoord gehouden. Hieruit kwam naar voren dat ongeveer twee derde van de lezers zich zorgen maakt over het nieuwe pensioenstelsel en hiervan graag op de hoogte wordt gehouden. In de E-nieuwsbrief van juni is daarom weer een artikel gewijd aan het nieuwe pensioenakkoord, waarin de afspraken zo helder mogelijk hebben verwoord. In de E-nieuwsbrief van november werd een update gegeven van de nieuwe AOW-leeftijden, een afspraak uit het nieuwe pensioenakkoord.

Verder was de lage rente een belangrijk thema voor 2019. In de E-nieuwsbrief van november is een artikel opgenomen om deelnemers te informeren over de lage rente en de consequenties hiervan.

Hierin is aangegeven dat indexatie in 2020 onwaarschijnlijk is, maar dat van korten geen sprake is.

Het aantal E-nieuwsbrief abonnees is in 2019 gestegen van 991 naar 996. Daarmee is de daling die voorgaande jaren te zien was tot een halt gekomen. De E-nieuwsbrief wordt in 2019 nog beter gelezen dan vorig jaar. Het gemiddelde openingspercentage is gestegen van bijna 50% naar 61% en het gemiddelde doorklikpercentage is gestegen van 32% naar 46%. Beide percentages zijn zeer hoog voor een E-nieuwsbrief in de non-profitsector.

Het pensioenfonds heeft per 1 januari 2019 de pensioenadministratie overgedragen naar Centric. Onderdeel van de overdracht was de beoordeling van het standaard brievenboek van Centric. Verder zijn brieven naar de deelnemers verstuurd om hun te informeren over de overgang.

5.4 Risicohouding (korte en lange termijn)

De risicohouding van het pensioenfonds is de mate waarin het pensioenfonds bereid is beleggingsrisico's te lopen om de doelstellingen van het pensioenfonds te realiseren en de mate waarin het pensioenfonds de beleggingsrisico's kan lopen gegeven de kenmerken van het pensioenfonds. Dit wordt afgesproken met sociale partners en teruggekoppeld naar het verantwoordingsorgaan. De risicohouding van het pensioenfonds komt bijvoorbeeld tot uitdrukking in de door het pensioenfonds gekozen ondergrenzen in het kader van de haalbaarheidstoets.

Het bestuur heeft in afstemming met sociale partners gekozen voor de volgende grenzen op lange termijn:

Een gemiddeld pensioenresultaat van 90%.

Een maximale afwijking van 20% in een slecht-weer-scenario

De risicohouding op korte termijn is gekoppeld aan de bandbreedtes rondom strategische normgewichten van de beleggingscategorieën en de economische ontwikkelingen. Dit resulteert in een bandbreedte om het vereist eigen vermogen van 5%-punt onder het vereist eigen vermogen
7%-punt boven het vereist eigen vermogen

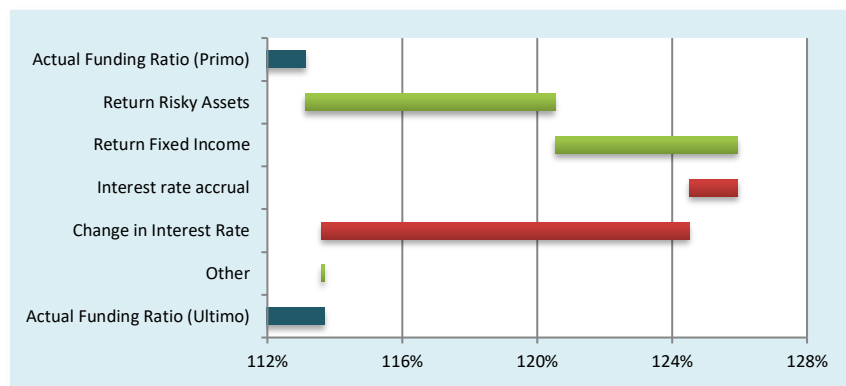
5.5 Financiële paragraaf

Samenvatting

In het boekjaar is de actuele dekkingsgraad gestegen van 113,1% naar 114,0%. De goede resultaten op de beleggingsportefeuille werden nagenoeg tenietgedaan door de negatieve impact van de dalende rente op de verplichtingen.

Zie hieronder de effecten op de actuele dekkingsgraad:

effecten op actuele dekkingsgraad YTD

Premiebeleid

De af te dragen premie betreft de gedempte kostendeekkende premie die wordt getoetst aan de (ongedempte) kostendeekkende premie. Onder deze (ongedempte) kostendeekkende premie wordt verstaan:

- De premie die actuarieel benodigd is in verband met de pensioenverplichtingen;
- De opslag die nodig is voor het in stand houden van het vereist eigen vermogen, zoals bedoeld in artikel 132 van de Pensioenwet;
- De opslag die nodig is voor de uitvoeringskosten van het pensioenfonds;
- Het saldo van de mutaties van de voorziening Aanvullend Arbeidsongeschiktheidspensioen (AAOP) in enig jaar door nieuwe toekenningen AAOP en door reactivering (niet zijnde overlijdensgevallen).

Ingaande 2016 geldt een demping op de kostendeekkende premie, behoudens het saldo van de mutaties van de voorziening AAOP, met de volgende maatregelen:

- De te gebruiken discontovoet is de uitkomst van:
 - de wettelijk toegestane maximaal gedefinieerde parameters passend bij de beleggingsmix van het pensioenfonds;
 - een afslag voor de afgesproken maatstaven voor toeslagverlening (prijsinflatie voor gewezen deelnemers, aanspraak- en pensioengerechtigden en looninflatie voor de actieve deelnemers).
 - De afslag voor toeslagverlening die in de discontovoet is verwerkt, leidt tot een opslag op de premie. In de gedempte kostendeekkende premie hoeft in beginsel niet ook nog een opslag voor de instandhouding van het vereist eigen vermogen te worden meegenomen. Alleen als de opslag op de premie voor toeslagverlening lager is dan de opslag die nodig is voor de instandhouding van het vereist eigen vermogen, dan moet de laatstgenoemde opslag worden aangehouden. De opslag op de premie voor toeslagverlening vervalt dan.
- De discontovoet is vastgesteld per 1 oktober 2015 op 2,3% en zal van toepassing zijn voor de periode 2016-2020, tenzij dwingende redenen een aanpassing vergen; De discontovoet wordt jaarlijks getoetst of deze nog toereikend is. Dit is laatst gebeurd in 2019.

Afhankelijk van de toeslagbeleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds kan naast de gedempte kostendekkende pensioenpremie een additionele premie worden geheven of een premiekorting worden verleend.

Indien de toeslagbeleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds ultimo boekjaar lager is dan 5%-punt onder de vereiste dekkingsgraad, zal een additionele werkgeversbijdrage in rekening worden gebracht van:

- a. Het positieve verschil tussen 107% en de toeslagbeleidsdekkingsgraad ultimo boekjaar voor bijstorting ten opzichte van de VPV ultimo boekjaar én
- b. 1/10 van het verschil tussen 5%-punt onder de vereiste dekkingsgraad en de toeslagbeleidsdekkingsgraad die minimaal op 107% wordt gesteld ingeval deze lager is.

Ultimo 2019 bedroeg de toeslagbeleidsdekkingsgraad 110,0%. Hierdoor is een additionele werkgeversbijdrage verschuldigd ad € 2.965. Dit bedrag is op de balans per 31 december 2019 onder de kortlopende vorderingen opgenomen.

Indien de toeslagbeleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds ultimo boekjaar hoger is dan de premiekortingsgrens, zal korting op de premie of zelfs premierestitutie worden verleend. De korting op de premie bedraagt de middelen boven de premiekortingsgrens, maar maximaal een vijfde van de middelen boven de voor dat jaar vastgestelde bovengrens voor maximale toeslagverlening (2019: 126,0%). Premiekorting en premierestitutie is alleen mogelijk als de voorwaardelijke toeslagen zowel met betrekking tot de voorgaande tien jaar zijn verleend, als ook in de toekomst kunnen worden verleend, met inbegrip van de inhaalindexatie uit 2000 en 2001.

Uitvoeringskosten

Het pensioenfonds vindt transparantie ten aanzien van uitbesteding belangrijk. De opslag voor de kostenvoorziening is door het bestuur het afgelopen kalenderjaar geëvalueerd. Hierbij veronderstelt het bestuur dat het pensioenfonds bij het wegvallen van de werkgever niet zelfstandig zal blijven voortbestaan, maar zal worden geliquideerd binnen een tijdsbestek van 2 jaar. Uit deze evaluatie heeft het bestuur geconcludeerd dat de opslag toereikend is en geen aanpassing behoeft.

Administratieve uitvoeringskosten

De werkgever heeft zich verbonden om alle kosten samenhangend met de administratie van het pensioenfonds voor haar rekening te nemen.

	2019 EUR 000	2018 EUR 000
Personeelskosten toe te rekenen aan het pensioenfonds	97	94
Administratiekosten *	395	369
Advieskosten **	569	478
Lidmaatschappen	11	11
Kosten van AFM en DNB	33	35
Overige kosten	26	69
Totaal uitvoeringskosten	1,131	1,056

* Van de administratiekosten ad € 395.000 heeft een bedrag van € 42.850 betrekking op KPMG Accountants N.V. (2018: KPMG Accountants N.V. € 50.000). Naast het onderzoek naar de jaarrekening en jaarstaten is er geen samenloop met andere dienstverlening door KPMG.

** In de advieskosten zijn de advieskosten van vermogensbeheer inbegrepen.

De stijging van de administratieve uitvoeringskosten is met name veroorzaakt door hogere advieskosten.

	2019	2018
In Euro's per deelnemer	631	571

Vermogensbeheerkosten

De vermogensbeheerkosten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	Vermogens- beheerkosten EUR 000 2019	Vermogens- beheerkosten EUR 000 2018	Transactie- kosten EUR 000 2019	Transactie- kosten EUR 000 2018
Beheerkosten	1.708	1.724	0	0
Transactiekosten	0	0	447	200
Bewaarloon	0	0	0	0
Kosten opgenomen in de jaarrekening	1.708	1.724	447	200
In % van het beheerd vermogen	0,30%	0,31%	0,08%	0,04%

Herverzekeringsovereenkomst

Per 1 januari 2015 heeft het bestuur een gewijzigde herverzekeringsovereenkomst met Delta Lloyd (thans Nationale Nederlanden Levensverzekering Mij. N.V.) afgesloten. Het pensioenfonds heeft de risico's van overlijden (van de actieve deelnemers) en arbeidsongeschiktheid herverzekerd. Bij bepaling van de risicokapitalen bij overlijden wordt rekening gehouden met een rekenrente van 2,5% en een eigen behoud van € 100.000.

Op basis van deze herverzekeringsovereenkomst heeft het pensioenfonds contractueel recht op een winstdeling op technische grondslagen. De technische winstdeling vindt plaats over een 5-jarige periode. Aan het eind van de 5-jarige periode wordt het saldo van de resultaten op technische grondslagen over die 5-jarige periode bepaald en na een wachtperiode van 2 jaar uitgekeerd. Een positief saldo komt voor 25% beschikbaar aan het pensioenfonds. Het overige deel is beschikbaar voor de verzekeraar. Een negatief saldo komt volledig voor rekening van de verzekeraar. Het technisch resultaat over de periode 1 januari 2015 tot en met 31 december 2019 is voorlopig bepaald op een positief saldo van € 224.000, hier komt 25%, ofwel € 56.000 toe aan het pensioenfonds. Dit bedrag is als vordering opgenomen op de balans. Dit bedrag wordt over 2 jaar uitgekeerd, mocht de komende 2 jaar niemand van de op dit moment aanwezige zieken volledig arbeidsongeschikt worden of overlijden. Vanaf 1 januari 2020 is een nieuwe herverzekeringsovereenkomst afgesloten met ElipsLife.

5.6 Financiële positie en herstelplan (nFTK)

In 2019 hebben de beleidsdekkingsgraad, toeslagbeleidsdekkingsgraad, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen zich ten opzichte van het herstelplan als volgt ontwikkeld:

Beleidsdekkingsgraad

Onder het FTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden en is daarmee minder afhankelijk van dagkoersen. Hierbij wordt in de berekening de eventuele bijstorting van de werkgever per ultimo kalenderjaar meegenomen. Per 31 december 2019 bedraagt de beleidsdekkingsgraad 110,2%.

In onderstaande tabel is de totstandkoming van de beleidsdekkingsgraad ultimo 2019 weergegeven:

Feitelijke (actuele) dekkingsgraad per	
Januari 2019	113,0%
Februari 2019	114,9%
Maart 2019	112,8%
April 2019	114,8%
Mei 2019	109,8%
Juni 2019	109,6%
Juli 2019	108,1%
Augustus 2019	102,6%
September 2019	105,3%
Oktober 2019	108,3%
November 2019	109,8%
December 2019	113,5%
Beleidsdekkingsgraad (gemiddelde)	110,2%

Toeslagbeleidsdekkingsgraad

Voor de berekening van de toeslagbeleidsdekkingsgraad wordt de beleidsdekkingsgraad, exclusief de bijstortingsverplichting van de werkgever, gecorrigeerd met de bestemmingsreserve AAOP ten bedrage van € 1.302.000. Daardoor komt de toeslagbeleidsdekkingsgraad per ultimo 2019 uit op 110,0%.

Minimaal vereist eigen vermogen

De Pensioenwet bepaalt dat fondsen dienen te beschikken over een minimaal vereist eigen vermogen. Het minimaal vereist eigen vermogen is bedoeld voor algemene risico's. Het minimaal vereist eigen vermogen bedraagt per 31 december 2019 105%.

Vereist eigen vermogen

Het Vereist Eigen Vermogen (VEV) is gedefinieerd als het eigen vermogen waarbij met 97,5% zekerheid het pensioenfonds over een periode van één jaar tenminste over waarden beschikt ter hoogte van de voorziening pensioenverplichting (VPV).

Het vereist eigen vermogen aan het eind van het boekjaar is als volgt samengesteld:

Risico-categorie	Strategisch EUR 000	Strategisch EUR 000	Actueel EUR 000	Actueel EUR 000
S1 Renterisico	10.148	1,9%	11.292	2,1%
S2 Zakelijke waarden	75.720	14,1%	81.418	15,2%
S3 Valutarisico	17.613	3,3%	19.185	3,6%
S5 Kredietrisico	40.767	7,6%	36.798	6,9%
S6 Verzekeringstechnisch risico	15.356	2,9%	15.356	2,9%
S10 Actief beheer risico	5.125	1,0%	5.600	1,0%
Diversificatie (correlatie-effect)	(54.714)	-10,3%	(56.469)	-10,6%
Totaal vereist eigen vermogen	110.015	20,5%	113.180	21,1%

Het pensioenfonds maakt gebruik van het standaardmodel van DNB. Het standaardmodel van DNB is uitgewerkt in de Regeling Pensioenwet, alsmede verder toegelicht in het Open Boek van DNB.

Voor de toetsing van de financiële positie wordt het VEV ultimo 2019 vastgesteld op het VEV volgens de strategische beleggingsmix.

Herstelplan

Per 1 januari 2020 lag de beleidsdekkingsgraad onder het vereist eigen vermogen. Omdat er sprake is van een reservetekort was het pensioenfonds verplicht een herstelplan in te dienen bij DNB.

Het pensioenfonds heeft op 19 maart 2020 het herstelplan ingediend bij DNB. In het herstelplan heeft het pensioenfonds aangegeven dat de premie inclusief de bijstortingsverplichting van de werkgever zoals overeengekomen in de uitvoeringsovereenkomst wordt ingezet om binnen de gestelde termijn het vereist eigen vermogen te behalen. Hieruit blijkt dat het vermogen van het pensioenfonds binnen de maximum gestelde termijn van 11 jaar boven het Vereist Eigen Vermogen uitkomt. In het herstelplan is geen maatregel tot korten van pensioenaanspraken meegenomen. De financieringsafspraken met werkgever zijn dusdanig dat korten van pensioenaanspraken op het moment niet mogelijk is. DNB heeft op 4 juni 2020 haar instemmingsbeschikking afgegeven.

Jaar	Verwachte actuele DG volgens herstelplan Per ultimo jaar	Werkelijke actuele DG Per ultimo jaar
2018	113,3%	113,1%
2019	114,5%	114,0%
2020	115,6%	
2021	117,0%	
2022	118,4%	
2023	119,6%	
2024	120,6%	
2025	121,6%	
2026	122,4%	
2027	123,2%	
2028	124,1%	
2029	124,8%	

5.7 Beleggingsparagraaf

Ontwikkelingen financiële markten

Het jaar 2019 kenmerkte zich over het algemeen door een wereldwijde vertraging in economische groei. Politieke risico's drukten de handel, de industriële productie en de investeringen. Echter, hiertegenover stonden groei van de werkgelegenheid, consumentenbestedingen en de dienstensector. De reële groei bodemde uit door stabilisatie in de industriële productie en de investeringen. Zwakke fundamentals werden gecompenseerd door een soepeler monetair beleid. Per saldo leverde dit wind in de zeilen voor financiële markten. Ondanks de economische en politieke onzekerheden stegen aandelen fors en ook staats- en bedrijfsobligaties en vastgoed sloten het jaar hoger af.

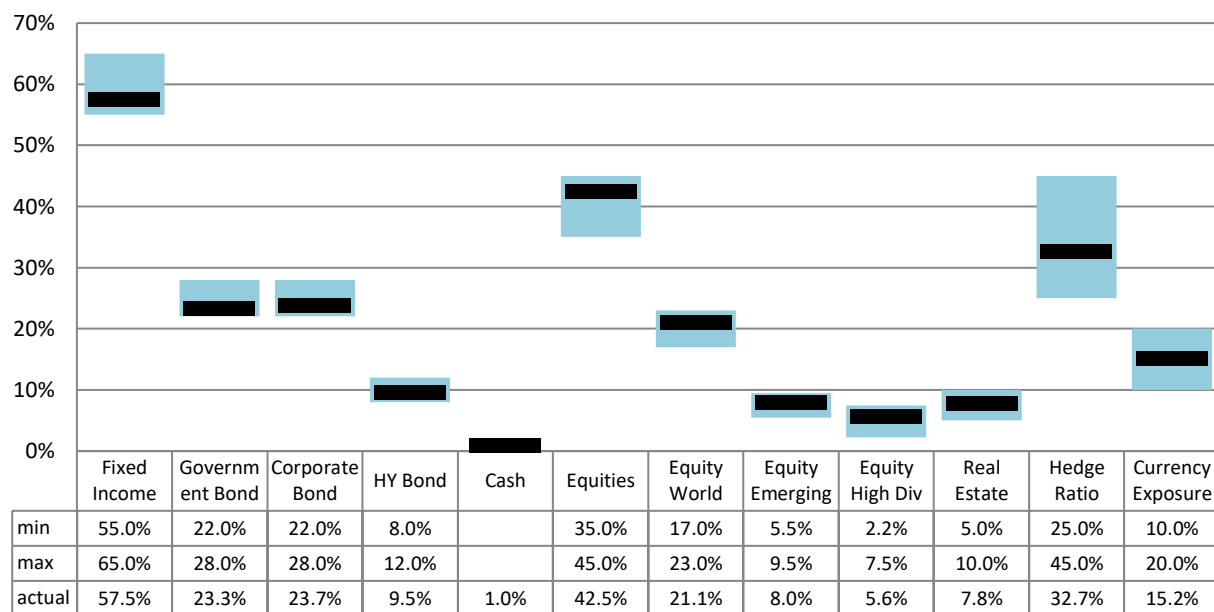
De belangrijkste macro ontwikkelingen in 2019

- Politieke onzekerheid, waarbij het vooral ging om de handelsoorlog tussen de Verenigde Staten en China en de Brexit. Het beleggerssentiment verbeterde aan het eind van het jaar dankzij afnemende handelsspanningen en duidelijkheid over de Brexit.
- De Fed verhoogde driemaal de rente, waarmee zij preventief leken in te grijpen in de economie en de markten, wat leidde tot een positief rendement op zowel risicovolle als veilige beleggingen.
- Mario Draghi, voorzitter van de Europese Centrale Bank (ECB), kondigde een nieuwe ronde aan van versoepeling, bestaande uit een renteverlaging, de herstart van de kwantitatieve versoepeling (QE) en een verbeterde vorm van de 'forward guidance', alvorens hij het stokje overdroeg aan zijn opvolger Christine Lagarde.
- De hoop op een snel handelsakkoord tussen de VS en China verdween toen president Trump in mei nieuwe importheffingen aankondigde. China verhoogde daarop de tarieven op Amerikaanse goederen, met wereldwijde gevolgen. In juli werden de gesprekken tussen de VS en China hervat, maar in augustus laaide het conflict weer op. Aan het eind van het jaar leek een eerste akkoord tot een langere periode van handelsvrede te leiden. Enkele onderliggende problemen en de handelsgerelateerde onrust zijn hiermee echter niet verdwenen.
- De Brexit bleef lange tijd onduidelijk. In augustus nam het risico van een no-deal Brexit toe door de komst van de nieuwe Britse premier Boris Johnson. Hij leek weinig te zien in een compromis en de Europese leiders in heronderhandelen. Het risico van een no-deal Brexit nam in december sterk af met de ruime verkiezingswinst van de Conservatieven. Op 31 januari 2020 was de Brexit een feit.
- In opkomende markten ging het groeimomentum in het grootste deel van het jaar achteruit, ondanks een gunstiger financieel klimaat en de stimuleringsmaatregelen van China. De oploeiende handelsspanningen drukten het Aziatische ondernemersvertrouwen en de investeringen. Weinig landen konden het begrotingsbeleid versoepelen, vanwege de al forse tekorten, grote financiële problemen bij staatsbedrijven en betalingsbalansbeperkingen. De macrocijfers lieten aan het eind van het jaar een verbetering zien in opkomende markten, vooral in de productie-economieën in Oost-Azië.
- De rente is in 2019 fors gedaald. In het eerste kwartaal werd de daling veroorzaakt door zwakke cijfers voor de Europese productiesector. In mei volgde een verdere daling van de Amerikaanse en Duitse rentes, vanwege toegenomen handelsrisico's die volgden op de nieuwe Amerikaanse heffingen op Chinese importen. In augustus werd het dieptepunt in de rente bereikt toen president Trump heffingen aankondigde op bijna alle overige Chinese importen. In het vierde kwartaal liet de rente een opwaartse correctie zien, mogelijk veroorzaakt door een afname in politieke risico's.

Portefeuille invulling

Het pensioenfonds belegt in diverse beleggingscategorieën waarbij het beheer is uitbesteed aan externe vermogensbeheerders. In onderstaande tabel is een overzicht van de beleggingscategorieën opgenomen waarin het pensioenfonds belegt, met bijbehorend gewicht in de portefeuille.

Overzicht actuele versus strategische asset verdeling per 31-12-2019

Beleggingsresultaat 2019

De verdeling van de beleggingsmix, alsmede de behaalde resultaten over 2019 zijn opgenomen in het volgende overzicht:

Portefeuille 2019	ISIN	Rendement 2019	Benchmark 2019	Gehanteerde Benchmark
Obligaties				
Nationale Nederlanden				
- Collateralized Bond Fund	NL0010489316	2,58%	2,77%	iBoxx € Collateralized
- Sovereign Bond Fund	NL0001130481	5,81%	5,24%	iBoxx € Sovereigns & Sub-Sovereigns Index
- Sovereign LT Bond Fund	NL0001130499	8,35%	8,44%	iBoxx € Sub & Sovereign 5+ ex BBB Index
- Sovereign XLT Bond Fund	NL0010489365	14,20%	14,26%	Bloomberg Barclays Euro Governments 15+ AA- and above index
- Green Bond Fund	LU1365052627	7,69%	7,36%	Bloomberg Barclays MSCI Euro Green Bond Index
Nordea				
- European Corporate Bond	LU0393798565	7,10%	6,17%	BOFA ML EMU Corporate Bond
Pimco				
- Global High Yield Bond Fund	IE00B2R34Y72	11,91%	11,58%	BOFA ML BB-B Developed Markets
Kempen				
- (Lux) Euro Credit Fund I	LU0630255346	0,02%	0,05%	iBoxx Euro Corporate Index
Aandelen				
Vanguard				
- European Stock Index Fund	IE0007987708	3,19%	3,21%	MSCI Europe Net Total Return
- Global Stock Index Fund	IE00B03HD316	3,92%	3,91%	MSCI World 100% Hedged to EUR Net Total Return Index
- World SRI fund	IE00BDZYMK13	20,26%	20,41%	FTSE Developed Index Hedged
- Emerging Market Stock Index Fund	IE0031786142	20,35%	20,60%	MSCI EM Daily Net TR EUR
Kempen				
- Global High Dividend Fund	NL0006089229	19,98%	30,00%	MSCI World Total Return index Net
Vastgoed				
Kempen				
- European Property Fund	NL0009296649	32,04%	28,50%	FTSE EPRA/NAREIT Developed Euro Index
BNP				
Real Estate Value Add Europe		3,70%	n.v.t.	
Altera				
- Altera Winkels portefeuille		4,74%	n.v.t.	
- Altera Woningen portefeuille		12,21%	n.v.t.	
Totaal		14,09%	14,10%	

2019 was een goed beleggingsjaar. In januari werden de Europese en Wereld aandelenfondsen van Vanguard verkocht en werd in de plaats daarvan een Vanguard Wereld SRI fonds aangekocht. Naast verbeterde fiscale efficiëntie, is de investeringsbenadering binnen dit beleggingsfonds gericht op het integreren van maatschappelijk verantwoorde overwegingen in de aandelenselectie. Gedurende november en december werd het obligatiefonds van Nordea verkocht en werd een obligatiefonds van Kempen aangekocht.

Het gezamenlijk rendement van de vermogensbeheerders komt over 2019 uit op 14,09%, hetgeen nagenoeg gelijk is aan de gehanteerde benchmark van 14,10%.

Terugblik op beleggingsbeleid 2019

Het pensioenfonds voert een beleid met als doelstelling om de toevertrouwde middelen zo goed mogelijk te beleggen. Hierbij spelen veiligheid, kwaliteit en risicodiversificatie een belangrijke rol. Het beleggingsbeleid is gebaseerd op een Asset Liability Management studie die werd uitgevoerd in 2017 en waarin onderzoek is gedaan naar de optimale afstemming van de beleggingen ten opzichte van de lange termijn pensioenverplichtingen.

In 2019 heeft de evaluatie van het Europese Kredietobligaties mandaat er toe geleid dat, op basis van een selectietraject, het mandaat is ondergebracht bij Kempen Capital Management. De transitie heeft in november en december plaatsgevonden.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Het pensioenfonds hecht veel waarde aan mensenrechten, milieu en duurzaamheid en belegt daarom het vermogen op een maatschappelijk verantwoorde manier.

De activiteiten van het pensioenfonds op het gebied van duurzaamheid en behoorlijk bestuur vormen voor het pensioenfonds geen doel op zichzelf, maar zijn randvoorwaardelijk. Uitvoering van het beleid van het pensioenfonds op deze gebieden wordt steeds getoetst aan haar primaire verantwoordelijkheid om een optimaal rendement te genereren in het belang van de belanghebbenden bij het pensioenfonds. Binnen de restricties van deze financiële doelstelling streeft het pensioenfonds naar het behalen van een maatschappelijk rendement (duurzaamheid). In 2019 is in navolging van IMVB convenant het ESG-beleid van het pensioenfonds vormgegeven.

De uitgangspunten voor ESG binnen het beleggingsbeleid zijn als volgt gedefinieerd:

1. De primaire doelstelling van het beleggingsbeleid van het pensioenfonds is het behalen van een financieel rendement in lijn met de ambitie. Daarnaast wil het pensioenfonds een goed maatschappelijk rendement behalen, daar waar mogelijk.
2. Het pensioenfonds heeft de visie dat bedrijven met een goede ESG score, beter kunnen renderen dan bedrijven met een lagere ESG score. Dus wil het pensioenfonds – voor zover mogelijk – investeren in beleggingen met een goede ESG-score. Hierbij wil het pensioenfonds zoveel mogelijk vast houden aan het beleggen in lijn met een index (“passieve benadering van de beleggingen”).
3. Indien een potentieel goede (financieel gezien) investering een slechte ESG-score heeft dan zal het pensioenfonds op zoek gaan naar een alternatief met een betere ESG score.
4. Yara International heeft “geen honger” als ESG thema aangeduid. Binnen het pensioenfonds geeft Yara initieel de voorkeur aan een brede ESG-benadering in plaats van de selectie van één of meerdere specifieke thema's. Mogelijk dat op termijn een meer thematische aanpak zal worden gekozen.
5. Het pensioenfonds vindt het belangrijk dat haar vermogensbeheerders de dialoog aangaan met onderliggende bedrijven, om ze te laten bewegen. Dit is een kans om een maatschappelijke bijdrage te leveren en dus heeft het pensioenfonds de voorkeur voor relaties die hier op een goede manier invulling aan kunnen geven.

Het pensioenfonds voert een uitsluitingenbeleid, waarbij wordt aangesloten bij de uitsluitingen zoals omschreven in de United Nations Global Compact principles. Dit geeft de minimum voorwaarden (vanuit het Convenant) waar bedrijven aan moeten voldoen om als investering te worden gezien. Het pensioenfonds wil geen additionele specifieke sectoren en/of bedrijven uitsluiten. Daarnaast geldt specifiek voor vastgoed dat hier enkel investeringen plaatsvinden in lijn met GRESB (ESG benchmark).

5.8 Pensioenparagraaf

Karakterisering pensioenregeling

Algemeen

Alle werknemers die voor 1 augustus 2014 in dienst waren van de werkgever en die de leeftijd van 21 jaar bereiken zijn als deelnemer in de pensioenregeling opgenomen. Voor alle deelnemers wordt een ouderdomspensioen, een partnerpensioen en een wezenpensioen verzekerd.

- Vaststelling van het pensioen vindt plaats volgens het zogenaamde "middelloonsysteem". De pensioenleeftijd is 68 jaar met de mogelijkheid tot vervroegde pensionering vanaf 60 jaar.
- Het opbouwpercentage van de middelloonregeling is 1,875% per jaar tot een salarissgrens van € 107.593.
- De franchise bedraagt € 13.785 per jaar in 2019.

Toeslagverlening

De opgebouwde pensioenaanspraken voor actieve deelnemers worden voorwaardelijk geïndexeerd o.b.v. de Yara Sluiskil CAO-loonindex.

De ingegane en premievrije pensioenen worden voorwaardelijk geïndexeerd o.b.v. het prijsindexcijfer van alle huishoudens over de maand oktober t.o.v. de maand oktober vorig jaar, zoals gepubliceerd door het CBS.

De toekenning van de toeslagverlening is voorwaardelijk; er is geen recht op deze aanpassing. Er zal alleen toeslagverlening plaats kunnen vinden, voor zover dit toekomstbestendig is. Dat wil zeggen dat de financiële positie van het pensioenfonds zodanig is dat het te verlenen toeslagpercentage ook naar verwachting in de toekomst uitgekeerd zal kunnen worden.

Het ingegane arbeidsongeschiktheidspensioen wordt onvoorwaardelijk geïndexeerd o.b.v. de Yara Sluiskil CAO-loonindex.

Voor de berekening van de toeslagbeleidsdekkingsgraad wordt de beleidsdekkingsgraad gecorrigeerd met de bestemmingsreserve AAOP ten bedrage van € 1.302.000 (2018: € 1.207.000).

Afhankelijk van de toeslagbeleidsdekkingsgraad ultimo boekjaar, wordt er gekeken in hoeverre er ruimte is voor de voorwaardelijke indexatie. Hierbij hanteert het bestuur het volgende beleid:

Toeslagbeleidsdekkingsgraad	Toeslagverlening
Lager dan 110%	Nihil
Tussen 110% en bovengrens	Toeslagverlening naar rato
Boven bovengrens	Volledige toeslagverlening + eventueel inhaaltoeslagen

Ultimo 2019 bevond de toeslagdekkingsgraad zich op 110%. Als gevolg hiervan heeft het bestuur in haar vergadering van 14 april 2020 besloten geen indexatie te verlenen.

Overzicht niet-verleende netto indexaties 2000-2019:

Jaar	Actieven		Gewezen deelnemers, partners en pensioengerechtigden	
	Per jaar	Cumulatief	Per jaar	Cumulatief
2000	0,00%	0,00%	1,14%	1,14%
2001	0,00%	0,00%	4,05%	5,19%
2009	0,63%	0,63%	0,30%	5,49%
2010	2,00%	2,63%	1,57%	7,06%
2011	2,25%	4,88%	2,63%	9,69%
2012	1,03%	5,91%	1,31%	11,00%
2014	1,71%	7,62%	0,72%	11,72%
2015	2,00%	9,62%	0,63%	12,35%
2016	1,50%	11,12%	0,42%	12,77%
2017	0,73%	11,85%	0,48%	13,25%
2018	1,03%	12,88%	0,79%	14,04%
2019	(*) 2,75%	15,63%	(*) 2,72%	16,76%

* Deze niet verleende toeslag vloeit voort uit de tijdens de bestuursvergadering van 14 april 2020 vastgestelde toeslag.

De niet-verleende indexatie over 2000 en 2001 is enkel van toepassing voor gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en gewezen partners die destijds onder pensioenregeling 1A vielen. De niet-verleende indexatie over 2000 en 2001 verjaren niet. Andere niet-verleende indexaties verjaren na 10 jaar. In 2019 is de niet verleende indexatie over 2008 verjaard.

5.9 Actuariële Paragraaf

Technische analyse 2019	EUR 000
Wijziging rentetermijnstructuur	-63.755
Benodigde intrest risico fonds	1.123
Directe beleggingsopbrengsten	6.099
Indirecte beleggingsopbrengsten	73.021
Kosten vermogensbeheer	-2.155
Resultaat op beleggingsopbrengsten	14.333
Pensioenopbouw/-premie risico fonds	-9.475
Ontvangen bijdragen (regulier)	8.415
Ontvangen aanvullende storting werkgever	2.965
Risico herverzekering	-375
Dekking toekomstige kosten in premie	-238
Risico koopsom arbeidsongeschiktheid	-54
Resultaat op premies	1.238
Resultaat op waardeoverdrachten	0
Resultaat op kosten	428
Resultaat op uitkeringen	-64
Resultaat op langlevensrisico	-22
Resultaat op kortleven	796
Resultaat herverzekering	0
Resultaat op sterfte	774
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	89
Actuarieel resultaat op mutaties	305
Resultaat op toeslagverlening	-7.041
Wijziging technische grondslagen	2.029
Andere oorzaken	390
Totaal	12.481

Premiespecificatie 2019:

	Feitelijke premie	Kostendeekkende premie	Gedempte kostendeekkende premie
	EUR 000	EUR 000	EUR 000
Inkoop onvoorwaardelijke opbouw	4.652	10.086	4.652
Benodigd voor AAOP	150	55	55
Solvabiliteitsopslag	993	2.140	993
Opslag voorwaardelijke opbouw	2.620	0	2.620
Bijstorting werkgever uit hoofde van de Uitvoeringsovereenkomst	2.965	0	0
Totaal premiebijdragen	11.380	12.281	8.320

5.10 Financiële risico(beheersing)

Bij het bepalen van het beleid en het nemen van belangrijke besluiten maakt het bestuur een afweging tussen risico(beheersing), rendement en kosten.

Daarbij heeft het bestuur grenzen (risicobereidheid) gedefinieerd aan de omvang van de risico's. In 2019 heeft het bestuur de monitoring van de financiële risico's aangescherpt. Het beleggingsbeleid alsook de monitoringstools zijn vastgelegd in de ABTN van het pensioenfonds.

Risico	Risicogrens	Per 31 december 2019
S1 Renterisico	Renteafdekking van 35%	Feitelijke afdekking van 32,7% d.m.v. langlopende vastrentende stukken.
S2 Zakelijke waarden	Strategische beleggingsmix en gedefinieerde bandbreedtes.	Portefeuille ligt binnen vastgestelde bandbreedtes. D.m.v. monitoring vindt tijdige bijstelling (rebalancing) plaats.
S3 Valutarisico	Afdekking van minimaal 80% van de beleggingsportefeuille, met een streefniveau van 85%.	15,2% van de totale beleggingsportefeuille is niet afgedekt. Dit betreft met name risico met betrekking tot de Amerikaanse Dollar, de Engelse Pound en de Hong Kong Dollar.
S4 Grondstoffenrisico	Geen grondstoffenrisico	Geen participatie.
S5 kredietrisico	Tegenpartijen zijn gerenommeerde partijen. Niet uitlenen van stukken (security lending), tenzij voldoende afdekking.	Het tegenpartijrisico wordt periodiek gemonitord en banktegoeden minimaal aangehouden.
S6 Verzekeringstechnisch risico	Toepassing actuele informatie over overlevingskansen, geen risico's uit hoofde van arbeidsongeschiktheid, kort leven	Wordt gebruik gemaakt van meest recente AG-prognosetafel (Prognosetafel AG2018, met correcties voor ervaringssterfte (Towers Watson Ervaringssterftemodel 2018 Individueel). Overlijdensrisico en arbeidsongeschiktheidsrisico is herverzekerd.
S7 Liquiditeitsrisico	Geen liquiditeitsrisico	De liquiditeitsontwikkeling is zodanig dat het pensioenfonds geen liquiditeitsrisico loopt.
S8 Concentratierisico	Geen concentratierisico	Voldoende spreiding in de aard en kenmerken van beleggingen en/of tegenpartijen.
S9 operationeel risico	Geen operationeel risico	Contracten en service level agreements met uitvoerder en vermogensbeheerder ingericht.
S10 Actief beheer risico	Het risicoscenario voor actief beheer risico in het standaardmodel is vooralsnog alleen op het aandelenrisico (beursgenoteerde aandelen) van toepassing	Het bestuur monitort op kwartaalbasis middels een Performance & Risk Evaluation Report het actief beheer risico. Met behulp van de 3-jaarlijkse ALM-studie wordt risico en impact inzichtelijk gemaakt.

Crisisplanning

Het bestuur van het pensioenfonds heeft een financieel crisisplan opgesteld. Dit financieel crisisplan is een beschrijving van maatregelen die het pensioenfonds kan inzetten, indien de beleidsdekkingsgraad zich (bijna) bevindt op kritische waarden. Het financieel crisisplan maakt deel uit van de beschrijving van de beheerste en integere bedrijfsvoering in de zin van artikel 143 van de Pensioenwet. Dit financieel crisisplan is onderdeel van de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN).

Het pensioenfonds acht het van groot belang om te voorkomen dat het in een crisissituatie terecht komt. Samengevat hanteert het pensioenfonds de volgende maatregelen:

- Een beleggingsbeleid volgens het prudent-person beginsel dat past bij een acceptabele kans op dekkingstekort. Ten minste eens in de drie jaar onderzoekt het pensioenfonds door middel van een ALM-studie of het financiële beleid van het pensioenfonds nog voldoende robuust is om haar doelstelling met voldoende zekerheid te kunnen nakomen;
- Zorgvuldige monitoring van financiële positie en risico's;
- Betrokkenheid van de werkgever en Yara International ASA in de monitoring van de financiële positie en risico's.
- Het pensioenfonds stelt in overleg met sociale partners de risicohouding op. Deze risicohouding is de basis voor de jaarlijkse haalbaarheidstoets;
- Er worden geen toeslagen verleend indien er sprake is van een toeslagbeleidsdekkingsgraad op jaareinde die onder de toeslagdrempel van 110% ligt (gemeten op een toeslagbeleidsdekkingsgraad vóór bijstorting van de werkgever). Er wordt geen of een beperkte toeslag verleend indien er sprake is van een toeslagbeleidsdekkingsgraad op jaareinde die weliswaar boven de toeslagdrempel ligt, maar onder de bovengrens voor het toeslagbeleid (in de ABTN is een meer uitgebreide beschrijving van het toeslagbeleid opgenomen);
- Er vindt een additionele bijdrage van de werkgever plaats als – op basis van de toeslagbeleidsdekkingsgraad - de toeslagbeleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op jaareinde lager is dan 5 %-punt onder de vereiste dekkingsgraad. Door deze bijstorting zal er nooit gedurende lange tijd sprake zijn van een dekkingstekort, waardoor aanspraken gekort zouden moeten worden. In bijzondere situaties kan het bestuur besluiten tot aanpassing (of tijdelijke afwijking) van het beleggingsbeleid.

5.11 Toekomstparagraaf

Covid-19 crisis (Corona)

Het coronavirus dat eind februari voor het eerst in Nederland is vastgesteld, heeft als gevolg dat de financiële markten een daling ondergaan. De financiële positie van het pensioenfonds is hierdoor verslechterd. Als de onrust op de financiële markten in 2020 aanhoudt, dan kan dat betekenen dat de kans op toeslagverlening de komende jaren minimaal wordt. Zolang het pensioenfonds een afspraak heeft met de werkgever over een bijstorting zodra de dekkingsgraad te laag wordt, zullen de pensioenen niet worden verlaagd. Het bestuur monitort de ontwikkelingen sterk. Zeker ook in combinatie met het Pensioenakkoord, wat effect heeft op de toekomstige pensioenregeling en financiële afspraken met werkgever.

Het bestuur heeft bij alle uitbestedingspartners nagevraagd welke beheersmaatregelen getroffen zijn met betrekking tot de Covid-19 crisis. Met name met belangrijkste uitbestedingspartner Centric heeft het bestuur veelvuldig contact. Centric heeft zelf direct bij de uitbraak diverse stappen gezet. Denk hierbij aan thuiswerken en dergelijke. De uitvoeringsprocessen hoefden niet te wijzigen, aangezien Centric reeds ingericht was om op afstand te werken. Daarnaast is Centric voor sommige onderdelen gaan werken met shifts, zodat bij belangrijke momenten (denk aan bijvoorbeeld uitbetalingen) op kantoor gewerkt wordt. Op deze wijze wordt het risico op beperkte internetbandbreedte bijvoorbeeld gemitigeerd.

De ontwikkelingen op gebied van Covid-19 hebben financieel een groot effect op de pensioensector. Als bestuur zijn we blij om te constateren dat de werkgever de voorlopige gedempte kostendekkende premie 2020 reeds volledig heeft voldaan. De werkgever

wordt maandelijks op de hoogte gehouden van de financiële ontwikkelingen en middels positieve en negatieve scenario's wordt een bandbreedte gecreëerd wat de mogelijke hoogte van de bijstorting op het eind van het jaar kan zijn. Er zijn geen signalen vanuit de werkgever dat zij de bijstortingsverplichting eind 2020 niet kunnen betalen.

Pensioenakkoord

Op 5 juni 2019 hebben kabinet, werkgevers en vakbonden nieuwe afspraken gemaakt voor een toekomstbestendiger pensioenstelsel. De definitieve wetgeving voor het nieuwe pensioenakkoord gaat waarschijnlijk vanaf 1 januari 2022 gelden en zal uiterlijk 1 januari 2026 moeten zijn geïmplementeerd. Het bestuur volgt de ontwikkelingen rondom het pensioenfonds nauwgezet en heeft het voornemen om samen met sociale partners te kijken naar de gevolgen van het pensioenakkoord zodra er meer zekerheid is over de definitieve invulling.

On-site onderzoek DNB

In september 2019 heeft er bij het pensioenfonds een on-site beleggingsonderzoek van DNB plaatsgevonden. In 2020 en deel 2021 wordt het plan van aanpak, dat is opgesteld om de bevindingen op te lossen, opgevolgd.

ALM-studie

Voor 2020 staat een nieuwe ALM-studie gepland. De bevindingen uit het on-site onderzoek worden waar nodig meegenomen in de voorbereiding van de ALM. Het bestuur stelt hiervoor een herijkt strategisch beleidskader op, passend bij het risicoprofiel van het pensioenfonds.

IT risico's

Als onderdeel van het nieuwe IT beleid dat in 2019 is afgerond, probeert het bestuur gedurende 2020 meer inzicht te verkrijgen in de IT-structuur bij met name Centric, maar ook werkgever Yara, Willis Towers Watson en Triple A. Met dit inzicht streeft het bestuur naar een betere beheersing van het IT-risico.

Premiebeleid 2021 – 2026

In 2020 wordt de premiesystematiek van het pensioenfonds geëvalueerd en geactualiseerd. Hierdoor kan de achterliggende berekening van hoeveel premie er jaarlijks nodig is worden aangepast. De uitkomsten kunnen leiden tot aanpassing van de hoogte van de premie die de werkgever en deelnemers betalen.

Pensioenplanner

In 2019 en begin 2020 heeft Centric een nieuwe pensioenplanner ontwikkeld. Zodra de pensioenplanner klaar is, gaat het bestuur de planner testen op juistheid en gebruikersgemak. Vanwege COVID-19 levert het testen vertraging op. Zodra het bestuur akkoord is met de planner, kan deze met bijgeleverde Q&A in gebruik worden genomen door de deelnemers. De huidige planner wordt dan niet meer beschikbaar gesteld.

Sluiskil, 22 juni 2020

P. Vlaeminck, voorzitter

E. ten Berge, bestuurslid

M. Zwijns, secretaris

M. Vereecken, bestuurslid

E. van der Sneppen, bestuurslid

6. Jaarrekening

In dit hoofdstuk presenteert het bestuur van Stichting Pensioenfonds Yara Nederland, statutair gevestigd te Terneuzen, de jaarrekening over boekjaar 2019 eindigend op 31 december 2019. In hoofdstuk Overige gegevens volgen de verklaringen van de certificerend actuaire en van de accountant van het pensioenfonds.

De in dit hoofdstuk vermelde bedragen zijn in duizenden euro's, tenzij anders is aangegeven.

6.1 Balans per 31 december

(na voorgestelde bestemming saldo baten en lasten)

(x € 1.000)	Toelichting *)	2019 EUR	2018 EUR
Activa			
Vastgoedbeleggingen		47.567	38.600
Aandelen		211.935	172.784
Vastrentende waarden		345.508	325.562
Beleggingen voor risico fonds	6.4.1	605.010	536.946
Langlopende vorderingen	6.4.2	-	2.949
Vorderingen en overlopende activa	6.4.3	5.688	410
Overige activa	6.4.4	1.142	1.326
		611.840	541.631
Passiva			
Stichtingskapitaal en reserves	6.4.5	75.225	62.744
Technische voorziening voor risico fonds	6.4.6		
Voorziening pensioenverplichting		534.516	476.077
Technische voorziening AAOP		1.467	1.614
		535.983	477.691
Overige schulden en overlopende passiva	6.4.7	632	1.196
		611.840	541.631

*) De nummering verwijst naar de toelichting

Dekkingsgraad op basis van FTK (in %)	%	%
Actuele dekkingsgraad	114,0	113,1
Beleidsdekkingsgraad	110,2	119,0

6.2 Staat van baten en lasten

(x € 1.000)	Toelichting	2019 EUR	2018 EUR
Baten			
Premiebijdragen	6.5.1	11.380	8.336
Beleggingsresultaten	6.5.2	76.965	-18.944
		88.345	-10.608
Lasten			
Pensioenuitkeringen	6.5.3	17.314	16.638
Pensioenuitvoeringskosten	6.5.4	3	2
Mutatie technische voorzieningen:	6.5.5		
· Pensioenopbouw		9.474	9.405
· Indexering en overige toeslagen		7.041	4.493
· Rentetoevoegingen		-1.120	-1.224
· Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten		-17.242	-16.470
· Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		-	262
· Wijziging marktrente		63.717	17.540
· Wijziging overige actuariële uitgangspunten		-2.394	-3.466
· Overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen		-1.037	572
		58.439	11.112
Mutatie voorziening AAOP		-147	456
Saldo herverzekering		255	-399
Saldo overdrachten van rechten	6.5.6	-	-381
		75.864	27.428
Saldo van baten en lasten	6.5.8	12.481	-38.036

Bestemming van het saldo van baten en lasten

(x € 1.000)	2019	2018
	EUR	EUR
Algemene reserve	12.386	-38.036
Bestemmingsreserve AAOP	95	-
Saldo van baten en lasten	12.481	-38.036

6.3 Kasstroomoverzicht

(x € 1.000)	2019	2018
	EUR	EUR
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premies	7.843	8.478
Ontvangen waardeoverdrachten	-	381
Betaalde pensioenuitkeringen	-17.360	-16.609
Ontvangen uitkeringen van herverzekeraars	176	732
Betaalde premies herverzekering	-375	-118
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-3	-
Overige baten en lasten	-	-14
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten	-9.719	-7.150
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Verkopen en aflossingen van beleggingen	211.355	67.772
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	6.099	1.883
Aankopen beleggingen	-206.378	-62.379
Overige ontvangsten en uitgaven inzake beleggingen	359	-
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-1.900	254
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten	9.535	7.530
Mutatie geldmiddelen	-184	380
Geldmiddelen per 1 januari	1.326	946
Mutatie geldmiddelen	-184	380
Geldmiddelen per 31 december	1.142	1.326

6.4 Algemene toelichting

6.4.1 Inleiding

Het doel van Stichting Pensioenfonds Yara Nederland, ingeschreven in het handelsregister onder nummer 22056903, statutair gevestigd te Terneuzen is het nu en in de toekomst pensioenuitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden verstrekken. Het vestigingsadres van het pensioenfonds is Industrieweg 10 te Sluiskil.

Verslaggevingsperiode

Deze jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2019, dat is geëindigd op balansdatum 31 december 2019.

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving in het bijzonder Richtlijn 610. De bedragen opgenomen in de jaarrekening zijn vermeld in duizenden euro's, tenzij anders is aangegeven.

Het bestuur heeft op 22 juni 2020 de jaarrekening vastgesteld.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaand jaar.

Continuïteit

De jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

6.4.2 Schattingswijziging

Wijziging grondslag nabestaandenpensioen; Tot en met 2018 werd voor de bepaling van het latent partnerpensioen vóór pensionering gebruik gemaakt van een vast leeftijdsverschil van 3 jaar en ná pensionering van een werkelijk leeftijdsverschil. Per 1 januari 2019 is de grondslag gewijzigd. Hierbij wordt de partner van de mannelijke deelnemer twee jaar jonger verondersteld; de partner van de vrouwelijke deelnemer wordt een jaar ouder verondersteld. Daarnaast wordt een opslag gehanteerd van 3,5% op al het latent partnerpensioen. Het effect op de technische voorziening is € 2.419 (afname). Dit effect is in de staat van baten en lasten opgenomen onder de post "wijziging overige actuariële uitgangspunten".

6.4.3 Algemene grondslagen

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties". Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief transactiekosten, provisies, valutakoersverschillen e.d., worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Beleggingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen actuele waarde. Transacties luidend in vreemde valuta's worden bij de eerste verwerking gewaardeerd in de functionele valuta door omrekening tegen de contante wisselkoers die geldt op de datum van de transactie tussen de functionele valuta en de vreemde valuta's. In vreemde valuta's luidende monetaire activa en verplichtingen worden op balansdatum in de functionele valuta omgerekend tegen de op die datum geldende wisselkoersen. Valutakoersverschillen die voortkomen uit de afwikkeling van monetaire posten, dan wel voortkomen uit de omrekening van monetaire posten in vreemde valuta, worden verwerkt in de winst-en-verliesrekening in de periode dat zij zich voordoen.

6.4.4 Specifieke grondslagen

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Beleggingen voor risico fonds

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde, slechts indien de reële waarde van beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Overlopende activa en passiva alsmede liquiditeiten vermogensbeheer worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Het verschil tussen reële waarde en nominale waarde is bij deze activa en passiva in het algemeen gering. Participaties in beleggingspools en -instellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen (look-through benadering). Bij gemengde beleggingsfondsen wordt aangesloten bij de hoofdcategorie, bepaald op basis van reële waarde.

Reële waarde

De beleggingen van het pensioenfonds worden gewaardeerd tegen de reële waarde per balansdatum. Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van het pensioenfonds kan gebruik worden gemaakt van genoteerde marktprijzen. Bepaalde instrumenten, zoals participaties in beleggingsfondsen worden gewaardeerd door gebruik te maken van de intrinsieke waarde. Het is gebruikelijk en mogelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Slechts indien de reële waarde van een beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Voor financiële instrumenten zoals beleggingsvorderingen en -schulden geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het korte termijn karakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Vastgoedbeleggingen

Bij de vastgoedbeleggingen die worden gehouden via niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen, wordt de actuele waarde bepaald door de intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgave van de desbetreffende fondsmanagers welke uitgaan van waardering op marktwaarde

Aandelen

Aandelen worden gewaardeerd tegen reële waarde. Voor beursgenoteerde aandelen is dit de beurswaarde. Voor niet-beursgenoteerde participaties in aandelenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden worden gewaardeerd tegen reële waarde inclusief opgelopen rente. Voor beursgenoteerde vastrentende waarden is dit de beurswaarde per balansdatum. Voor niet-beursgenoteerde participaties in vastrentende waardenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Herverzekeringen

Uitgaande herverzekeringspremies worden verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft. Bij de waardering van de vorderingen wordt rekening gehouden met de kredietwaardigheid van de herverzekeraar.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na de eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Hieronder worden de liquide middelen opgenomen voor zover dit banktegoeden betreft welke onmiddellijk opeisbaar zijn. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

Stichtingskapitaal en reserves*Algemeen*

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds en overige voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

In de toelichting wordt opgenomen het krachtens de Pensioenwet minimaal vereiste eigen vermogen volgens de in het Besluit Financieel Toetsingskader (FTK) voorgeschreven berekeningsmethodiek als het surplusvermogen.

Algemene reserve

Het eigen vermogen van het pensioenfonds bestaat uit de algemene reserve en een bestemmingsreserve AAOP. De algemene reserve wordt bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle activa en verplichtingen, inclusief technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen zijn verwerkt in de balans.

Bestemmingsreserve AAOP

Het pensioenfonds heeft een bestemmingsreserve AAOP (Aanvullend ArbeidsOngeschiktheidsPensioen). Het doel van deze bestemmingsreserve is de financiering van schadegevallen ten aanzien van het AAOP.

Deze bestemmingsreserve wordt enerzijds gevoed door premie-inleg voor het AAOP (thans 0,3% van het salaris). Anderzijds vinden onttrekkingen plaats, welke gelijk zijn aan de AAOP-schadelast in enig jaar. De AAOP-schadelast is gelijk aan het saldo van de mutaties van de AAOP-voorziening door nieuwe AO-instroom en door mutaties van de AAOP-voorziening door reactivering. De mutaties worden daarbij berekend op basis van de rentetermijnstructuur, gepubliceerd door DNB, geldend per berekeningsdatum, inclusief de financiering van de onvoorwaardelijke toeslagverlening.

De beperkte bestedingsmogelijkheid van de bestemmingsreserve is door het bestuur bepaald, en betreft geen verplichting. Het bestuur kan deze beperking zelf opheffen.

Technische voorziening*Voorziening pensioenverplichtingen*

De voorziening pensioenverplichtingen is bepaald volgens de opgebouwde rechten methode en geeft de uit het pensioenreglement voortvloeiende verplichtingen per balansdatum weer van het pensioenfonds tegenover al haar deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden. Bij toepassing van deze methode ontstaat geen financieringsachterstand. De voorziening voor pensioenverplichtingen wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen per 31 december 2019:

Overlevingstafels

Prognosetafels AG2018 waarbij de sterftekansen worden gecorrigeerd met een leeftijdsafhankelijke factor die is gebaseerd op de "Willis Towers Watson 2018 Ervaringssterfte".

Partnerfrequentie

Voor alle actieve, gewezen en gepensioneerde deelnemers wordt het onbepaalde partnersysteem gehanteerd, met partnerfrequenties volgens de tabel AG 85/90 en 100% vanaf 68 jaar (en 65 jaar voor opgebouwd latent pensioen t/m 2013).

Leeftijdsverschil man-vrouw

Voor partnerpensioen wordt de partner van de mannelijke deelnemer twee jaar jonger verondersteld; de partner van de vrouwelijke deelnemer wordt een jaar ouder verondersteld.

Voorziening voor toekomstige excassokosten

Kostenopslag ter grootte van 2,5% van de technische voorziening in verband met toekomstige administratie- en excassokosten.

Reserveringswijze nabestaandenpensioen

Tot en met 2018 werd voor de bepaling van het latent partnerpensioen vóór pensionering gebruik gemaakt van een vast leeftijdsverschil van 3 jaar en ná pensionering van een werkelijk leeftijdsverschil. Per 1 januari 2019 is de grondslag gewijzigd. Hierbij wordt de partner van de mannelijke deelnemer twee jaar jonger verondersteld; de partner van de vrouwelijke deelnemer wordt een jaar ouder verondersteld. Daarnaast wordt een opslag gehanteerd van 3,5% op al het latent partnerpensioen.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Dekkingsgraad

De (nominale) dekkingsgraad van het pensioenfonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

Onder het FTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden en is daarmee minder afhankelijk van dagkoersen.

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen voor risico fonds

Onder premiebijdragen wordt verstaan in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. De premiebaten in het boekjaar zijn gebaseerd op de definitieve loonsomopgaven van de werkgever.

Beleggingsresultaten

(In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als indirecte beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen. Verkoopkosten worden verantwoord als onderdeel van de herwaarderingen.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten worden verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten. Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen, e.d.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds

Pensioenopbouw

De pensioenopbouw is de contante waarde van de pensioenaanspraken die toegekend zijn in het boekjaar.

Toeslagen

De verhoging van de technische voorzieningen uit hoofde van indexering, wordt in de staat van baten en lasten opgenomen op het moment waarop de toezegging wordt gedaan.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De interesttoevoeging wordt tegen de rekenrente primo boekjaar berekend over de beginstand en de mutaties gedurende het jaar.

Onttrekkingen voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariëel berekend en opgenomen in de technische voorziening. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen in de verslagperiode.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Hieronder zijn opgenomen de aan het verslagjaar toe te rekenen overdrachtswaarde van de overgenomen respectievelijk overgedragen pensioenaanspraken met betrekking tot de actuariële waarde.

Wijziging markttrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt hieronder verantwoord.

Wijziging actuariële uitgangspunten

Wijziging grondslag nabestaanden pensioen; Tot en met 2018 werd voor de bepaling van het latent partnerpensioen vóór pensionering gebruik gemaakt van een vast leeftijdsverschil van 3 jaar en ná pensionering van een werkelijk leeftijdsverschil. Per 1 januari 2019 is de grondslag gewijzigd. Hierbij wordt de partner van de mannelijke deelnemer twee jaar jonger verondersteld; de partner van de vrouwelijke deelnemer wordt een jaar ouder verondersteld. Daarnaast wordt een opslag gehanteerd van 3,5% op al het latent partnerpensioen

Overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen

De onder deze post opgenomen mutaties van de voorziening hebben betrekking op de kanssystemen.

Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Overige baten en lasten

De overige baten en lasten worden opgenomen voor de aan het verslagjaar toe te rekenen bedragen.

6.4.5 Grondslagen kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is conform de directe methode opgesteld. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioenuitvoeringsactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

6.5 Toelichting op de Balans

6.5.1 Beleggingen voor risico fonds

Overzicht totale waarde per beleggingscategorie

Ultimo 2019

(x € 1.000)	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Totaal
Stand per				
1 januari 2019	38.600	172.784	325.562	536.946
Aankopen	826	108.701	96.851	206.378
Verkopen	-	-106.992	-104.363	-211.355
Overige mutaties	-	-	20	20
Waardemutaties	8.141	37.442	27.438	73.021
Stand per				
31 december 2019	47.567	211.935	345.508	605.010

Ultimo 2018

(x € 1.000)	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Totaal
Stand per				
1 januari 2018	39.747	189.346	334.471	563.564
Aankopen	28.750	2.676	31.211	62.637
Verkopen	-28.903	-	-38.869	-67.772
Overige mutaties	-368	-727	-1.361	-2.456
Waardemutaties	-626	-18.511	110	-19.027
Stand per				
31 december 2018	38.600	172.784	325.562	536.946

Reële waarde

Schattingen en oordelen

Schattingen van de actuele waarde zijn een momentopname, gebaseerd op de marktomstandigheden en de beschikbare informatie over het financiële instrument. Deze schattingen zijn van nature subjectief en bevatten onzekerheden en een significante oordeelsvorming (bijvoorbeeld rentestand, volatiliteit, schatting van kasstromen, etc.) en kunnen daarom niet met precisie worden vastgesteld

- Beleggingen met genoteerde marktprijzen worden verhandeld aan een effectenbeurs of betreffen beleggingsvorderingen en-schulden alsmede liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties.
- Waarderingsmodellen, actuele waarde wordt vastgesteld aan de hand van waarderingsmodellen waarin gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata.
- Andere methode, de waarde wordt vastgesteld met waarderingsmodellen waarin niet gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata.

(x € 1.000)	Genoteerde marktprijzen	Waarderings- modellen	Andere methode	Totaal
Actief per 31 december 2019				
Vastgoedbeleggingen	-	34.823	12.744	47.567
Aandelen	-	211.935	-	211.935
Vastrentende waarden	-	345.508	-	345.508
	-	592.266	12.744	605.010

	Genoteerde marktprijzen	Waarderings- modellen	Andere methode	Totaal
Actief per 31 december 2018				
Vastgoedbeleggingen	-	26.497	12.103	38.600
Aandelen	-	172.784	-	172.784
Vastrentende waarden	-	325.562	-	325.562
	-	524.843	12.103	536.946

Belegde waarden in vastgoed

(x € 1.000)	2019 EUR	2018 EUR
Indirect vastgoed	47.567	38.600
Stand per 31 december	47.567	38.600

Belegde waarden in aandelen

(x € 1.000)	2019 EUR	2018 EUR
Aandelenbeleggingsfondsen	211.935	172.784
Stand per 31 december	211.935	172.784

Belegde waarden in vastrentende waarden

(x € 1.000)	2019	2018
	EUR	EUR
Indirecte vastrentende waardenbelegingen:		
Staatsobligaties	142.631	135.962
Bedrijfsobligaties	145.095	137.966
High Yield Bonds	57.782	51.634
	<u>345.508</u>	<u>325.562</u>
Indirecte vastrentende waardenbelegingen:		
Stand per 31 december	345.508	325.562

6.5.2 Langlopende vorderingen

(x € 1.000)	2019	2018
	EUR	EUR
Annuiteitenlening Nationale Nederlanden		
Stand per 1 januari	2.949	2.949
Aflossing	-568	-
Correctie ivm afkoop	189	-
Kortlopend deel schuld ivm beëindiging	-2.570	-
Stand per 31 december	-	2.949

Dit betreft een 4% postnumerando annuïteit die is overeengekomen met Delta Lloyd Levensverzekering N.V. (thans Nationale Nederlanden Levensverzekering Mij. N.V.). Deze annuiteitenlening is 31 december 2019 beëindigd. De afkoopwaarde is in januari 2020 ontvangen. Deze vordering is opgenomen onder de vorderingen en overlopende activa.

6.5.3 Vorderingen en overlopende activa

Specificatie vorderingen en overlopende activa

(x € 1.000)	2019	2018
	EUR	EUR
Kempen Capital Management	-	2
Nationale Nederlanden Levensverzekering Mij. N.V.	56	150
Nordea	-	23
Nationale Nederlanden Investment Partners	-	159
Vanguard	-	20
Werkgever	2.965	-
Annuiteitenlening Nationale Nederlanden	2.570	-
Vorderingen inzake vermogensbeheer	97	-
Overige vorderingen	-	56
Stand per 31 december	5.688	410

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.
De vordering op werkgevers betreft de bijstorting vanuit de werkgevers.

6.5.4 Overige activa

(x € 1.000)	2019 EUR	2018 EUR
Liquide middelen	1.142	1.326
Stand per 31 december	1.142	1.326

Onder de liquide middelen worden opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn.

Er zijn geen kredietfaciliteiten van toepassing.

6.5.5 Stichtingskapitaal en reserves

Mutatieoverzicht eigen vermogen 2019

(x € 1.000)	Bestemmings- reserve AAOP	Algemene reserve	Totaal
Stand per 1 januari 2019	1.207	61.537	62.744
Uit bestemming saldo van baten en lasten	95	12.386	12.481
Stand per 31 december 2019	1.302	73.923	75.225

Mutatieoverzicht eigen vermogen 2018

(x € 1.000)	Bestemmings- reserve AAOP	Algemene reserve	Totaal
Stand per 1 januari 2018	1.340	99.440	100.780
Uit bestemming saldo van baten en lasten	-133	-37.903	-38.036
Stand per 31 december 2018	1.207	61.537	62.744

De bestemmingsreserve AAOP dient als buffer voor het jaarlijkse verschil tussen de premie inkomsten en de mutatie van de voorziening AAOP als gevolg van invalideringen en revalideringen.

Solvabiliteit

(x € 1.000)	31 december 2019		31 december 2018	
	EUR	%	EUR	%
Pensioenvermogen	611.208	114,0	540.435	113,1
Af: technische voorzieningen op FTK-waardering	535.983	100,0	477.691	100,0
Eigen vermogen	75.225	14,0	62.744	13,1
Af: vereist eigen vermogen	110.015	20,5	100.879	21,1
Vrij vermogen	-34.790	-6,5	-38.135	-8,0
Minimaal vereist eigen vermogen	26.799	5,0	23.885	5,0
Actuele dekkinggraad		114,0		113,1
Beleidsdekkinggraad		110,2		119,0

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt het pensioenfonds gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het pensioenfonds. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder toelichting Risicobeheer.

De dekkinggraad is als volgt berekend: (balanstotaal -/- kortlopende schulden / Technische voorzieningen) * 100%.

De beleidsdekkinggraad is het gemiddeld van de dekkinggraad van de afgelopen 12 maanden.

Als de beleidsdekkinggraad lager is dan de minimaal vereiste dekkinggraad, bevindt het pensioenfonds zich in een situatie van dekkingstekort. Indien de beleidsdekkinggraad lager is dan de vereiste dekkinggraad, maar wel tenminste gelijk is aan de minimaal vereiste dekkinggraad, bevindt het pensioenfonds zich in een situatie van reservetekort.

De solvabiliteit van het pensioenfonds is niet toereikend. Er is sprake van een reservetekort.

Het verloop van de actuele dekkinggraad kan als volgt worden gespecificeerd:

Herstelplan

Per 1 januari 2020 lag de beleidsdekkinggraad onder het vereist eigen vermogen. Omdat er sprake is van een reservetekort was het pensioenfonds verplicht een herstelplan in te dienen bij DNB.

Het pensioenfonds heeft op 31 maart 2020 het herstelplan ingediend bij DNB. In het herstelplan heeft het pensioenfonds aangegeven dat de premie inclusief de bijstortingsverplichting van de sponsor zoals overeengekomen in de uitvoeringsovereenkomst wordt ingezet om binnen de gestelde termijn het vereist eigen vermogen te behalen. Hieruit blijkt dat het vermogen van het pensioenfonds binnen de maximum gestelde termijn van 10 jaar boven het Vereist Eigen Vermogen uitkomt. In het herstelplan is geen maatregel tot korten van pensioenaanspraken meegenomen. De financieringsafspraken met werkgever zijn dusdanig dat korten van pensioenaanspraken op het moment niet mogelijk is. De Nederlandsche Bank heeft op 4 juni 2020 haar instemmingsbeschikking afgegeven.

In 2019 heeft de dekkingsgraad zich ten opzichte van het herstelplan zich als volgt ontwikkeld:

(x € 1.000)	Werkelijk 2019	Herstelplan 2019
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari	113,1%	113,3%
Premie	0,0%	-0,3%
Uitkeringen	0,6%	0,5%
Toeslagverlening	-1,6%	-1,7%
Verandering van de rentetermijnstructuur	-13,3%	0,0%
Rendement op beleggingen	16,4%	2,8%
Overige oorzaken en kruiseffecten	-1,2%	-0,1%
Dekkingsgraad per 31 december	114,0%	114,5%

De dekkingsgraad bedroeg op 31 december 2019 114,0% en liep daarmee achter op het herstelplan (114,5%) op die datum.

6.5.6 Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening pensioenverplichtingen is bepaald volgens de opgebouwde rechten methode en geeft de uit het pensioenreglement voortvloeiende verplichtingen per balansdatum weer van het pensioenfonds tegenover al haar deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden. Bijzondere partners worden niet separaat als deelnemer aangemerkt. Bij toepassing van deze methode ontstaat geen financieringsachterstand.

De technische voorzieningen zijn bepaald met overlevingskansen op basis van de Prognosetafel AG2018, zoals gepubliceerd door het Actuariële Genootschap. Deze tafels zijn toegepast met toepassing van de ervaringscorrecties Towers Watson Ervaringssterftemodel 2018 Individueel.

Het pensioengevend salaris is volgens het Witteveen akkoord gemaximaliseerd op € 107.593. Er vindt binnen het pensioenfonds voor deze groep van werknemers geen compensatie met netto regeling plaats.

Mutatieoverzicht voorziening pensioenverplichtingen

(x € 1.000)	2019	2018
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	476.077	464.965
Pensioenopbouw	9.474	9.405
Indexering en overige toeslagen	7.041	4.493
Rentetoevoegingen	-1.120	-1.224
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-17.242	-16.470
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-	262
Wijziging marktrente	63.717	17.540
Wijziging overige actuariële uitgangspunten	-2.394	-3.466
Overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen	-1.037	572
Stand per 31 december	534.516	476.077

Voorziening AAOP

Op verzoek van de aangesloten ondernemingen voert het pensioenfonds een aanvullende AO-regeling uit ten behoeve van werknemers die zich daarvoor aangemeld hebben. Op deze regeling is het Witteveen akkoord 2015 van een maximaal verzekerd salaris van € 105.075 niet van toepassing.

(x € 1.000)	2019	2018
	EUR	EUR
Voorziening AAOP		
Stand per 1 januari	1.614	1.158
Pensioenopbouw	55	451
Indexering en overige toeslagen	-	2
Rentetoevoegingen	-3	-4
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-201	-172
Wijziging marktrente	37	17
Wijziging overige actuariële uitgangspunten	-25	16
Overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen	-10	146
Stand per 31 december	1.467	1.614

Specificatie voorziening pensioenverplichtingen

(x € 1.000)		2019		2018
	aantallen	EUR	aantallen	EUR
Actieve deelnemers	549	226.057	571	195.480
Pensioengerechtigden	1.243	217.874	1.280	240.203
Gewezen deelnemers	399	77.738	382	30.357
Overigen	-	1.245	-	-
Netto pensioenverplichtingen	2.191	522.914	2.233	466.040
Toekomstige kosten uitvoering pensioenregeling		13.069		11.651
Stand per 31 december		535.983		477.691

Vanaf 2019 worden deelnemers die nog niet de pensioengerechtigde leeftijd hebben bereikt, maar wel een pensioenuitkering ontvangen gerubriceerd onder de gewezen deelnemers. Voorheen werden deze gerubriceerd onder de pensioengerechtigden. Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter.

6.5.7 Overige schulden en overlopende passiva

Specificatie overige schulden en overlopende passiva

(x € 1.000)	2019	2018
	EUR	EUR
Werkgevers	257	828
Belastingen en premies sociale verzekeringen	375	366
Bankkosten	-	2
Stand per 31 december	632	1.196

6.5.8 Risicobeheer

Het pensioenfonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het pensioenfonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Het solvabiliteitsrisico is daarmee het belangrijkste risico voor het pensioenfonds.

In 2017 heeft het bestuur een evaluatie van de risicoanalyse uitgevoerd. De uitkomsten hiervan vormen mede de basis voor het beleid van het pensioenfonds en de toelichting hierna. Dit beleid is verwoord in de ABTN van het pensioenfonds. Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van de risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid;
- premiebeleid;
- herverzekeringsbeleid;
- toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vinden plaats na analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van de continuïteitsanalyse en de Asset Liability Management-studie (ALM-studie) die in respectievelijk 2014 en 2017 zijn uitgevoerd. In 2020 zal een nieuwe ALM-studie worden uitgevoerd.

De uitkomsten van deze analyses zijn de basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid.

Solvabiliteitsrisico

Het solvabiliteitsrisico, oftewel dat het pensioenfonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen, is daarmee het belangrijkste risico voor het pensioenfonds. De solvabiliteit wordt gemeten op basis van zowel algemeen geldende normen als specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd.

Om het solvabiliteitsrisico te beheersen dient het pensioenfonds buffers in het vermogen aan te houden. De omvang van deze buffers wordt vastgesteld met de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets (S-toets). De berekening van het vereist eigen vermogen aan het einde van het boekjaar is als volgt:

(x € 1.000)	31 december 2019		31 december 2018	
	EUR	EUR	EUR	EUR
Technische voorzieningen (FTK-waardering)		535.983		477.691
Buffers:				
S1 Renterisico	10.148		17.541	
S2 Risico zakelijke waarden	75.720		67.816	
S3 Valutarisico	17.613		18.111	
S5 Kredietrisico	40.767		32.949	
S6 Verzekeringstechnisch risico	15.356		13.774	
S10 Risico voor actief beheer	5.125		4.252	
Diversificatie-effect	-54.714		-53.564	
Totaal S (vereiste buffers)		110.015		100.879
Vereist vermogen (artikel 132 Pensioenwet)		645.998		578.570
Pensioenvermogen (totaal activa - schulden)		611.208		540.435
Tekort		-34.790		-38.135

Bij de berekening van de buffers past het pensioenfonds het standaard model van DNB toe, waarbij uitgegaan wordt van het vereist vermogen in evenwichtssituatie, gebaseerd op de strategische asset mix.

Marktrisico's

Renterisico (S1)

Het renterisico is het risico dat de waarde van de portefeuille vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen verandert als gevolg van de ontwikkelingen in de marktrente.

De rentegevoeligheid kan gemeten worden door middel van de duratie. De duratie is de gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren.

Tot en met het tweede kwartaal van 2019 werd de afdekking berekend middels een standaard schok in het Vereist Eigen Vermogen. Aangezien deze methodiek tekort schiet in geval van negatieve rentes heeft het bestuur besloten om met ingang van het derde kwartaal van 2019 over te schakelen op de DV01 methodiek. Deze methodiek berekent de verandering van de contante waarde van de bezittingen / verplichtingen door een verandering in de rente van 1 basispunt. Aangezien deze methodiek een uitkomst geeft die circa 5% hoger ligt dan de voorheen gebruikte methodiek, heeft het bestuur tevens besloten het strategisch beleid hierop aan te passen.

Het strategische beleid van het pensioenfonds is om het renterisico van de pensioenverplichtingen voor 35% af te dekken, met een bandbreedte van +/- 10%. De feitelijke mate van renteafdekking ligt eind 2019 op 32,7% (ex-ante). Het pensioenfonds realiseert afdekking van renterisico door langlopende vastrentende stukken aan te houden.

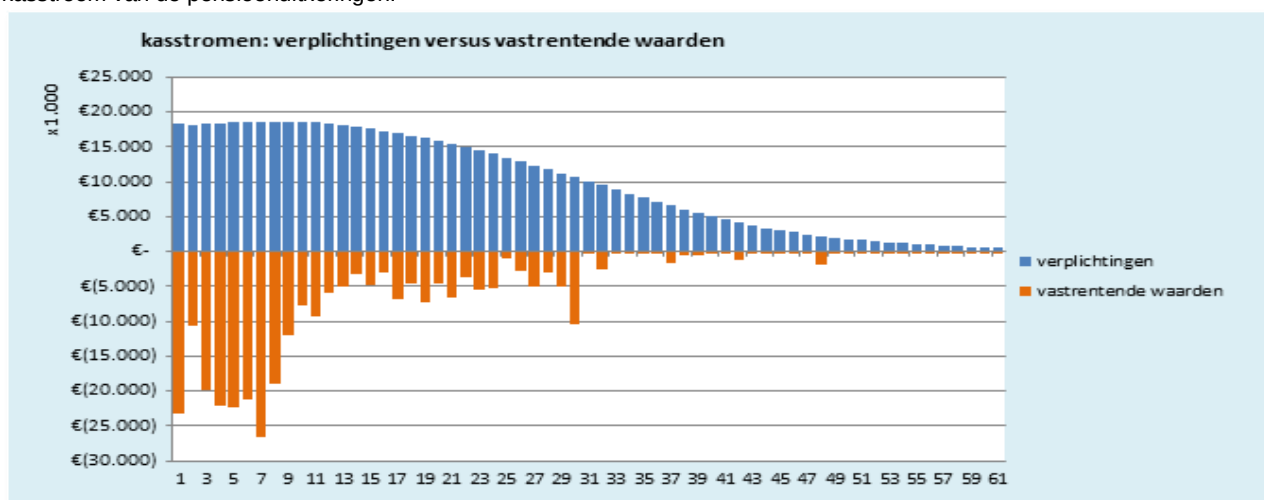
Monitoring

Het bestuur monitort op kwartaalbasis middels een Performance & Risk Evaluation Report of de renteafdekking zowel ex-ante als ex-post binnen de afgesproken bandbreedte blijft. In uitzonderlijke gevallen kan het bestuur van deze bandbreedte afwijken.

Beheersmaatregel

Het bestuur heeft solide afspraken met de werkgever over een bijstortingsverplichting in geval van onderdekking en reservetekort.

Onderstaande tabel laat de verhouding zien tussen de verwachte vastrentende ingaande kasstroom en de verwachte uitgaande kasstroom van de pensioenuitkeringen.

(x € 1.000)	31 december 2019	31 december 2019	31 december 2018	31 december 2018
	Balanswaarde	Duration	Balanswaarde	Duration
Vastrentende waarden	345.508	9,4	325.562	8,6
Duration van de technische voorzieningen	535.983	16,8	477.691	16,1

Risico zakelijke waarden (S2)

Dit risico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten binnen een (handels-)portefeuille.

Het strategische beleid van het pensioenfonds is om voor 40% (met een bandbreedte van +/- 5%) te beleggen in risicovolle assets (aandelen). Door maandelijkse monitoring zorgt het pensioenfonds ervoor dat tijdige bijstelling (rebalancing) plaatsvindt indien dat nodig is.

Monitoring

Het bestuur monitort op kwartaalbasis middels een Performance & Risk Evaluation Report het vastgoed en aandelenrisico. Hierbij wordt o.a. het beleggingsresultaat van alle afzonderlijke vermogensbeheerders geëvalueerd, de feitelijke beleggingsmix in detail vergeleken met de strategische mix, aspecten berekend (en gemonitord) zoals het rente-afdekkingspercentage, allocatie naar ratings en de ontwikkelingen van het vereist eigen vermogen en de beleidsdekkingsgraad. Het pensioenfonds ontvangt maandelijks rapportages van vermogensbeheerders om inzicht te krijgen.

Beheersmaatregel

Door monitoring op kwartaalbasis middels een Performance & Risk Evaluation Report zorgt het pensioenfonds ervoor dat tijdige bijstelling (rebalancing) plaatsvindt indien dat nodig is. Het vastgoed- en aandelenrisico wordt verder beheerst door het aanbrengen van een goede spreiding binnen de portefeuille (diversificatie).

In de onderstaande tabel wordt de verdeling van de beleggingsportefeuille naar sector weergegeven:

(x € 1.000)	31 december 2019		31 december 2018	
	EUR	%	EUR	%
Overheden	195.328	32,2%	187.213	34,9%
Duurzame consumptiegoederen	36.785	6,1%	31.681	5,9%
Niet-duurzame consumptiegoederen	32.052	5,3%	31.662	5,9%
Energiebedrijven	36.252	6,0%	20.974	3,9%
Financiële instellingen	92.823	15,3%	73.535	13,7%
Gezondheidszorg	28.791	4,8%	21.697	4,0%
Industrie	36.615	6,1%	30.343	5,7%
IT	36.981	6,1%	19.701	3,7%
Grondstoffen	15.603	2,6%	16.624	3,1%
Telecommunicatie	26.892	4,4%	33.611	6,3%
Nutsbedrijven	6.978	1,2%	20.906	3,9%
Vastgoed	49.038	8,1%	42.268	7,9%
Overige	10.872	1,8%	6.730	1,3%
	605.010	100%	536.945	100,0%

In de onderstaande tabel wordt de verdeling van de beleggingsportefeuille naar regio weergegeven:

(x € 1.000)	31 december 2019		31 december 2018	
	EUR	%	EUR	%
Eurozone	289.154	47,8%	286.795	53,4%
Overige West-Europa	66.117	10,9%	92.054	17,1%
Overige Europa	4.829	0,8%	4.295	0,8%
Noord Amerika	156.760	25,9%	91.072	17,0%
Zuid Amerika	7.245	1,2%	6.076	1,1%
Azië	67.072	11,1%	45.407	8,5%
Afrika	2.902	0,5%	2.786	0,5%
Australië	10.931	1,8%	8.461	1,6%
	605.010	100,0%	536.946	100,0%

Valutarisico (S3)

Het pensioenfonds belegt ook in buitenlandse waardepapieren, waardoor het pensioenfonds gevoelig kan zijn voor koersschommelingen van de betreffende valuta ten opzichte van de euro.

Het bestuur is van mening dat valutarisico in ontwikkelde markten niet wordt beloond en het wordt in principe dan ook grotendeels afgedekt. Er kan echter voor worden gekozen om bewust valutarisico te lopen, indien:

- de valuta wel wordt gezien als een bron voor rendement (in opkomende markten)
- het vanuit kostenefficiëntie niet loont om af te dekken
- er een diversificatie-effect is op portefeuilleniveau.

Monitoring

Het bestuur monitort op kwartaalbasis middels een Performance & Risk Evaluation Report het valutarisico.

Beheersmaatregel

Het totale risicobudget (VEV) en onderverdeling zoals onderbouwd middels de ALM-studie legt een begrenzing op het totale valutarisico. Uit de in 2017 uitgevoerde ALM-studie volgt een streefniveau van 15% valuta exposure op portefeuilleniveau, met

een maximale exposure van 20%. Er wordt een zekere marge in acht genomen, aangezien het valutarisico aan (geringe) fluctuaties onderhevig is als gevolg van het gevoerde beleid binnen de geselecteerde beleggingsfondsen.

De vreemde valutapositie voor en na afdekking is als volgt weer te geven:¹

	(x € 1.000)		31 december 2019	31 december 2018
	EUR vóór	EUR valuta- derivaten	EUR netto positie (na)	EUR netto positie (na)
EUR	347.058	-166.203	513.261	437.074
USD	145.844	129.503	16.341	13.424
GBP	23.615	8.421	15.194	25.236
HKD	13.291	1.529	11.762	10.739
SEK	6.123	1.274	4.849	4.833
YEN	12.790	10.830	1.960	1.074
CHF	6.741	3.695	3.046	9.128
KRW	8.405	1.911	6.494	6.443
TWD	6.344	-	6.344	5.369
Overige	34.799	9.040	25.759	23.626
	605.010	-	605.010	536.946

Eind 2019 bedroeg de valuta exposure 15,2%.

In de solvabiliteitsstoets van het pensioenfonds is in de buffers voor het valutarisico rekening gehouden met bovenstaande valutaposities en afdekkingen.

Kredietrisico (S5)

Kredietrisico is het risico dat een tegenpartij contractueel of andere overeengekomen verplichtingen (waaronder verstrekte kredieten, (annuïteiten)leningen, vorderingen, ontvangen garanties) niet nakomt, al dan niet als gevolg van het aan restricties onderhevig zijn van buitenlandse betalingen.

In de vaststelling van het kredietrisico is gebruik gemaakt van de kasstromen. De buffer voor het kredietrisico zoals opgenomen in het VEV bedraagt feitelijk 6,9 %en strategisch 7,6%.

Monitoring

Het tegenpartijrisico wordt periodiek gemonitord.

Beheersmaatregel

Er wordt gebruik gemaakt van gerenommeerde tegenpartijen met een goede reputatie, waardoor dit risico wordt beperkt. Tevens is het vermogensbeheerders niet toegestaan om stukken uit te lenen (security lending), tenzij er voldoende afdekking van het risico wordt geboden. Tot slot worden banktegoeden minimaal aangehouden en zo nodig gespreid over meerdere partijen.

De kredietwaardigheid van de vastrentende waarden op basis van de ratings is per ultimo 2019 als volgt:

(x € 1.000)	31 december 2019		31 december 2018	
	EUR	%	EUR	%
AAA	81.332	23,5%	71.268	21,9%
AA	101.512	29,3%	99.342	30,5%
A	53.814	15,6%	48.051	14,8%
BBB	59.317	17,2%	61.009	18,7%
<BBB	46.475	13,5%	45.892	14,1%
Not rated *	3.058	0,9%	-	0,0%
	345.508	100%	325.562	100%

Verzekeringstechnische risico (S6)

Het belangrijkste verzekeringstechnische risico is het langlevensrisico. Dit is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan verondersteld bij de vaststelling van de premie en de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen.

Monitoring

Bij nieuwe publicaties zal het bestuur besluiten over te gaan op de nieuwste generatietafels.

Beheersmaatregel

Het bestuur hanteert prudente en realistisch geachte grondslagen voor vaststelling van verplichtingen en premies. Het pensioenfonds berekent de voorziening pensioenverplichtingen op basis van de meest recente AG-prognosetafel (Prognosetafel AG2018), zoals gepubliceerd door het Actuarieel Genootschap met adequate correcties voor ervaringssterfte (Willis Towers Watson Ervaringssterftemodel 2018 Individueel). Hierdoor wordt rekening gehouden met toekomstige verbetering van de levensverwachting. Het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico is herverzekerd bij een externe verzekeringsmaatschappij, Nationale Nederlanden Levensverzekering Mij. N.V. Per 1 januari 2020 is het risico herverzekerd bij ElipsLife.

Liquiditeitsrisico (S7)

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het pensioenfonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen.

De buffer voor het kredietrisico zoals opgenomen in het VEV is vastgesteld op nihil.

Monitoring

Het bestuur ontvangt van de uitvoerder jaarlijks een liquiditeitsprognose met maandelijkse update.

Beheersmaatregel

Dit risico is onder normale omstandigheden niet aanwezig. Het pensioenfonds houdt voldoende ruimte aan door op korte termijn gebruik te maken van liquiditeitsprognoses waarbij ook rekening wordt gehouden met inkomsten zoals premies. Bovendien bestaat nagenoeg de gehele beleggingsportefeuille uit liquide beleggingen.

Concentratierisico (S8)

Algemeen geldt dat concentratierisico kan optreden als adequate spreiding van activa en passiva ontbreekt. Om concentratierisico's in de beleggingsportefeuille te beheersen maakt het bestuur gebruik van diversificatie.

Monitoring

Algemeen geldt dat concentratierisico kan optreden als adequate spreiding van activa en passiva.

Het bestuur monitort op kwartaalbasis middels een Performance & Risk Evaluation Report het concentratierisico. Met behulp van de 3-jaarlijkse ALM-studie wordt risico en impact inzichtelijk gemaakt.

Beheersmaatregel

Om concentratierisico's in de beleggingsportefeuille te beheersen maakt het bestuur gebruik van diversificatie. Het pensioenfonds heeft momenteel geen concentratierisico aangeduid.

Operationeel risico (S9)

Operationeel risico betreft het risico dat ontstaat als gevolg van het falen of tekortschieten van interne processen, menselijke en technische tekortkomingen, en onverwachte externe gebeurtenissen. In het standaardmodel voor de bepaling van het vereist eigen vermogen is de gevoeligheid van het eigen vermogen voor operationeel risico (S9) gelijkgesteld aan 0%.

Dit betekent niet dat het pensioenfonds geen operationeel risico loopt bij de uitvoering van hun activiteiten. Hiervoor verwijzen we naar de niet-financiële risico's.

.Actief beheerrisico (S10)

Onder actief beheer verstaat men de afwijkende posities die door de vermogensbeheerders in de beleggingsportefeuille worden ingenomen ten opzichte van de strategische portefeuilles. De mate van actief beheer wordt bepaald aan de hand van een ex-ante tracking error (TE). Deze tracking error meet de verwachte afwijking tussen het rendement van een beleggingsportefeuille en het rendement op een benchmarkportefeuille.

Een lage tracking error impliceert dat de afwijkingen van het feitelijke rendement ten opzichte van het rendement van de gekozen benchmark klein zijn geweest of zullen zijn in de toekomst, terwijl een hoge tracking error aangeeft dat de afwijkingen van het feitelijke rendement duidelijk van de benchmark afwijkt.

Het risicoscenario voor actief beheer risico in het standaardmodel is vooralsnog alleen op het aandelenrisico (beursgenoteerde aandelen) van toepassing.

De buffer voor het actief beheer risico zoals opgenomen in het VEV bedraagt feitelijk en strategisch 1,0%.

Monitoring

Het bestuur monitort op kwartaalbasis middels een Performance & Risk Evaluation Report het actief beheer risico. Met behulp van de 3-jaarlijkse ALM-studie wordt risico en impact inzichtelijk gemaakt.

Beheersmaatregel

Op kwartaalbasis wordt de performance per beleggingscategorie vergeleken met de gehanteerde benchmarks. Op basis van de maandoverzichten worden vermogensbeheerders gevraagd opheldering te geven bij extreme uitslagen, zowel absoluut (binnen de markt) als relatief (ten opzichte van de markt). Minimaal eens per jaar vindt een evaluatie plaats van elke vermogensbeheerder, waarbij in detail het gevoerde beleid (beleggingsstrategie en performance attributie), de organisatie en het beleggingsproces wordt besproken.

Niet financiële risico's

Monitoring en rapportage

Onder monitoring wordt verstaan de controle, bewaking en aanpassing van de beheersing, alsmede de bewaking van de (bruto en netto) risico's zelf. Ter invulling van de monitoring is een proces ingericht dat leidt tot een rapportage aan het bestuur op kwartaalbasis. Hierbij wordt gebruik gemaakt van verschillende rapportages en vormen van informatieverstrekking, zoals opgenomen in de jaarkalender van het pensioenfonds. Gedurende het kwartaal monitort de waarnemend sleutelfunctiehouder risicobeheer, de ontwikkelingen (in- en extern) die mogelijk impact kunnen hebben op het risico. Daar waar nodig zal aanvullende informatie opgevraagd worden bij de diverse uitbestedingspartners. Tezamen met de verschillende (kwartaal)rapportages van de uitbestedingspartners, wordt de uitkomst aan het bestuur gerapporteerd. De kwartaalrapportage voor de niet-financiële risico's geeft inzicht in:

- Hoeverre er het afgelopen kwartaal issues zijn geweest op IRM gebied;
- Eventuele corrigerende maatregelen die genomen zijn;
- (Externe) ontwikkelingen die van belang zijn voor de risico's van het pensioenfonds.

Omgevingsrisico

Omgevingsrisico is het risico dat het pensioenfonds loopt als gevolg van veranderingen op het gebied van concurrentie verhoudingen, markt, belanghebbenden, reputatie en ondernemingsklimaat.

De volgende sub-risico's zijn geïdentificeerd onder omgevingsrisico:

- Ondernemingsrisico.
- Reputatie.
- Afhankelijkheid.
- Marktverhouding.

Het bestuur beheerst dit risico op de volgende wijze:

- Het bestuur heeft korte lijnen met de werkgever, om verrassingen op het vlak van financiering te minimaliseren.
- Het bestuur heeft goede exit-voorwaarden met de werkgever afgesproken.
- Het bestuur doet enkel zaken met gerenommeerde aanbieders.
- Monitoring door externe adviseur en bestuur door middel van interne en externe rapportage.

Operationeel risico

Operationele risico's betreffen met name risico's die voortvloeien uit ondoelmatige procesinrichting of procesuitvoering.

De volgende sub-risico's zijn geïdentificeerd onder operationeel risico:

- Verwerking van wijzigingen.
- Informatie.
- Kosten.
- Productontwikkeling.

Het bestuur beheerst dit risico op de volgende wijze:

- Het bestuur wordt voldoende bijgestaan door externe partijen.
- Het bestuur is op de hoogte van de actualiteiten.
- SLA rapportages van administratie uitvoerder. Periodiek overleg met uitvoerder. Interne en externe controle procedures.
- Tenminste 2 weken voor de vergadering worden de stukken toegestuurd.
- Bestuursleden krijgen van de werkgever voldoende tijd en mogelijkheden om deze informatie op te nemen.
- Volgens geldende uitvoeringsovereenkomst worden de kosten betaald door de werkgever.

- Jaarlijks vindt een toets plaats om te bezien of de hoogte van de kostenvoorziening nog toereikend is.

Uitbestedingsrisico

Uitbestedingsrisico is het risico dat de continuïteit, integriteit en/of kwaliteit worden geschaad van aan derden uitbestede werkzaamheden, door derden ter beschikking gesteld personeel, en door derden ter beschikking gestelde apparatuur, systemen en software.

De volgende sub-risico's zijn geïdentificeerd onder operationeel risico:

- Algemeen.
- Continuïteit.

Het bestuur beheerst dit risico op de volgende wijze:

- Het bestuderen en bespreken van maand- c.q. kwartaalrapportages (inclusief risicorapportage) van de uitbestedingspartners, waarin naast de gebruikelijke informatie ook wordt gerapporteerd over de invulling van het integriteitsbeleid, klachten, incidenten en uitzonderingen. De rapportages bevatten een overzicht van normen, afwijkingen en benchmarks. De rapportages zijn bruikbaar als stuurmiddel
- Het monitoren van de uitbestedingspartners via het zo nodig laten uitvoeren van (periodieke) audits bij de uitbestedingspartner of te laten rapporteren over de stand van zaken met betrekking tot de aanbevolen verbeteringen in assurance verklaringen.
- Het bestuur van het pensioenfonds beoordeelt éénmalig of zij zich kan verenigen met de gedragscode van de uitbestedingspartners. Daarna zal jaarlijks nagegaan worden of de gedragscode van de uitbestedingspartners nog gewijzigd zijn ten opzichte van de laatste toetsing
- Periodiek overleg en evaluatie met de uitbestedingspartner over de uitvoering van de (bijgestelde) processen. Met de uitbestedingspartner die de pensioenbeheer uitvoert, vindt minimaal per kwartaal overleg plaats.
- Het bestuur van het pensioenfonds laat periodiek door de bestuursondersteuning, aan de hand van (kwartaal)rapportages toetsen of de werkzaamheden door de andere partij zijn uitgevoerd conform de afspraken die tussen het pensioenfonds en de andere partij zijn vastgelegd.

IT-risico

IT risico is het risico dat het pensioenfonds wordt geschaad doordat bedrijfsprocessen en informatievoorziening onvoldoende integer, niet continue of onvoldoende beveiligd worden ondersteund door IT.

De volgende sub-risico's zijn geïdentificeerd onder operationeel risico:

- Bescherming (privacy/datalekken).
- Continuïteit (kwaliteit software, hardware, back-ups).
- Functiescheiding IT.

Het bestuur beheerst dit risico op de volgende wijze:

- In de uitbestedingsovereenkomst zijn specifieke afspraken gemaakt over kwaliteit en levering.
- De pensioenuitvoerder Centric heeft haar IT systeem ondergebracht bij Centric System Management Center. Hiervoor heeft Centric System Management Center een ISAE 3402-II certificering.
- Daarnaast vindt er dagelijks een back-up plaats van de administratie.
- Het pensioenfonds werkt op het internationale netwerk van Yara. Dit wordt dagelijks geback-up't en apart bewaard. Yara heeft een servicecontract met bijbehorende SLA met leverancier DXC. Zij zijn in het bezit van een ISO 9001, ISO 27001 en ISO17025 verklaring.
- De toegankelijkheid tot de stukken wordt afgeschermd met autorisaties.

Integriteitsrisico

Onder integriteitsrisico wordt verstaan het risico van sancties en schade als gevolg van het niet-integer of onethisch handelen of gedragen van de organisatie, het bestuur, de medewerkers of betrokken derden. Dit betreft ook het schaden van de reputatie, de missie of de (kwaliteits-) doelstellingen van het pensioenfonds. Een en ander gerelateerd aan wettelijke normen, maatschappelijke opvattingen en door het pensioenfonds zelf gestelde normen.

De volgende sub-risico's zijn geïdentificeerd onder integriteit:

- Ontduiking / ontwijking fiscale regelgeving.
- Omkoping.
- Onjuiste invulling van de poortwachtersfunctie.
- Belangenverstrengeling.
- Benadeling van derden (stakeholders).
- Misbruik van voorwetenschap.

Het bestuur beheerst dit risico op de volgende wijze:

- Het bestuur doet enkel zaken met gerenommeerde aanbieders.
- Ieder bestuurslid ondertekent de gedragscode. Het pensioenfonds heeft een procuratiebeleid en werkt met het 4-ogen principe.
- Door de pensioenadministrateur Centric worden logische controles uitgevoerd
- Het bestuur ontvangt periodieke SLA rapportages.
- Vermogensbeheerders confirmeren dat zij geen zaken doen met partijen op de sanctielijst.
- Het pensioenfonds heeft een klachten en geschillenprocedure, klokkenluidersregeling etc. Daarnaast is het ethiekbeleid van de werkgever voor de actieve bestuursleden van toepassing.

Juridisch risico

Juridisch risico is het risico van sancties en verlies door het niet naleven van formele afspraken (contracten), niet contractuele verplichtingen en wet- en regelgeving.

De volgende sub-risico's zijn geïdentificeerd onder integriteit:

- Wetgevingsrisico.
- Niet-contractuele rechten.
- Niet-contractuele verplichtingen.

Het bestuur beheerst dit risico onder andere op de volgende wijze:

- Juridische check van documenten wordt gedaan door Willis Towers Watson.
- Het bestuur laat nieuwe contracten juridisch toetsen.
- Er wordt met gerenommeerde partijen gewerkt.
- De uitvoeringsovereenkomst is overeengekomen met cao partners
- Het bestuur laat zich informeren over actualiteiten en mogelijke toekomstige wijzigingen.

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

De aangesloten werkgevers, de bestuursleden, de leden van het verantwoordingsorgaan, de toegewezen HR service medewerker van de werkgever, de leden van de visitatiecommissie, adviserend actuaire en externe voorzitter beleggingscommissie worden aangemerkt als verbonden partij. Alle verbonden personen hebben de gedragscode ondertekend.

De bestuursleden en leden van het verantwoordingsorgaan die actief deelnemer van het pensioenfonds zijn, zijn in dienst van een van de werkgevers.

Tussen het pensioenfonds en de werkgevers is een uitvoeringsovereenkomst inzake de financiering en uitvoering van de pensioenregeling gesloten.

Transacties met bestuurders

Het pensioenfonds heeft geen leningen verstrekt aan de verbonden partijen en heeft ook anderszins geen vorderingen op hen. Inzake beloning van bestuurders verwijzen wij naar artikel 5.1.

6.5.9 Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Langlopende contractuele verplichtingen

Het pensioenfonds heeft een uitbestedingsovereenkomst gesloten met Centric voor de periode van 1 januari 2019 tot en met 31 december 2023. De kosten samenhangend met deze uitbestedingsovereenkomst komen ten laste van de werkgever.

Verstrekte zekerheden en garanties

Per jaareinde is het pensioenfonds geen investeringsverplichting aangegaan.

6.6 Toelichting op de Staat van baten en lasten

6.6.1 Premiebijdragen

(x € 1.000)	2019	2018
	EUR	EUR
Premiebijdragen	8.265	8.190
Premie AAOP	150	146
Bijdrage werkgever ivm solvabiliteit	2.965	-
	11.380	8.336

Afhankelijk van de toeslagbeleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds kan naast de gedempte kostendekkende pensioenpremie een additionele premie worden geheven of een korting worden verleend.

Indien de toeslagbeleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds ultimo boekjaar lager is dan 5%-punt onder de vereiste dekkingsgraad, zal een additionele bijdrage in rekening worden gebracht van:

- Het positieve verschil tussen 107% en de toeslagbeleidsdekkingsgraad ultimo boekjaar voor bijstorting ten opzichte van de VPV ultimo boekjaar én
- 1/10 van het verschil tussen 5%-punt onder de vereiste dekkingsgraad en de toeslagbeleidsdekkingsgraad die minimaal op 107% wordt gesteld ingeval deze lager is.

Ultimo 2019 bedroeg de toeslagbeleidsdekkingsgraad (vóór bijstorting door de werkgevers) 110,0% (2018: 118,7) waardoor er een additionele bijdrage van de aangesloten werkgevers vereist is van € 2.965 (2018: € 0).

Voor de berekening van de toeslagbeleidsdekkingsgraad wordt de beleidsdekkingsgraad, exclusief de bijstortingsverplichting van de werkgever, gecorrigeerd met de bestemmingsreserve AAOP ten bedrage van € 1.302. Daardoor komt de toeslagbeleidsdekkingsgraad per ultimo 2019 uit op 110,0%.

De kostendekkende, gedempte kostendekkende en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

(x € 1.000)	2019	2018
	EUR	EUR
Kostendekkende premie	12.281	12.283
Gedempte kostendekkende premie	8.320	8.336
Feitelijke premie	11.380	8.336

De kostendekkende premie is gebaseerd op de marktrente (nominale rentetermijnstructuur van 31 december 2019 gepubliceerd door DNB).

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate verantwoord.

De samenstelling van de kostendekkende premie is als volgt:

	2019	2018
	EUR	EUR
Inkoop onvoorwaardelijke opbouw	10.141	10.151
Solvabiliteitsopslag	2.140	2.132
	12.281	12.283

De samenstelling van de gedempte kostendekkende premie is als volgt:

(x € 1.000)	2019	2018
	EUR	EUR
Inkoop onvoorwaardelijke opbouw	4.707	4.841
Solvabiliteitsopslag	993	1.016
Opslag voorwaardelijke opbouw	2.620	2.479
	8.320	8.336

De samenstelling van de feitelijke premie is als volgt:

(x € 1.000)	2019	2018
	EUR	EUR
Inkoop onvoorwaardelijke opbouw	4.652	4.701
Benodigd voor AAOP	150	140
Opslag voor solvabiliteit	993	1.016
Opslag voorwaardelijke opbouw	2.620	2.479
Bijstorting werkgever	2.965	-
	11.380	8.336

6.6.2 Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

2019	Directe	Indirecte	Kosten van	Totaal
(x 1.000)	beleggings- opbrengsten	beleggings- opbrengsten	vermogensbeheer	
	EUR	EUR	EUR	EUR
Vastgoedbeleggingen	1.802	8.141	-385	9.558
Aandelen	2.063	37.442	-462	39.043
Vastrentende waarden	2.234	27.438	-1.308	28.364
	6.099	73.021	-2.155	76.965

2018	Directe	Indirecte	Kosten van	Totaal
(x 1.000)	beleggings- opbrengsten	beleggings- opbrengsten	vermogensbeheer	
	EUR	EUR	EUR	EUR
Vastgoedbeleggingen	456	-626	-374	-544
Aandelen	1.433	-18.511	-440	-17.518
Vastrentende waarden	118	110	-1.110	-882
	2.007	-19.027	-1.924	-18.944

6.6.3 Pensioenuitkeringen

(x € 1.000)	2019	2018
	EUR	EUR
Ouderdomspensioen	13.883	13.213
Partnerpensioen	3.201	3.216
Wezenpensioen	34	24
AAOP uitkeringen	190	167
Afkopen	6	18
	17.314	16.638

De post Afkopen betreft de afkoop van pensioenen die lager zijn dan € 484,09 (2018: € 474,11) per jaar (de afkoopgrens) overeenkomstig de Pensioenwet (artikel 66).

6.6.4 Pensioenuitvoeringskosten

(x € 1.000)	2019	2018
	EUR	EUR
Bestuurskosten	3	3
Overige kosten	-	-1
	3	2

Alle andere kosten, zoals administratiekosten, accountantskosten, kosten van de waarmerkende en adviserende actuaire, contributies en bijdragen bedragen € 1.131 (2018: € 1.056) en worden betaald door de werkgever en zijn derhalve niet verantwoord in de pensioenuitvoeringskosten van het pensioenfonds. Naast het onderzoek naar de jaarrekening en jaarstaten is er geen samenloop met andere dienstverlening door KPMG.

De vertegenwoordiger namens gepensioneerden in het bestuur heeft een vergoeding van € 1 ontvangen en 4 gepensioneerden leden van het verantwoordingsorgaan hebben een totale vergoeding ontvangen van € 2

Bezoldiging Personeelsleden

Het pensioenfonds heeft zowel in 2019 als in 2018 geen personeel in dienst. De beheeractiviteiten worden op basis van een uitvoeringsovereenkomst verricht door personeel in dienst van de pensioenuitvoerder dan wel vermogensbeheerder.

6.6.5 Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuarieel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Indexering en overige toeslagen

In de staat van baten en lasten is de last uit hoofde van indexering en overige toeslagen welke aan het verslagjaar moet worden toegerekend verantwoord.

De ambitie van het pensioenfonds is de algemene prijsindex te volgen. De mate van toeslagverlening wordt jaarlijks door het bestuur vastgesteld en is afhankelijk van de financiële positie van het pensioenfonds. De financiële positie is gebaseerd op de beleidsdekkingsgraad zoals vastgesteld voorafgaand aan de laatste bestuursvergadering van het jaar.

Het bestuur heeft in het boekjaar besloten per 1 januari 2018 geen toeslagen toe te kennen.

Rentetoevoeging

De voorziening pensioenverplichtingen is in het boekjaar opgerent met $-/- 0,235\%$. Dit is de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2019.

Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Onder toelichting 15 is de wijziging uit hoofde van overdracht van rechten opgenomen.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Wijziging actuariële uitgangspunten

Wijziging grondslag nabestaanden pensioen; Tot en met 2018 werd voor de bepaling van het latent partnerpensioen vóór pensionering gebruik gemaakt van een vast leeftijdsverschil van 3 jaar en ná pensionering van een werkelijk leeftijdsverschil. Per 1 januari 2019 is de grondslag gewijzigd. Hierbij wordt de partner van de mannelijke deelnemer twee jaar jonger verondersteld; de partner van de

vrouwelijke deelnemer wordt een jaar ouder verondersteld. Daarnaast wordt een opslag gehanteerd van 3,5% op al het latent partnerpensioen.

Overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen

(x € 1.000)	2019	2018
	EUR	EUR
Overige wijzigingen Technische voorziening		
Sterfte	-774	364
Arbeidsongeschiktheid	31	689
Mutaties	-304	-481
Totaal overige wijzigingen	-1.047	572

6.6.6 Saldo overdracht van rechten

(x € 1.000)	2019	2018
	EUR	EUR
Saldo overdrachten van rechten		
Inkomende waardeoverdrachten	-	-381
Subtotaal	-	-381
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		
Toevoeging aan de technische voorzieningen	-	262
Totaal overige resultaten	-	262
Saldo overdracht van rechten	-	-119

In 2019 zijn er geen inkomende of uitgaande waardeoverdrachten geweest.

6.6.7 Saldo Herverzekering

(x € 1.000)	2019	2018
	EUR	EUR
Premies herverzekering	375	365
Uitkeringen uit herverzekering	-64	-764
Winstdeling	-56	-
	255	-399

6.6.8 Bestemming saldo van baten en lasten

Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo baten en lasten

Op grond van de statuten kan het bestuur besluiten wat te doen met het saldo van baten en lasten.

Voorstel tot bestemming van het resultaat over het boekjaar

Het bestuur van het pensioenfonds besluit € 95 aan de bestemmingsreserve AAOP te doteren en de rest van het batig saldo boekjaar 2019 ad € 12.386 te doteren aan de Algemene Reserve.

6.6.9 Gebeurtenissen na balansdatum

Covid-19 crisis (Corona)

Het coronavirus dat eind februari voor het eerst in Nederland is vastgesteld, heeft als gevolg dat de financiële markten een daling ondergaan. De financiële positie van het pensioenfonds is hierdoor verslechterd. Als de onrust op de financiële markten in 2020 aanhoudt, dan kan dat betekenen dat de kans op toeslagverlening de komende jaren minimaal wordt. Zolang het pensioenfonds een afspraak heeft met de werkgever over een bijstorting zodra de dekkingsgraad te laag wordt, zullen de pensioenen niet worden verlaagd. Het bestuur monitort de ontwikkelingen sterk. Zeker ook in combinatie met het Pensioenakkoord, wat effect heeft op de toekomstige pensioenregeling en financiële afspraken met werkgever.

7. Overige gegevens

7.1 Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Yara Nederland te Terneuzen is aan Triple A – Risk Finance Certification B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2019.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Yara Nederland, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie. Omdat Triple A – Risk Finance Certification B.V. beschikt over een door de toezichthouder goedgekeurde gedragscode, is het toegestaan dat andere actuarissen en deskundigen aangesloten bij Triple A – Risk Finance Certification B.V. wel andere werkzaamheden verrichten voor het pensioenfonds.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 2.700.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 135.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De

door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar hoger dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132 (vereist eigen vermogen).

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen, doch hoger dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Yara Nederland is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

In het kader van dit oordeel wijs ik op de ontwikkelingen na balansdatum als gevolg van de Coronacrisis, zoals die door het pensioenfonds in het jaarverslag zijn toegelicht.

Amsterdam, 22 juni 2020

drs. Gerry Koning AAG FRM

verbonden aan Triple A – Risk Finance Certification B.V

7.2 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van Stichting Pensioenfonds Yara Nederland

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2019

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Yara Nederland per 31 december 2019 en van het saldo van baten en lasten over 2019, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Wat we gecontroleerd hebben

Wij hebben de jaarrekening 2019 van Stichting Pensioenfonds Yara Nederland ('de Stichting') te Terneuzen gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

- 1 de balans per 31 december 2019;
- 2 de staat van baten en lasten over 2019;
- 3 het kasstroomoverzicht over 2019; en
- 4 de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de Stichting zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Controleaanpak

Samenvatting

Materialiteit
— Materialiteit van EUR 2,7 miljoen — Circa 0,5% van het pensioenvermogen
Kernpunten
— Waardering van technische voorzieningen
Oordeel
Goedkeurend

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op EUR 2,7 miljoen (2018: EUR 2,7 miljoen). Voor de bepaling van de materialiteit wordt uitgegaan van het pensioenvermogen per 31 december 2019 (circa 0,5%, 2018: circa 0,5%). Wij beschouwen het pensioenvermogen als de meest geschikte benchmark, omdat het pensioenvermogen een bepalende factor is in de berekening van de (beleids)dekkingsgraad die de financiële positie van de Stichting weergeeft. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij hebben met het bestuur afgesproken dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven EUR 135.000 rapporteren aan het bestuur alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Reikwijdte van de controle

Uitbesteding van bedrijfsprocessen aan dienstverleners

De Stichting heeft het beheer van de beleggingen uitbesteed aan diverse externe vermogensbeheerders. De pensioenadministratie is uitbesteed aan Centric Pension and Insurance Solutions B.V. De jaarrekening wordt opgesteld op basis van informatie over de beleggingen en beleggingsopbrengsten die is verstrekt door de diverse externe vermogensbeheerders en informatie over de technische voorzieningen, premiebijdragen en pensioenuitkeringen en overige financiële posten die is verstrekt door Centric Pension and Insurance Solutions B.V.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verwerven van inzicht in de aard en de significantie van de door de dienstverleners verleende diensten en in het effect ervan op de voor de controle relevante interne beheersing van de Stichting. Op basis hiervan identificeren wij de risico's op een afwijking van materieel belang en zetten wij controlewerkzaamheden op en voeren wij deze uit om op deze risico's in te spelen.

Bij de uitvoering van onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van een andere onafhankelijke auditor inzake de voor de Stichting relevante interne beheersingsmaatregelen van Centric Pension and Insurance Solutions B.V., zoals weergegeven in de specifiek daarvoor opgestelde (Richtlijn 3402 type II-) rapportage.

Ten aanzien van de uitbestedingen aan externe vermogensbeheerders maken wij geen gebruik van de werkzaamheden van andere onafhankelijke accountants omdat wij een gegevensgerichte controleaanpak hanteren en daarom geen gebruik hoeven te maken van interne beheersingsmaatregelen van de betreffende externe vermogensbeheerders om voldoende en geschikte controle-informatie te kunnen verkrijgen als basis voor ons oordeel over de jaarrekening.

Onze controlewerkzaamheden bestaan uit het bepalen van de minimaal verwachte interne beheersingsmaatregelen en het bespreken van de beheersomgeving bij de dienstverlener met vertegenwoordigers van de dienstverlener. Op basis daarvan evalueren wij, en bespreken wij met de andere onafhankelijke auditor, de in de Richtlijn 3402-rapportage beschreven interne beheersingsmaatregelen, de verrichte werkzaamheden ter toetsing van de effectieve werking gedurende 2019 en de uitkomsten daarvan. Ook beoordelen wij de evaluatie door het bestuur van de kwaliteit van de uitbesteding aan Centric Pension and Insurance Solutions B.V.

De beperkingen in de reikwijdte van het Richtlijn 3402-rapport van Centric Pension and Insurance Solutions B.V. ten aanzien van de Stichting als gevolg van het gedurende het jaar implementeren van de regeling, hadden tot gevolg dat wij voor enkele beheersmaatregelen, die niet door de onafhankelijke auditor van Centric Pension and Insurance Solutions B.V. waren getoetst, vervangende additionele werkzaamheden hebben uitgevoerd.

Wij hebben daarnaast zoals gepland eigen gegevensgerichte analyses ten aanzien van premiebijdragen en uitkeringen uitgevoerd waarbij wij de uitkomsten hebben getoetst op basis van verwachtingen die wij zelf hiervoor hebben ontwikkeld. Wij hebben door middel van deelwaarnemingen beleggingen, beleggingsstromen,

mutaties in de pensioenadministratie, premiebijdragen en uitkeringen aan de hand van brondocumentatie bij de dienstverlener onderzocht.

Door bovengenoemde werkzaamheden op de uitbestede bedrijfsprocessen en aanvullende eigen werkzaamheden hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de beleggingen, beleggingsstromen en -opbrengsten, (mutaties in) deelnemergegevens en aanspraken die resulteren in (wijzigingen in) de technische voorzieningen, premiebijdragen en uitkeringen verkregen.

Reikwijdte van onze controle inzake fraude

In overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden zijn wij verantwoordelijk voor het verkrijgen van een redelijke mate van zekerheid (maar geen absolute) dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat die het gevolg zijn van fraude of fouten.

Als onderdeel van onze risico-inschattingswerkzaamheden hebben wij gebeurtenissen en omstandigheden geëvalueerd die wijzen op een prikkel of druk om fraude te plegen of een mogelijkheid bieden om fraude te plegen ('frauderisicofactoren') om op basis daarvan frauderisico's te identificeren, indien relevant.

Het geïdentificeerde frauderisico is besproken binnen het controleteam en wij zijn alert op aanwijzingen van fraude gedurende de controle. Op basis van de controlestandaard hebben wij het frauderisico met betrekking tot doorbreking van interne beheersingsmaatregelen door het bestuur (veronderstelde risico) geëvalueerd. Het veronderstelde frauderisico met betrekking tot de opbrengstverantwoording is niet van toepassing, vooral omdat de mogelijkheden tot het materieel beïnvloeden van de opbrengstverantwoording beperkt zijn.

Onze controlewerkzaamheden omvatten een evaluatie van de opzet en het bestaan alsmede de effectieve werking van interne beheersingsmaatregelen die relevant zijn voor het mitigeren van dit risico, een evaluatie van management bias en het identificeren van (administratieve) journaalposten met een hoger frauderisico. Indien wij journaalposten met een verhoogd risico hebben geïdentificeerd, controleren wij deze door middel van validatie van brondocumentatie.

Bij het bepalen van onze controlewerkzaamheden maken wij gebruik van de inschatting en evaluatie van de Stichting met betrekking tot het interne beleid omtrent frauderisico-beheersing (preventie, detectie en respons), inclusief de opzet van ethische standaarden om een open en eerlijke cultuur na te streven.

Als onderdeel van onze evaluatie hebben wij de rapporten van de compliance officer en de sleutelfunctiehouder risicobeheer geïnspecteerd.

Wij hebben onze risico-inschatting en controlewerkzaamheden gecommuniceerd aan het bestuur. Onze controlewerkzaamheden verschillen van een specifiek forensisch fraudeonderzoek, welk onderzoek vaak een meer diepgaand karakter heeft.

Onze controlewerkzaamheden om frauderisico's te adresseren hebben niet geleid tot de identificatie van een kernpunt van de controle.

Wij merken op dat onze controle is gebaseerd op de procedures die zijn beschreven in overeenstemming met de toepasselijke controlestandaarden en niet primair zijn ontworpen om fraude te detecteren.

Reikwijdte van onze controle inzake het niet voldoen aan wet- en regelgeving

Wij hebben feiten en omstandigheden geëvalueerd om wet- en regelgeving te identificeren die relevant is voor de Stichting. Wij hebben wet- en regelgeving geïdentificeerd die redelijkerwijs een materieel effect op de jaarrekening kan hebben op basis van onze risico-inschatting en sector kennis, door middel van het bevragen van het bestuur en een evaluatie van het beleid en geïmplementeerde procedures ten aanzien van het voldoen aan wet- en regelgeving.

Geïdentificeerde wet- en regelgeving is besproken binnen het controleteam en wij zijn alert op aanwijzingen van het niet voldoen aan wet- en of regelgeving gedurende de controle. De potentiële impact van wet- en regelgeving varieert sterk:

- De Stichting is onderhevig aan wet- en regelgeving die direct van invloed is op de jaarrekening, inclusief de Pensioenwet en verslaggevingstandaarden (inclusief voor de Stichting specifieke wet- en regelgeving). Wij hebben het voldoen aan deze wet- en regelgeving vastgesteld als onderdeel van onze controlewerkzaamheden voor de relevante elementen in de jaarrekening.
- Daarnaast is de Stichting onderhevig aan diverse wet- en regelgeving waarbij niet voldoen aan deze wet- en regelgeving indirect van invloed kan zijn op de jaarrekening ten aanzien van elementen verantwoord of toegelicht in de jaarrekening, of beide, bijvoorbeeld als gevolg van het ontvangen van boetes of claims. Wij hebben het Besluit Financieel toetsingskader pensioenfondsen (Bftp) geïdentificeerd als wetgeving die indirect, redelijkerwijs een materiële impact op de jaarrekening zou kunnen hebben.

De Nederlandse controlestandaarden beperken onze controlewerkzaamheden met betrekking tot het identificeren van het niet voldoen aan wet- en regelgeving met een indirecte invloed tot het bevragen van het bestuur en inspectie van correspondentie met toezichthoudende instanties alsmede andere juridische correspondentie. Onze werkzaamheden hebben niet geleid tot het identificeren van gevallen of vermoedens van niet voldoen aan wet- en regelgeving anders dan wat reeds door de Stichting is geïdentificeerd.

Naast de vereisten van de controlestandaarden hebben wij kennisgenomen van de rapportages van de compliance officer en de sleutelfunctiehouder Risicobeheer.

De impact van bekende gevallen of vermoedens van niet voldoen aan wet- en regelgeving hebben wij geadresseerd in de controlewerkzaamheden met betrekking tot de relevante elementen zoals verantwoord in de jaarrekening.

De uitgevoerde werkzaamheden inzake het adresseren van het risico op het niet voldoen aan wet- en regelgeving hebben niet geleid tot het identificeren van een kernpunt in onze controleverklaring.

Onze controlewerkzaamheden verschillen van een specifiek forensisch onderzoek naar het voldoen aan wet- en regelgeving. Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening en voor de opzet van een zodanige interne beheersing als het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te

maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude, waaronder het voldoen aan wet- en regelgeving.

Indien de gevolgen voor de jaarrekening van het niet voldoen aan indirecte wet- en regelgeving (onregelmatigheden) minder direct van invloed zijn op gebeurtenissen en transacties die in de jaarrekening tot uitdrukking komen, hoe minder waarschijnlijk het is dat de inherent beperkte controlewerkzaamheden, zoals vereist door de controlestandaarden, dit zouden identificeren. Bovendien bestaat er, zoals bij elke controle, een hoger risico op het niet detecteren van onregelmatigheden indien deze het gevolg zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, opzettelijke onjuistheden, verkeerde representaties of de doorbreking van interne beheersmaatregelen.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het belangrijkste waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij aan het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Waardering van technische voorzieningen

Omschrijving

De technische voorzieningen vormen een significante post op de balans van de Stichting en worden gewaardeerd op actuele waarde (marktwaaarde). De waardering van de technische voorzieningen komt tot stand door middel van een berekening waarin aanspraakgegevens van deelnemers met behulp van belangrijke schattingen over levensverwachtingen, kostenniveaus en arbeidsongeschiktheid worden vertaald naar verwachte toekomstige kasstromen (uitkeringen). De kasstromen worden contant gemaakt tegen de marktrente (rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank).

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming van het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van actuariële modellen en het bestuur zich laat adviseren door actuariel deskundigen. Gezien de complexiteit en de invloed hiervan op de hoogte van de technische voorzieningen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de beleidsdekkingsgraad vormde de waardering van de technische voorzieningen een kernpunt van onze controle.

Het bestuur heeft in de toelichting 6.3.4 de waarderingsgrondslagen en veronderstellingen voor de technische voorzieningen opgenomen. Uit de toelichting in noot 6.3.2 blijkt dat een schattingswijziging heeft plaatsgevonden. In noot 6.4.6 is het verloop van de technische voorzieningen gedurende het boekjaar toegelicht inclusief het effect van de wijziging van actuariële uitgangspunten. In noot 6.4.8 (risicobeheer) is de gevoeligheid van de berekening van de technische voorzieningen voor schattingen uiteengezet.

Onze aanpak

Bij onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden van de certificerend actuaris die door de Stichting is aangesteld. Wij hebben bij aanvang van de controle en bij afronding ervan afstemming gehad met de certificerend actuaris over de te volgen aanpak, de attentiepunten en de uitkomsten.

Wij hebben de door het bestuur gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen geëvalueerd. Hierbij hebben wij de consistentie, prudentie en actualiteit van de schattingsmethode en veronderstellingen betrokken. Wij hebben de onderbouwing van de veronderstellingen door het bestuur geëvalueerd aan de hand van een toetsing van de historische betrouwbaarheid daarvan en algemeen geactualiseerde uitgangspunten zoals overlevingskansen. De gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen hebben wij besproken met de certificerend actuaris. Wij hebben de actuariële verklaring zoals opgenomen in de overige gegevens en de werkzaamheden van de certificerend actuaris geëvalueerd.

Onze werkzaamheden omvatten verder het evalueren van de uitkomst van de actuariële analyse van het saldo van baten en lasten in relatie tot eerder gemaakte schattingen en kasstroomprojecties. Tevens hebben wij de waarderingsgrondslagen en de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen in de jaarrekening geëvalueerd.

Onze observatie

Wij vinden de waardering van de technische voorzieningen evenwichtig bepaald en de toelichting toereikend.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben een mindere diepgang dan onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder de informatie die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de Stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van de genoemde verslaggevingsstelsels moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de Stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze doelstelling is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een entiteit haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Utrecht, 22 juni 2020

KPMG Accountants N.V.

P. Smit RA

Bijlage 1: Visitatiecommissie

Rapport

Gebeurtenissen na boekjaar: Coronacrisis

De overlegstructuren binnen de bestaande governance zijn geïntensiveerd. Zo heeft de beleggingscommissie zijn overleg en monitoring geïntensiveerd. De voorwaarden van de fondsen waarin wordt belegd zijn gescreend met het oog op een eventuele exit. Met Centric is het overleg ook geïntensiveerd met als belangrijkste aandachtspunt de business continuity. Ten tijde van het schrijven van dit rapport zijn geen knelpunten geïdentificeerd.

Vanuit risicobeheersing geredeneerd, is de bijstortingsverplichting van de sponsor een zeer belangrijk vangnet, waarmee de acute dreiging van het korten van de aanspraken door een gedaalde dekkingsgraad wordt voorkomen. In dat kader heeft het bestuur voortvarend geacteerd in de afstemming hierover met de sponsor. Een impactanalyse met 3 scenario's (waaronder een worst case scenario van nog eens 30% daling van de beurskoersen) wordt op maandbasis gemaakt en gedeeld met de sponsor. Duidelijk is dat het goed voor de medewerkers te zorgen verankerd is in de bedrijfscultuur van Yara. Het vangnet van het pensioenfonds staat daarom (vooralsnog) niet onder druk, temeer daar het bedrijf als geheel, ook in deze crisistijden, financieel en operationeel goed blijft functioneren.

Afgezien van het geïntensiveerde overleg binnen de bestaande governance is er geen crisisteam o.i.d. geformeerd. Het dagelijks bestuur houdt de regie. Het dagelijks bestuur heeft echter geen tijdelijk mandaat gekregen om, indien omstandigheden dat zouden vergen, snel te kunnen handelen; er zijn ook geen extra procedures ingeregeld om in een dergelijke situatie op heel korte termijn bestuurlijke besluitvorming mogelijk te maken.

Aanbeveling:

- Mandatering van het dagelijks bestuur danwel extra procedures voor tijdige bestuurlijke besluitvorming als escalaties in de Corona-crisis daartoe aanleiding geven

Inleiding

Stichting Pensioenfonds Yara (hierna: SPY) is het ondernemingspensioenfonds dat de gesloten pensioenregeling uitvoert voor de medewerkers van vier Yara ondernemingen (Yara Sluiskil BV, Yara Holdings Netherlands BV, Yara Vlaardingen BV en Yara Nederland BV).

Het pensioenfonds heeft een paritair samengesteld bestuur bestaande uit zes leden (drie van werkgeverszijde, twee van werknemerszijde en één namens de gepensioneerden) met een verantwoordingsorgaan bestaande uit zeven personen (drie namens de deelnemers en vier namens de gepensioneerden) en sinds 2007 een visitatiecommissie. Ten tijde van totstandkoming van het rapport heeft er een wijziging plaatsgevonden in het bestuur: een zetel van werknemerszijde gaat opgevuld worden met een extern deskundige, met als expertise risicomanagement. Zij zal ook sleutelfunctiehouder risicomanagement worden. Zij wordt voorgedragen bij DNB.

De voorzitter en de secretaris van het bestuur verzorgen het dagelijks beleid in het dagelijks bestuur.

Ook is er een beleggingscommissie ingesteld: de extern voorzitter is van Triple A.

SPY laat zich bijstaan door een adviserend actuaris (WTW), de certificerend actuaris is (Triple A), de accountant (KPMG) en de adviseur vermogensbeheer (Triple A). Centric voert de pensioenadministratie uit. Het vermogen is belegd in verschillende fondsen (Altera, BNP, KCM, NNIP, Nordea en Pimco). Triple A verzorgt de performance en risicorapportage.

Dit jaar heeft een wijziging plaatsgevonden in de samenstelling van de visitatiecommissie. De heer van de Kuilen is vervangen door mevrouw Rutgers. Hier is een selectieproces aan voorafgegaan, waarbij het VO positief heeft geadviseerd.

Ook is deze visitatie anders ingericht door de corona-omstandigheden. Er is gekozen voor een variant waarbij geen fysieke afspraken mogelijk waren. Er is via videocalling gesproken met het dagelijks bestuur, een afvaardiging van het VO, de voorzitter van de BC, de

adviserend actuaire en de accountant. Daarmee is het beeld voor de visitatiecommissie (VC) zo goed als volledig. Als aanvulling op deze visitatie, en als aftrap voor de volgende visitatie, is afgesproken om in het najaar, indien mogelijk, een fysieke ronde te doen waarbij de volgende onderwerpen worden besproken:

- Reflectie en lessons learned m.b.t. het bestuurlijk functioneren rondom de Corona-crisis
- Eerste observaties en ingezette acties van externe bestuurder
- Stand van zaken interne audit
- Voortgang verbeterproces bij Centric
- Voortgang plan van aanpak en implementatie van aanbevelingen visitatie 2018 en DNB
- Nadere bespreking beleggingscyclus en inbedding van risicomanagementproces hierin
- Voortgang opleidingsplan en ALM-studie
- Bevorderen van cultuur van integriteit en compliance

De Pensioenwet geeft aan dat de visitatiecommissie toezicht houdt op het beleid en de algemene gang van zaken, adequate risicobeheersing en op evenwichtige belangenafweging.

De Code Pensioenfondsen voegt daaraan toe: de visitatiecommissie draagt bij aan het effectief en slagvaardig functioneren van het pensioenfonds en aan een beheerste en integere bedrijfsvoering.

De visitatiecommissie past de VITP-Toezichtcode toe. Toepassing is niet wettelijk verankerd, maar wel aanbevolen door de VITP (Vereniging Intern Toezichthouders Pensioensector).

De toepassing is op basis van het principe “pas toe of leg uit”. De visitatiecommissie heeft de VITP-Toezichtcode toegepast bij de organisatie en opzet van de uit te voeren visitatie door het te hanteren normenkader (apart als bijlage bij dit rapport en op te vragen) vast te stellen.

Hieronder vindt u de waarnemingen en aanbevelingen van de visitatiecommissie, op basis van de documenten en de, hierboven genoemde, interviews.

Het rapport is opgebouwd rond de acht thema's van de Code Pensioenfondsen.

Algehele conclusie

Het bestuur heeft het afgelopen jaar, naast business as usual, veel aandacht moeten besteden aan het (beleggings-) onderzoek van DNB dat heeft plaatsgevonden in Q3 en Q4 2019.

Uit het rapport van DNB volgen aanbevelingen die de nodige urgentie met zich meebrengen. Het rapport van de visitatiecommissie 2018 had al een duidelijke aanzet gegeven in dezelfde richting. Het rapport (en de aanbevelingen) hebben geleid tot de nodige besluiten en acties binnen het fonds. Het bestuur heeft een belangrijke beslissing genomen om de ontstane vacature te gaan vervullen met een extern deskundige met als expertise vermogensbeheer en risicomanagement. De hiervoor inmiddels geselecteerde kandidaat zal ook sleutelfunctiehouder risicobeheer worden.

Thema 1: Vertrouwen waarmaken

Zij die voor het pensioenfonds verantwoordelijkheid dragen, maken het in hen gestelde vertrouwen waar. Dat blijkt vooral uit adequaat bestuur, verantwoord beleggingsbeleid en zorgvuldig risicomanagement.

De vergaderingen van het bestuur en van de bestuurlijke commissies zijn goed gedocumenteerd en gedegen voorbereid door het dagelijks bestuur. Besloten is om bestuursvergaderingen te verkorten maar dan wel frequenter te vergaderen.

Beleggingsbeleid:

Uit zowel het visitatierapport van 2018 als de bevindingen van DNB (november 2019) zijn een aantal belangrijke verbeterpunten naar voren gebracht. De bevindingen zijn door het bestuur heel serieus genomen. Voor een van de aanbevelingen, risico van de aanpak renteafdekking, had de BC ook zelf tekortkomingen geconstateerd en hiervoor een nieuwe methodiek geïntroduceerd waardoor een

betere aansluiting wordt gevonden bij de ALM-studie uit 2017. De overige bevindingen uit het rapport zijn opgenomen in een stappenplan dat in de loop van 2020 zal worden geïmplementeerd en ook te integreren in de ALM-studie. Het is mogelijk dat door de Covid-19 crisis de opleiding als opmaat voor de ALM-studie, en daarmee mogelijk het hele traject, vertraging oploopt. Het VC adviseert om in ieder geval met de opleiding te starten (deels online en deels zelfstudie). De materie is complex en vraagt meer dan één enkele workshop om te doorgronden.

Uit de het rapport van DNB komt naar voren dat het fonds onvoldoende in control lijkt te zijn bij verschillende scenario's. Het visitatierapport 2018 bracht ook punten naar voren waarbij zowel het curverisico als de afhankelijkheid van de relatie met de sponsor moest worden onderzocht. Het vangnet dat de sponsor biedt mag immers nooit leiden tot het onvoldoende benutten van de mogelijkheden om risico's te verlagen.

Het bestuur heeft i.s.m. de beleggingscommissie een 3-tal scenario's opgesteld om de impact van de Covid-19 crisis te bepalen op het fonds en de mogelijk bijstortverplichting van de sponsor in te kunnen schatten. Deze scenario analyse kan een goede opmaat zijn om meer structureel de risico's in kaart te brengen. De afweging van de risico's zou een vast onderdeel moeten zijn van de beleggingscyclus.

Wat betreft de risicobeoordeling geven de notulen, zowel van de bestuurs- als beleggingscommissie vergadering, onvoldoende weer of de risico afweging voldoende is geborgd in de beleggingscyclus. Het zwaartepunt in de vergadering lijkt te liggen bij het bespreken van de (performance) van de beleggingsfondsen. Met de komst van de sleutelfunctiehouder risicobeheer (SFH RB) zal het risicobeheer beleggingen belegd worden bij het bestuur. Een rapportage van de financiële risico's aan de SFH RB zou tevens onderdeel moeten zijn van de beleggingscyclus.

Maatschappelijk verantwoord beleggen kan bijdragen aan risicospreiding. Het fonds heeft het afgelopen jaar onderzocht om de beleggingsportefeuille verder te verduurzamen. Doordat belegd wordt in beleggingsfondsen is het niet altijd mogelijk de gewenste invulling te vinden of dit tegen aanvaardbare kosten te bewerkstelligen. Toch zijn er een aantal stappen in de goede richting gezet. Ten behoeve van de monitoring is het wel aan te raden om dit op te nemen in het Performance & Risk report en in hoofdstuk 7 van de ABTN 'Beleggingsrichtlijnen binnen de beleggingsfondsen' als onderdeel van de restricties.

Risicomanagement:

De kwartaalrapportages geven een goed totaalbeeld van het proces rondom risicomanagement m.b.t. de niet-financiële risico's. De monitoring en de opvolging zijn goed geborgd ("plan do check act"-cyclus).

Inzake de pensioenuitvoering zijn (op kwartaalbasis) SLA-rapportages beschikbaar met o.m. informatie over doorlooptijden, klachten, AVG en datalekken.

De SIRA-inventarisatie is vertraagd en zal in Q2 worden afgerond.

Het risicomanagement t.a.v. de financiële risico's behoeft belangrijke verbeteringen (zie hierboven bij vermogensbeheer). In dat kader is een extern bestuurder gezocht met specifieke expertise. Dit bestuurslid wordt sleutelfunctiehouder risicomanagement en onder meer als taak hebben om het integraal risicomanagement naar een hoger volwassenheidsniveau te brengen.

Verantwoordingsorgaan:

Het VO heeft ook dit jaar weer een logboek aangelegd. Dit helpt het VO met het structureren van hun werkzaamheden. Het VO heeft in 2019 zesmaal vergaderd waarvan viermaal met het bestuur. Daarnaast heeft het VO twee cursusdagen bijgewoond.

Het VO heeft afgelopen jaar een twist met het bestuur gehad betreffende het nieuwe pensioenreglement. Het bestuur had dit beter aan het VO moeten overleggen, voorafgaande aan publicatie. Dit is, door omstandigheden, niet gedaan. Daarnaast heeft het VO, terecht, opgemerkt dat er fouten zijn geslopen in het reglement. Deze zijn meteen opgepakt door het bestuur, maar al met al verdient dit proces niet de schoonheidsprijs. Het bestuur heeft hiervan geleerd en zal dit in het vervolg anders aanpakken.

Dit heeft wel geleid tot enig wantrouwen bij het VO in de relatie met het bestuur. Daarnaast heeft het aanstellen van een extern deskundige op een werknemerszetel ook geleid tot teleurstelling binnen het VO (dat oorspronkelijk als kweekvijver voor het bestuur zou dienen). Inmiddels begrijpt het VO dat voor de invulling van deze positie dermate veel deskundigheid wordt gevraagd van een bestuurder dat dit niet snel door een werknemer, naast zijn baan, kan worden ingevuld.

Het blijft lastig voor het VO om aangehaakt te blijven bij de ontwikkelingen en de deskundigheid die benodigd is om het bestuur goed te kunnen bevragen op lopende zaken. Een gedocumenteerde beleids- en verantwoordingscyclus (norm 3 van de Code Pensioenfondsen) zou het VO helpen om zijn taak goed uit te kunnen oefenen.

Aanbevelingen:

- Start met de opleiding renterisico als opmaat voor de ALM-studie. Door Covid-19 zal dit mogelijk gedeeltelijk online moeten gebeuren en meer zelfstudie vragen. De materie is complex en vraagt meer dan één enkele workshop om te doorgronden.
- Maak scenario analyse onderdeel van de beleggingscyclus. Bepaal hierbij (de interne en externe) indicatoren die van invloed kunnen zijn voor het fonds.
- Maak risicobeheer een vast onderdeel van de beleggingscyclus.
- Stel naar aanleiding van de beleggingscommissievergadering een risicomanagementrapportage op.
- Onderdeel van de monitoring van beleggingsfondsen moet worden of zij voldoen aan de duurzaamheidscriteria van het fonds

Thema 2: Verantwoordelijkheid nemen

Het bestuur neemt zijn verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de pensioenregeling.

Uitbesteding (Centric):

De kwaliteit van de operationele processen, en daarmee de gebreken in de interne beheersing, bij Centric blijft zorgelijk.

Zo is de rapportering door Centric over de afwikkeling van de actuariële verschillenanalyse bij de transitie primo 2019 nog steeds niet opgeleverd.

Over 2019 is een goedkeurende ISAE 3402 verklaring beschikbaar; echter cruciale processen (m.n. pensioenuitkeringen) waren een deel van het jaar buiten scope. Verder is gebleken dat de berekening van de maandelijkse dekkingsgraad (en dus ook de voortschrijdende beleidsdekkingsgraad) in het 1e halfjaar 2019 foutief is geweest, doordat Centric de schattingswijziging in de actuariële grondslagen primo 2019 administratief nog niet doorgevoerd en verzuimd heeft dat in de maandberekeningen te corrigeren. Aan diverse in de SLA overeengekomen KPI's wordt blijkens het Q4 dashboard van Centric nog niet aan voldaan.

Uit de door KoutersVanderMeer uitgevoerde IT-scan blijkt dat er nog diverse IT-beheersingsissues openstaan bij Centric.

De pensioenplanner had al enige tijd geleden gereed moeten zijn. Nog steeds is de werking niet goed, waardoor besloten is de bestaande planner (die een aantal tekortkomingen heeft) te blijven gebruiken geactualiseerd met 2020-data.

Deze constatering roepen ook vragen op over de verandercapaciteit bij Centric. Zeker met het ook op de mogelijk ingrijpende impact van het Pensioenakkoord op de pensioenuitvoering.

Daarnaast is Centric als uitbestedingspartner kwetsbaar. Het concern waar Centric onderdeel van is, heeft de nodige governance issues. Het bedrijfsonderdeel van Centric dat zich bezighoudt met pensioenadministraties heeft een relatief kleine klantportefeuille met enkele grotere fondsen; als een van die fondsen zou opzeggen, kan de kritische massa ontoereikend worden.

De voorzitter van het DB heeft -samen met de adviseur van WTW- frequent overleg met Centric. Het wordt daarbij ondersteund door WTW, zij monitoren ook voor andere fondsen bij Centric. Dat is een voordeel. Centric heeft vooral focus op BPF'n en het is voor hen daardoor vaak lastig maatwerk te leveren voor OPF'n.

Duidelijk is dat de operationele kwaliteit bij Centric verbeterd moet worden. Het bestuur heeft voor zichzelf hiervoor een deadline van ultimo 2021 in gedachte. Dat is niet uitgesproken bij Centric.

Aanbevelingen:

- Doe tijdig een marktscan om vast te stellen naar welke marktpartijen geswitcht kan worden mocht het verbeterproces bij Centric achterwege blijven
- Zorg voor een goede onderhandelingspositie met de uitvoerder.

Thema 3: Integer handelen

Het bestuur bevordert een cultuur van integriteit en compliance.

Compliance:

Bestuursleden, leden van het VO en de visitatielieden (sinds 2019 benoemd als verbonden personen) hebben de gedragscode ondertekend.

Het bestuur heeft gesproken over de SIRA. Met name het beleid omtrent belangenverstrengeling zal verder worden uitgewerkt.

Thema 4: Kwaliteit nastreven

Het fonds stelt hoge kwaliteitseisen, voert daar beleid op en is een lerende organisatie.

Zoals eerder aangegeven is de frequentie van vergaderen verhoogd. De (over-)volle agenda's bevorderde de kwaliteit van vergaderen niet. Daarnaast werd het verschil in kennis tussen het dagelijks bestuur (waar de voorzitter en de secretaris resp. 50% en 30% zijn vrijgemaakt voor pensioen gerelateerde zaken) en de overige bestuursleden steeds groter. Door vaker te vergaderen denkt het bestuur dit onder controle te houden. Het werken met portefeuillehouders met (op termijn) meer specifieke kennis en verantwoordelijk voor een onderwerp kan mogelijk bijdragen aan het meer efficiënte tijdsbesteding en vergadering.

De countervailing power zal verbeteren door de kwaliteitsimpuls van de extern bestuurder.

Met een aantal adviseurs zijn langjarige contracten. De VC begrijpt dat juist de diepgaande kennis van het fonds een voordeel kan zijn. Toch kan een frisse blik een verrassend nieuwe kijk op onderwerpen doen schijnen.

Daarnaast wordt, vooral op het gebied van beleggingen, zwaar geleund op de expertise van een aanbieder die verschillende functies invult. De extern adviseur Triple A vervult zowel de functie als onafhankelijk adviseur, levert de voorzitter van de beleggingscommissie én stelt de performance en risicomanagement rapportage op. Bovendien is er een hiërarchische relatie tussen voorzitter en extern adviseur binnen Triple A. De VC vraagt zich af of er voldoende checks and balances zijn in deze commissie. De VC beveelt aan om de onafhankelijke voorzitter en de externe adviseur in de beleggingscommissie van verschillende externe partijen te benoemen.

De notulen geven een goede weergave van de vergadering, edoch vooral in de notulen van de Beleggingscommissie (BC) is het een gemis dat niet is vastgelegd of en hoe een discussie heeft plaatsgevonden. Het is daardoor niet duidelijk wat de afwegingen zijn geweest om tot een advies aan het bestuur te komen. Het bestuur heeft aangegeven dat de communicatie vanuit de beleggingscommissie (BC) niet optimaal is en de adviezen die voorliggen ter besluit en de rapportering moeten worden verbeterd. Een belangrijk signaal om dit verbeteren en zo het hele bestuur mee te nemen in deze toch vaak complexe materie.

IORP II:

De implementatie van IORP-II is in opzet gereed. De benoemingen van de sleutelfunctiehouders zullen, conform planning, voor september 2020 ter goedkeuring worden voorgelegd aan DNB. De beoogd sleutelfunctiehouder actuariael (tevens vervuller) is de certificerende actuaire. Hij geeft reeds over 2019 werkzaamheden verricht en daarover gerapporteerd.

De beoogd sleutelfunctiehouder risicomanagement zal de nog te benoemen externe bestuurder worden, waarvoor een selectie- en benoemingsproces loopt (besluitvorming in Q2, 2020).

De beoogd sleutelfunctiehouder interne audit is de bestuurder Maurice Vereecken. Er is ten tijde van het schrijven van dit rapport nog geen audit plan gemaakt en er zijn dus ook nog geen audits uitgevoerd.

Zelfevaluatie:

Zowel het bestuur als het VO hebben in 2019 een zelfevaluatie uitgevoerd. Het bestuur heeft dit met externe begeleiding gedaan. In 2020 zal het bestuur wederom een zelfevaluatie uitvoeren met externe begeleiding.

Ook de VC zal na afloop van deze visitatie een zelfevaluatie uitvoeren. Daarbij worden de 4 principes van de VITP-Toezichtcode als vertrekpunt genomen.

Aanbevelingen:

- Overweeg om portefeuillehouders aan te stellen binnen het bestuur en pas hier het opleidingstraject bij aan. Dit kan mogelijk de belasting terugbrengen en leidt tevens tot meer countervailing power.
- Zorg dat de notulen van de beleggingscommissie beter weergeven wat de afwegingen zijn geweest om tot een advies te komen.
- Geef voldoende aandacht aan de toelichting op de adviezen van de BC ter besluitvorming aan het bestuur.
- Geadviseerd wordt de extern voorzitter en extern adviseur in de BC van verschillende derden partijen te betrekken.
- Kijk kritisch naar adviseurs met reeds langjarige contracten.
- Geef een hoge prioriteit aan het maken van een audit plan en het uitvoeren van interne audits in 2020
- Overweeg een Quinto P-achtige interne audit naar datakwaliteit gegeven de zorgen over de pensioenuitvoering bij Centric.

Thema 5: Zorgvuldig benoemen

Het fonds handelt zorgvuldig bij (her)benoemen en ontslag, en zorgt voor geschiktheid, complementariteit en diversiteit in de samenstelling van de organen van het fonds.

Met de benoeming van een extern bestuurder die tevens beoogd sleutelfunctiehouder risicomanagement is wordt de geschiktheid van het bestuur als geheel verhoogd. Tevens wordt er invulling gegeven aan een onderdeel van de diversiteit: de beoogd bestuurder is een vrouw.

Het proces voor de invulling van deze vacature is ingegeven door aanbevelingen van DNB, maar is zorgvuldig gelopen, waarbij ook het VO zijn rol heeft kunnen spelen.

Het bestuur vergadert in een open en transparante cultuur en er is voldoende vertrouwen in elkaars functioneren. De deskundigheid wordt bijgehouden middels een deskundigheidsplan. De bestuursleden volgen de nodige cursussen en het bestuur organiseert de nodige themabijeenkomsten waar ook het VO aan deelneemt.

Het bestuur beschikt over een deskundigheidsplan: wat ontbreekt is een individueel opleidingstraject. De VC beveelt aan deze toe te voegen aan het deskundigheidsplan.

Het VO heeft ook een eigen agenda voor het bevorderen van hun deskundigheid: in 2020 wil het VO zich verdiepen in het proces van een CWO (collectieve waardeoverdracht).

Aanbevelingen:

- Laat de deskundigheidsbevordering, met name op het gebied van beleggingen, geen vertraging oplopen door het niet fysiek kunnen uitvoeren hiervan. Volg online cursussen met een fysiek afsluiting.
- Maak per bestuurslid een opleidingsplan en voeg dit toe aan het geschiktheidsplan.
-

Thema 6: Gepast belonen

Het fonds voert een verantwoord en beheerst beloningsbeleid, gericht op kwaliteit, continuïteit en consistentie.

De kosten worden door het bestuur scherp in de gaten gehouden. Deze zijn per deelnemer weliswaar hoog, maar het bestuur neemt hier zoveel als mogelijk zijn verantwoordelijkheid. Het aanstellen van een extern bestuurder zal de kosten verder verhogen, maar ook i.c. wordt goed gekeken of deze kosten beheersbaar kunnen blijven (door o.a. te kijken naar de B.T.W.-kosten).

Ook de adviseurskosten worden onder controle gehouden door hier kritisch naar te kijken.

Thema 7: Toezicht houden en inspraak waarborgen

Het fonds waarborgt intern toezicht op de kwaliteit en de integriteit van de bedrijfsvoering.

Dit jaar heeft een wijziging plaatsgevonden in de samenstelling van de visitatiecommissie. De heer van de Kuilen is vervangen door mevrouw Rutgers. Hier is een selectieproces aan voorafgegaan, waarbij het VO om advies is gevraagd. Dit bevordert het proces van een frisse blik op het fonds vanuit intern toezicht-perspectief.

Opvolging aanbevelingen:

De opvolging van de aanbevelingen van zowel certificerend actuaris, accountant, het verantwoordingsorgaan als de visitatiecommissie worden zorgvuldig behandeld. Er is een overzicht van de aanbevelingen met de status van opvolging. Met betrekking tot de aanbevelingen van de VC over 2018 kan gemeld worden dat deze worden opgevolgd mede ook n.a.v. de uitkomst van het onderzoek van DNB, die veel overlap bevat.

Het VO volgt de opvolging van de aanbevelingen en wijst het bestuur hierop.

De navolging van de Code Pensioenfonds wordt door het bestuur verantwoord in het jaarverslag.

Het bestuur heeft een governance nota opgesteld die beschouwd kan worden als een begin van een beleids- en verantwoordingscyclus (norm 3 van de Code Pensioenfonds). De VC merkt hierbij op dat een toevoeging van een jaarplan met doelstellingen en behaalde resultaten in het afgelopen jaar op basis van deze nota, deze cyclus 'af' maakt.

Aanbeveling:

- Voeg een jaarplan met doelstellingen en behaalde resultaten toe aan de governance nota en de beleids- en verantwoordingscyclus is compleet.
-

Thema 8: Transparantie bevorderen

Het fonds streeft openheid na, communiceert over missie, strategie en risico's en legt verantwoording af over gevoerd beleid.

Het bestuur legt verantwoording af, middels het jaarverslag en aan het VO. Er is minstens viermaal per jaar overleg tussen (een delegatie van het) bestuur en VO. Daarbij wordt door het bestuur verantwoording afgelegd over het gevoerde beleid en de processen die gaande zijn. Desondanks is, door enkele misgelopen processen, een zekere animositeit ontstaan. Zoals vaker wordt de soep echter niet zo heet gegeten als ze wordt opgediend. Het lijkt erop dat de mogelijke spanning inmiddels verbeterd is. De manier van communiceren onderling zou wel verbeterd kunnen worden.

Wellicht geeft een telefonisch overleg tussen de voorzitters na iedere bestuursvergadering over lopende zaken een stap naar beter samenwerking en neemt dit het wantrouwen, voor zover aanwezig, weg.

Communicatie:

Het bestuur geeft voldoende aandacht aan de coronacrisis, waarbij (middels de website) duidelijk wordt aangegeven wat de eventuele consequenties kunnen zijn. Ook is er een flyer gemaakt met de meeste opmerkingen en vragen, tevens zijn er nieuwsbrieven uitgebracht.

In de communicatie wordt sterk gelet op het taalgebruik, het VO krijgt de communicatie-uitingen op voorhand te zien en levert hier opbouwend commentaar op.

Het communicatieplan is met het VO gedeeld en besproken in een bestuursvergadering.

Er is met deelnemers gesproken over de communicatie: de deelnemers zijn tevreden. Het SMART-maken van de doelstellingen blijft een aandachtspunt.

De pensioenplanner die Centric wil uitrollen heeft de nodige vertraging opgelopen. Het bestuur heeft besloten de oude planner een update te geven en deze beschikbaar te houden zodat Centric meer ruimte krijgt om een kwalitatief goede planner te kunnen houden.

Aanbeveling:

- Overweeg een (kort) telefonisch overleg tussen voorzitters na iedere bestuursvergadering.

De visitatiecommissie heeft conform hoofdstuk 6 van de code haar bevindingen in dialoog aan het bestuur gerapporteerd en verantwoording afgelegd over het intern toezicht aan het VO. In het rapport is per thema op basis van het vastgestelde normenkader door de visitatiecommissie gerapporteerd over haar bevindingen en aanbevelingen.

De visitatie heeft betrekking op 2019, met wat doorloop naar het eerste kwartaal van 2020.

Naar de mening van zowel de visitatiecommissie als het bestuur van het fonds zijn in deze visitatie alle van tevoren aangewezen thema's besproken. Mocht achteraf blijken dat er door nieuwe informatie en/of documentatie, die niet bekend was bij de visitatiecommissie, andere conclusies getrokken hadden moeten worden, dan draagt de visitatiecommissie daar geen verantwoordelijkheid voor.

De visitatiecommissie draagt de verantwoordelijkheid voor de visitatie conform het bepaalde in de Pensioenwet, onverlet de eigen bestuurlijke en toezichthoudende verantwoordelijkheden van het bestuur, het verantwoordingsorgaan, de controlerend accountant, de certificerend actuaire en de toezichthouders.

Sluiskil/Vlaardingen, 25 mei 2020

De visitatiecommissie

Reactie van het bestuur op het rapport van de visitatiecommissie

Het bestuur dankt de leden van de visitatiecommissie voor haar professionele inzet en flexibiliteit vanwege de Covid 19 maatregelen waardoor de visitatie dit jaar uitsluitend via telefonisch overleg heeft plaatsgevonden. Het rapport is dit jaar voor het eerst opgebouwd rond de acht thema's van de Code Pensioenfondsen.

Het bestuur kan zich vinden in de opmerkingen zoals uit de visitatie naar voren zijn gekomen. Een aantal zaken overlappen met de bevindingen uit het on-site onderzoek van DNB.

Net als vorige keren zal het bestuur met betrekking tot de aanbevelingen een plan van aanpak opmaken.

Bijlage 2: Compliance officer

Verslag van de compliance officer

Onder compliance wordt het geheel van maatregelen verstaan dat zich richt op de implementatie, handhaving en naleving van externe wet- en regelgeving, alsmede op interne procedures en gedragsregels om te voorkomen dat de reputatie en de integriteit van het fonds wordt aangetast.

Het fonds heeft een gedragscode die wordt nageleefd door de leden van het bestuur, het verantwoordingsorgaan en andere aan het fonds verbonden personen. Doel van deze gedragscode is het stellen van regels en richtlijnen teneinde belangenconflicten (of schijn daarvan) tussen het fonds en de verbonden personen te voorkomen.

Op grond van de Pensioenwet en de Wet op het financieel toezicht dient het fonds een beheerste en integere bedrijfsvoering te waarborgen en een compliance officer aan te wijzen. De compliance officer is belast met het toezicht op de naleving van deze wetten als ook de interne procedures en gedragsregels zoals de gedragscode van het fonds. De compliance officer is mr. Paul de Koning van TriVu.

De compliance officer heeft tijdens de bestuursvergadering op 25 mei 2020 over de compliance-werkzaamheden gerapporteerd en toelichting gegeven.

In de compliance-rapportage over 2019 is aangegeven, dat:

- de gedragscode is nageleefd;
- diverse documenten (incidentenregeling, klokkenluidersregeling, klachten- en geschillenregeling, gedragscode, de governance nota en de code pensioenfonds) zijn gecontroleerd en akkoord bevonden;
- er geen meldingen van incidenten, misstanden, klachten of onbehoorlijk handelen zijn geweest;
- Er geen meldingen zijn geweest en/of signalen zijn ontvangen met betrekking tot fraude;
- De aanbevelingen uit de rapportage 2018 opvolging hebben gehad;
- De sanctiewetgeving is nageleefd;
- Externe dienstverleners een gedragscode hanteren welke minimaal gelijkwaardig is aan het fonds.

De compliance officer heeft vijf aandacht / verbeterpunten voorgesteld die in de hiervoor bedoelde bestuursvergadering zijn besproken.

Reactie van het bestuur op het verslag van de compliance officer

Het bestuur dankt de compliance officer voor het rapport. Ten opzichte van vorig jaar is naar oordeel van het bestuur het rapport inzichtelijker en specifiekier opgezet. Het bestuur kan zich vinden in de aanbevelingen en zal voor zover nodig een plan van aanpak opmaken.